

**TUTKINTOKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO**

**Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma
Artesaani**

Ammattiopiston johtokunta hyväksynyt 9.5.2006
Voimaantulo 1.8.2006
Muutokset hyväksytyt
22.5.2007

SISÄLTÖ

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO	4
YHTEISTEN OPINTOJEN PAKOLLISET OPINNOT	7
Äidinkieli	7
Tiedonhankinta ja vuorovaikutus	7
Ammattialan kieli	8
Kieli ja kulttuuri	8
Suomi toisena kielenä	9
Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus	10
Ammattialan kieli	10
Kieli ja kulttuuri	11
Ruotsi	12
Englanti	12
Englanti 1	13
Englanti 2	14
Matematiikka	14
Matematiikan perusteet	15
Geometria ja talousmatematiikka	16
Tilastomatematiikka	16
Fysiikka ja kemia	17
Fysiikka	18
Kemia	19
Yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tieto	20
Terveystieto	21
Liikunta	22
Taide ja kulttuuri	22
YHTEISTEN OPINTOJEN VALINNAISET OPINNOT	24
Äidinkieli oppinnäytetyön kirjallisen osan ohjaus	24
Ammattiruotsi	24
Ammattienglanti	25
Ympäristötieto	25
Tieto- ja viestintäteknikka	26
Tietotekniikan perusteet	27
Tietotekniikan jatkokurssi	28
Tietotekniikan ammattisovellukset	29
Syventävä tietotekniikka	29
Työelämä tieto	30
Etiikka	31
Psykologia	32
Psykologian perusteet	33
Ammatti- ja työpsykologia	34
Yritystoiminta	35
Yritystoiminta 1	35
Yritystoiminta 2	36
Yritystoiminta 3	37
Terveystieto, valinnainen	37
Liikunta	38
Terveysliikunta	38
Talviliikunta	39
Joukkue- ja mailapelit	39
Taide ja kulttuuri, valinnainen	40
Kulttuurien tuntemus	41
AMMATILLISET OPINNOT	43
Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen	43
Kuvallisen ilmaisun perusasiat	44
Väri- ja materiaalisovellukset	45
Taiteen- ja kulttuurin historia	45
Kulttuurin soveltaminen	46
Kansanomaiset työtavat	47
Pukeutumisen historia	48
Tekstiilin ja vaatepuheen suunnittelu	49
Tuotesuunnittelu	50
Kankaan kuviointi ja tuotteen valmistus	51

Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot	52
Tekstiilialan perustyötavat	53
Neuletekniikat	54
Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot	55
Tuotteen suunnittelu ja valmistus	56
Myyntituotteen suunnittelu ja valmistus	57
Vaatesuunnittelu ja valmistus	58
Neuletekniikat	58
Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus	59
Tilaustyöt	60
Asiakastyön suunnittelu ja valmistus	60
Tilaustyöt	61
Juhlapukeutuminen	61
ohjatusti valmistaa juhlavia pukuja ja valita niihin materiaalit ja rakenteet.....	62
Kädentaidot ja valmistus	62
Ammattialan tuotteen kehittäminen ja valmistus	62
Yritystoiminta ja valmistus	64
Työelämän perustaidot	66
Ammattialalla työskentely	66
I NÄYTTÖ.....	69
II NÄYTTÖ.....	70
III NÄYTTÖ.....	73
IV NÄYTTÖ	75

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO

Artesaani on nykytekniikkaa työssään käyttävä käsityöläinen kivi- ja korusepän, kankaankudonnan ja sisustuksen tai ompelun ammattialalla.

Opetuksessa korostuvat yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti suunniteltujen tuotteiden – kuten esimerkiksi korujen, vaatteiden ja sisustustekstiilien – valmistaminen. Valmistusprosessiin kuuluu myös hyvä materiaalien tuntemus, tuotekuvat, kaavat ja työohjeet.

Tutkintoon sisältyy myös taide- ja kulttuurialan opintoja. Kieli- ja viestintätaidot ovat yhä tärkeämpiä varsinkin markkinoinnissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Artesaani työskentelee muun muassa tuotteiden valmistajana, korjaajana, myyjänä tai valmistuksen ohjaajana.

Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, *artesaani*

Kankaankudonnan ja sisustuksen ammattiala

Ammattiopinnoissa harjaannutaan valmistamaan tekstiilejä eri kudontatekniikoilla sekä värjäämään lankoja ja kankaita. Erilaisilla kankaan viimeistelytekniikoilla muokataan kankaan pintaa. Opintoihin sisältyy myös langan kehrääminen, huovuttaminen sekä nauhojen ja neuleiden valmistus. Tuotesuunnittelussa paneudutaan yksittäisiin tekstiileihin sekä suuriin sisustuskokonaisuuksiin. Kokeilemalla kehitetään uusia pintoja ja väriyhdistelmiä.

Ompelun ammattiala

Ammattiopinnoissa perehdytään kaavojen tekoon sekä kuositellaan niiden pohjalta vaatteita ja asukokonaisuuksia. Tuotesuunnittelun keinoin perehdytään vaatteiden muotoon ja yksityiskohtiin sekä kehitetään uusia malleja ja teknisiä ratkaisuja. Opintoihin sisältyy myös kansanomaisten tekniikoiden käyttö vaatteiden ja sisustustekstiilien valmistuksessa. Neuleiden valmistus antaa uusia mahdollisuuksia niin vaate- kuin asustesuunnittelussakin.

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSALAN PERUSTUTKINTO

Tekstiilin ja vaatehuollon suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, pk, artesaani (120 ov)

Palvelualojen koulu, Armilankatu 40, Lappeenranta

		Opintovuosi/Laajuus,ov		
		1.	2.	3.
OPINTOKOKONAISUUS				
Opintojakso				
KAIKILLE YHTEISET OPINNOT	20 OV			
YHTEISET PAKOLLISET OPINNOT	16 ov			
ÄIDINKIELI				
Äidinkieli 1		2		
Äidinkieli 2			1	
Äidinkieli 3				1
RUOTSIN KIELI				
Ruotsin kieli			1	
ENGLANNIN KIELI				
Englannin kieli 1			1	
Englannin kieli 2				1
MATEMATIIKKA				
Matematiikka 1		2		
Matematiikka 2			1	
FYSIIKKA JA KEMIA				
Fysiikka ja kemia 1		1		
Fysiikka ja kemia 2			1	
YHTEISKUNTA-, YRITYS- JA TYÖELÄMÄTIETO				
Yhteiskunta-, yritys ja työelämätieto		1		
LIIKUNTA JA TERVEYSTIETO				
Liikunta		1		
Terveystieto		1		
TAIDE JA KULTTUURI				
Taide ja kulttuuri			1	
VALINNAISET OPINNOT	4 ov			
<i>Valittava neljä opintoviikkoa:</i>				
YMPÄRISTÖTIETO			1	
TIETOTEKNIikka				
Tietotekniikka 1		1		
Tietotekniikka 2			1	
YRITYS TOIMINTA				1
AMMATILLISET OPINNOT	90 OV			
YHTEISET AMMATILLISET OPINNOT	10 ov			
ESTEETTINEN, VISUAALINEN JA KULTTUURIOSAAMINEN	10 ov			
Kuvallisen ilmaisun perusasiat	4 ov			
<i>Värioppi</i>		1		
<i>Kuvallinen ilmaisu</i>		2		1
Väri ja materiaalisovellukset	3 ov			
<i>Käytännön värioppi</i>		1		
<i>Väri ja materiaalikokeilut</i>				2
Taiteen ja kulttuurin historia	3 ov			
<i>Taiteen historia</i>			1	
<i>Kulttuuri ja ympäristö</i>			2	
ERIIYTYVÄT AMMATILLISET OPINNOT				
TEKSTIILIN JA VAATETUKSEN SUUNNITTELUN JA VALMISTUKSEN KOULUTUSOHJELMA	80 ov			
<i>KANKAAN KUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA</i>	<i>50 ov</i>			
KULTTUURIN SOVELTAMINEN	5 ov			
Kansanomaiset työtavat			5	

TEKSTIILIN JA VAATETUKSEN SUUNNITTELU	5 ov			
Tuotesuunnittelu				
<i>Tuotesuunnittelun perusasiat</i>		2		
<i>Esitystekniikat</i>			1	
<i>Tuotesuunnittelu</i>				2
TUOTTEEN TEKNINEN VALMISTUS JA KÄDENTÄIDOT	20 ov			
Tekstiilialan perustyötavat		17		
Neuletekniikat				
<i>Neuleiden perustekniikat</i>		1		
<i>Koneneuleet</i>			2	
TUOTTEEN SUUNNITTELU JA VALMISTUS	10 ov			
Myyntituotteen suunnittelu ja valmistus				
<i>Yksittäistuote</i>			5	
<i>Sarjatuote</i>				5
TUOTTEEN ASIAKASLÄHTÖINEN VALMISTUS	10 ov			
Tilaustyöt				
<i>Asiakastyön suunnittelu ja valmistus</i>			5	
<i>Tilaustyön toteutus</i>				5
VALINNAISET OPINNOT	30 ov			
KÄDENTÄIDOT JA VALMISTUS				
Ammattialan tuotteen kehittäminen ja valmistus				10
YRITYSTOIMINTA JA VALMISTUS				
Työelämän perustaidot		3		
Ammattialalla työskentely			7	
YRITYSTOIMINTA JA PALVELU				10
OMPELUN AMMATTIALA				
KULTTUURIN SOVELTAMINEN				
Pukeutumisalalan historia				
<i>Pukuhistoria</i>		2		
<i>Kansanomaisaet työtavat</i>			3	
TEKSTIILIN JA VAATETUKSEN SUUNNITTELU	5 ov			
Kankaan kuviointi ja tuotteen valmistus			5	
TUOTTEEN TEKNINEN VALMISTUS JA KÄDENTÄIDOT	20 ov			
Ammattialaan perehtyminen		5		
Vaatetusalan perustyöt		8		
Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot				
<i>Kaavoituksen ja muotoilun perusasiat</i>		2		
<i>Kaavoituksen ja muotoilun harjoitukset</i>			3	
<i>Takkien ja juhlapukujen kaavoitus</i>				2
TUOTTEEN SUUNNITTELU JA VALMISTUS	10 ov			
Vaatesuunnittelu ja valmistus				
<i>Vaatteiden suunnittelu ja valmistus</i>			4	
<i>Takkien suunnittelu ja valmistus</i>				3
Neuletekniikat		3		
TUOTTEEN ASIAKASLÄHTÖINEN VALMISTUS	10 ov			
Asiakastyön suunnittelu ja valmistus			3	
Tilaustyöt				5
Juhlapukeutuminen				2
VALINNAISET OPINNOT	30 ov			
KÄDENTÄIDOT JA VALMISTUS				
Ammattialan tuotteen kehittäminen ja valmistus				10
YRITYSTOIMINTA JA VALMISTUS				
Työelämän perustaidot		3		
Ammattialalla työskentely			7	
YRITYSTOIMINTA JA PALVELU				10
Yritystoiminta ja palvelu				10
VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT	10 OV	4	4	2
OPINTOVIIKOT YHTEENSÄ	120 OV	40	40	40

Opintoihin sisältyy työssäoppimista 20 ov, opinto-ohjausta vähintään 1,5 ov ja opinnäytetyö 5 ov.

YHTEISTEN OPINTOJEN PAKOLLISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	ÄIDINKIELI
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hankkia, valikoida ja välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti ymmärtää ja osaa tulkita erilaisia tekstejä kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen osaa käyttää ammatillista sanastoa ja hyödyntää ammattikirjallisuutta opiskelussa ja työssä osaa hakea työtä suullisesti ja kirjallisesti osaa toimia ryhmän jäsenenä työ- ja kokoustilanteissa ymmärtää oman kielen ja kulttuurin sekä monikulttuurisuuden merkityksen hallitsee medialukutaidon osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä tekstejä ja raportoida niistä suullisesti.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Tiedonhankinta ja vuorovaikutus 2 ov Ammattialan kieli 1 ov Kieli ja kulttuuri 1 ov
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialan huomioiminen aineiston valinnassa.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen. Opintokokonaisuuden arvosana määräytyy opintojaksojen ja opinnäytetyöraportin arvioinnin perusteella. Opettajat. Kokeet ja oppimistehtävät suoritettu hyväksytysti.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet tyydyttävästi - osattava laatia ohjattuna suppea opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen alansa asiatyöliä ja ammattikieltä	Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin hyvin tiedoin - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen asiatyöliä ja alansa ammattikieltä	Opiskelijan on - saavutettava äidinkielen kaikkien pakollisten opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin kiitettävästi - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen sujuvaa asiatyöliä ja täsmällistä alansa ammattikieltä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Opintojakso	Tiedonhankinta ja vuorovaikutus
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa hankkia tietoa eri lähteistä nykyaikaista teknologiaa hyödyntäen osaa valikoida, arvioida ja tulkita tietoa kriittisesti eri näkökulmista osaa välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti, kuunnella aktiivisesti ja toimia tarkoituksenmukaisesti eri ammatillisissa viestintätilanteissa ymmärtää tekstien tarkoituksen, keskeisen sisällön ja käsitteet kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen ja osaa tulkita oheisviestintää osaa suhtautua viestintätilanteissa suvaitsevaisesti ja tasa-arvoisesti erilaisiin viestijöihin ja viestintätapoihin.
Keskeinen sisältö	- opiskelu- ja ryhmätyötaidot - tiedonhankinta ja tiedon arviointi - asianmukainen kielenkäyttö eri tilanteissa - tiedon välittäminen suullisesti ja kirjallisesti opiskelu- ja ammatitilanteissa - kielenhuolto
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Aineistossa ja viestinnässä huomioidaan ammattiala.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija - toimii auttavasti erilaisissa viestintätilanteissa - tarvitsee apua tiedonhaussa	Opiskelija - osaa toimia erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea ja valita tietoa eri lähteistä	Opiskelija - toimii luontevasti erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea ja valita tietoa itsenäisesti

<ul style="list-style-type: none"> - osaa välittää tietoa opastettuna - osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaisia tekstejä - ymmärtää lukemaansa - tunnistaa erilaisia viestijöitä 	<ul style="list-style-type: none"> - osaa välittää tietoa - osaa lukea ja kirjoittaa erilaisia tekstejä - löytää lukemastaan keskeisen asiassällön. - osaa huomioida toisia viestijöitä 	<ul style="list-style-type: none"> eri lähteistä - osaa välittää tietoa eri keinoin - osaa lukea ja kirjoittaa erilaisia tekstejä - osaa arvioida omaa viestintäänsä - osaa suhtautua kriittisesti lukemaansa ja tulkita erilaisia tekstejä - osaa ottaa huomioon erilaiset viestijät.
--	---	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialan kieli
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa ammatillisen perussanaston - osaa laatia ammatin edellyttämät tavallisimmat kirjalliset työt - hallitsee ammatilliset puheviestintätilanteet - osaa toimia työnhakutilanteissa ja laatia työnhakuun liittyvät asiakirjat - osaa hyödyntää ammattikirjallisuutta, muita ammatillisia tietolähteitä ja käyttää erilaisia viestintävälineitä ja -taitoja opinnäytetyön tekemisessä - osaa kehittää omia vuorovaikutustaitojaan ja osallistuu viestinnän kehittämiseen ryhmässä - tutustuu kokouksen ja neuvottelun toimintatapoihin.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - ammattisanasto - ammattikirjallisuus ja muut ammatilliset tiedonlähteet - työhakemus ja ansioluettelo - työnhakutilanne - asiakirjojen kirjoittaminen - kokous ja neuvottelu
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun
Kytkenät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksytyt suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee keskeistä ammattisanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä opastettuna - osaa toimia yleisimmissä ammatillisissa puheviestintätilanteissa - tuntee työnhakutilanteen ja työnhakuasiakirjat - tuntee ammattikirjallisuutta ja ammatillisia tietolähteitä - osaa toimia vuorovaikutustilanteissa - tuntee keskeisimmät kokous- ja neuvottelukäytännöt. 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammattisanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä - osaa toimia ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia työnhakutilanteissa - ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa - osaa käyttää ammatillisia tietolähteitä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitoja - tuntee yleisiä kokous- ja neuvottelukäytäntöjä. 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammattisanaston - osaa laatia itsenäisesti ammattiin liittyvät kirjalliset työt - osaa toimia hyvin ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia aktiivisesti ja asiallisesti työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa kriittisesti - osaa käyttää monipuolisesti ammatillisia tietolähteitä - osaa arvioida omia vuorovaikutustaitoja ja kehittää niitä - tuntee yleiset kokous- ja neuvottelukäytännöt.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kieli ja kulttuuri
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää oman kielen ja kulttuurin merkityksen - kiinnostuu kirjallisuudesta, teatterista ja elokuvista - hallitsee medialukutaidon - ymmärtää kaksikielisyyden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja huomioi sen erilaisissa tilanteissa - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä raportteja, esimerkiksi opinnäytetyön ja työssäoppimisraportin

Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan kulttuuritarjontaan perehtyminen - suomen kielen kehittyminen - puhe- ja kirjakielen erot - ammattikielen historiaa - sanojen lainautuminen - kulttuurielämys ja sen arviointi - raporttien kirjoittaminen
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenät muihin opintoihin	Aineistossa huomioidaan ammattikieli.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietää oman paikkakunnan kulttuuritarjonnasta - tuntee jonkin verran suomen kielen historiaa - tunnistaa medioita - lukee lyhyitä tekstejä - osaa kirjoittaa raportin opastettuna - tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjontaa - tuntee suomen kielen ja ammattikielen historiaa - tuntee kirjallisuutta - hallitsee medialukutaitoa - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin - tunnistaa puhe- ja kirjakielen erot. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjonnan ja on kiinnostunut siitä - tuntee valtakunnallista kulttuuritarjontaa - tuntee suomen kielen ja ammattikielen historiaa ja ymmärtää sen merkityksen - on kiinnostunut kirjallisuudesta - hallitsee medialukutaidon - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin hyvällä suomen kielellä - ymmärtää puhe- ja kirjakielen erot.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	SUOMI TOISENA KIELENÄ
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - osaa hankkia, valikoida ja välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti suomen kielellä - ymmärtää ja osaa tulkita erilaisia suomenkielisiä tekstejä - kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen - osaa ammattisanastoa suomeksi ja pystyy hyödyntämään suomenkielistä ammatikirjallisuutta opiskelussaan - tuntee Suomen työnhakukäytäntöjä ja osaa hakea työtä - osaa toimia ryhmän jäsenenä työ- ja kokoustilanteissa - tuntee sekä omaa että suomen kieltä ja kulttuuria - ymmärtää monikulttuurisuuden ja kaksikielisyyden merkityksen - hallitsee medialukutaidon - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä tekstejä ja raportoida niistä suullisesti suomeksi.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus 2 ov</p> <p>Ammattialan kieli 1 ov</p> <p>Kieli ja kulttuuri 1 ov</p>
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialan huomiointi aineiston valinnassa.
Arvioinnin toteutus:	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.
<ul style="list-style-type: none"> - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset 	<p>Opintokokonaisuuden arvosana määräytyy opintojaksojen ja opinnäytetyöraportin arvioinnin perusteella.</p> <p>Opettajat.</p> <p>Kokeet ja oppimistehtävät suoritettu hyväksytysti.</p>

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet tyydyttävästi - osattava laatia ohjattuna suppea opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen suomen kieltä ja alansa ammattikieltä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin hyvin tiedoin - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen suomen kieltä ja alansa ammattikieltä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - saavutettava kaikkien suomi toisena kielenä opintojaksojen arviointikriteerien mukaiset valmiudet pääosin kiitettävästi - osattava laatia opinnäytetyön kirjallinen osuus käyttäen sujuvaa suomen kieltä ja hyvää alansa ammattikieltä.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Suomen kieli, tiedonhankinta ja vuorovaikutus
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa hankkia tietoa eri lähteistä nykyaikaista teknologiaa hyödyntäen - osaa valikoida ja arvioida tietoa eri näkökulmista - osaa välittää tietoa suullisesti ja kirjallisesti, kuunnella aktiivisesti ja toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa viestintätilanteissa - ymmärtää tekstien tarkoituksen, keskeisen sisällön ja käsitteet ja osaa käyttää sujuvasti sanakirjoja - tuntee suomalaisia käytös- ja viestintätapoja - kykenee kohteliaaseen ja joustavaan vuorovaikutukseen ja osaa tulkita oheisviestintää - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa kirjoittaa erilaisia oppimistehtäviä - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita - tutustuu suomen kielen äännerakenteeseen.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - opiskelu- ja ryhmätyötaidot - tekstin ymmärtäminen ja sanasto, sanakirjat - tiedonhankinta ja tiedon arviointi - asianmukainen kielenkäyttö eri tilanteissa - tiedon välittäminen suullisesti ja kirjallisesti - erilaiset oppimistehtävät - kielioppi ja kielenhuolto - ääntäminen
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkenäät muihin opintoihin	Aineistossa ja viestinnässä huomioidaan ammattiala.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - toimii auttavasti erilaisissa viestintätilanteissa - tarvitsee apua tiedonhaussa - osaa välittää tietoa opastettuna - osaa lukea ja kirjoittaa yksinkertaisia tekstejä - ymmärtää osittain lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa joitakin jaksos aikana opettuja suomen kielioppirakenteita 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa toimia erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea tietoa eri lähteistä - osaa välittää tietoa - osaa lukea erilaisia tekstejä ja ymmärtää lukemaansa - osaa osittain arvioida lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvää sanastoa - osaa kirjoittaa erilaisia tekstejä - osaa suomen kielioppia 	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - toimii sujuvasti erilaisissa viestintätilanteissa - osaa hakea tietoa itsenäisesti eri lähteistä - osaa välittää tietoa eri keinoin - osaa lukea erilaisia tekstejä ja ymmärtää lukemaansa hyvin - osaa arvioida lukemaansa - osaa opiskeluun liittyvän sanaston - osaa kirjoittaa erilaisia tekstejä hyvin - osaa suomen kielioppia.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialan kieli
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osaa ammatillisen perussanaston - osaa laatia ammatin edellyttämät tavallisimmat kirjalliset työt - hallitsee ammatilliset puheviestintätilanteet - osaa toimia työnhakutilanteissa ja laatia työnhakuun liittyvät asiakirjat - osaa hyödyntää ammattikirjallisuutta ja käyttää erilaisia viestintävälineitä oppinäytetyön tekemisessä - tutustuu kokouksen ja neuvottelun toimintatapoihin - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - ammattisanasto - ammattikirjallisuus - työhakemus ja ansioluettelo - työnhakutilanne - asiakirjojen kirjoittaminen - kokous ja neuvottelu

	- kielioppi
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkennät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee keskeistä ammatillista perussanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä opastettuna - osaa toimia yleisimmissä ammatillisissa puheviestintätilanteissa - tuntee työnhakutilanteen ja työnhakuasiakirjat - tuntee ammattikirjallisuutta - tuntee keskeisimmät kokous- ja neuvottelukäytännöt - osaa joitakin jakson aikana opettuja suomen kielioppirakenteita. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammatillista perussanastoa - osaa laatia ammattiin liittyviä kirjallisia töitä - osaa toimia ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa - tuntee yleisiä kokous- ja neuvottelukäytäntöjä - osaa suomen kielioppia. 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - hallitsee ammatillisen perussanaston hyvin - osaa laatia ammattiin liittyvät kirjalliset työt - osaa toimia hyvin ammatillisissa puheviestintätilanteissa - osaa toimia aktiivisesti ja asiallisesti työnhakutilanteissa ja kirjoittaa työnhakuasiakirjat - osaa käyttää ammattikirjallisuutta tiedonhankinnassa hyvin - tuntee yleiset kokous- ja neuvottelukäytännöt - osaa suomen kielioppia.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kieli ja kulttuuri
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee sekä omaa että suomen kieltä ja kulttuuria - ymmärtää monikulttuurisuuden ja kaksikielisyyden merkityksen - kiinnostuu kirjallisuudesta, teatterista ja elokuvista - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa - osaa hyödyntää eri medioita - osaa kirjoittaa omaan ammattialaan liittyviä raportteja, esimerkiksi opinnäytetyön ja työssäoppimisraportin - harjaantuu käyttämään erilaisia suomen kielen kielioppirakenteita.
Keskeinen sisältö	<ul style="list-style-type: none"> - oman paikkakunnan kulttuuritarjontaan perehtyminen - oman kulttuurin esittely - puhe- ja kirjakielen erot - sanojen muodostaminen suomen kielessä - kulttuurielämys ja sen arviointi - raporttien kirjoittaminen - kielioppi
Toteutustapa	Kirjalliset ja suulliset oppimistehtävät, aktiivinen osallistuminen opiskeluun.
Kytkennät muihin opintoihin	Hyödynnetään ammattialan tekstejä.
Arvioinnin toteutus	Oppimistehtävien ja kokeiden hyväksyty suorittaminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tietää oman paikkakunnan kulttuuritarjonnasta - tuntee omaa kulttuuriaan - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistapoja - tuntee hieman kulttuuriin liittyvää sanastoa - tunnistaa eri medioita - osaa kirjoittaa raportin opastettuna suomen kielellä - tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjontaa - osaa esitellä omaa kulttuuriaan - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistapoja - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa - osaa hyödyntää medioita - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin suomen kielellä - tunnistaa puhe- ja kirjakielen erot 	<p>Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuntee oman paikkakunnan kulttuuritarjonnan ja on kiinnostunut siitä - osaa esitellä omaa kulttuuriaan ja verrata sitä suomalaiseen kulttuuriin - ymmärtää monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden merkityksen - tuntee suomen kielen sanaston muodostamistavat - tuntee kulttuuriin liittyvää sanastoa hyvin - osaa hyödyntää medioita kriittisesti - osaa kirjoittaa ohjeiden mukaisen raportin hyvällä suomen kielellä - ymmärtää puhe- ja kirjakielen erot

- osaa joitakin jakson aikana opettuja suomen kielioppirakenteita.	- osaa suomen kielen kieliooppia.	- osaa suomen kielen kieliooppia.
--	-----------------------------------	-----------------------------------

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	RUOTSI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Vahvistaa opiskelijan suullista ja kirjallista peruskielitaitoa, jotta hän selviytyy yksinkertaisista puhe-tilanteista ja tavanomaisista asiakaspalvelutilanteista asiakkaana ja työntekijänä ja osaa toimia asianmukaisesti alansa työtehtävissä ja pohjoismaisissa yhteyksissä ruotsin kielellä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on ammattialan työtehtävissä ja pohjoismaisissa yhteyksissä toimiminen. Aihealueina ovat itsestä kertominen, koulu ja opiskelu, lähiympäristö, Pohjoismaat, tien neuvominen, puhelimesta asiointi, työ, työpäivän rutiinit, oman alan ammattisanasto. Opintojakso: Ruotsin kieli 1
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - ymmärrettävä tuttuja ja yksinkertaisia suullisia ja kirjallisia ilmauksia jotka käsittelevät häntä itseään ja lähiympäristöä - ymmärrettävä lyhyiden ja yksinkertaisten kirjallisten ja suullisten viestien keskeisen sisältö ja osattava toimia niiden mukaan - selviytyttävä rutiininomaisista vuorovaikutustilanteista sekä yksityishenkilönä että oman alansa työntekijänä asiallisesti ja kohteliaasti keskustelukumppanien puhuessa selkeästi ja hitaasti - ymmärrettävä työhönsä ja työturvallisuuteen liittyvää ennustettavaa tietoa, esim. ruokalistaista, ilmoituksista ja ohjeistoista apuneuvoja käyttäen - osattava täyttää tavallisimpia työhönsä liittyviä lomakkeita	Opiskelijan on - selviytyttävä rutiininomaisista päivittäiseen elämään, työhön, omaan maahan ja kulttuuriin liittyvistä puhe-tilanteista kohtalaisesti - ymmärrettävä tavanomaisten alaan liittyvien käskyjen, kieltojen ja kehoitusten sekä työturvallisuusohjeiden sisältö ja osattava toimia niiden mukaan - selviytyttävä tavanomaisimmista vuorovaikutustilanteista sekä yksityishenkilönä että työntekijänä asiallisesti ja kohteliaasti keskustelukumppanien käyttäessä normaalia puhetempoa - pystyttävä tulkitsemaan helpohkoja tekstejä kuten ruokalista, aikatauluja ja mainoksia sekä työhön liittyviä työ- ja turvaohjeita tarvittaessa apuneuvoja käyttäen - osattava laatia työhön liittyviä viestejä apuneuvoja käyttäen	Opiskelijan on - selviytyttävä rutiininomaisista päivittäiseen elämään, työhön, omaan maahan ja kulttuuriin liittyvistä puhe-tilanteista hyvin - osattava toimia työhön liittyvien käskyjen, kieltojen ja kehoitusten mukaan - selviytyttävä tavanomaisimmista asiakaspalvelutilanteista asiakkaana ja työntekijänä - pystyttävä lukemaan lyhyitä tekstejä (ruokalistat, aikataulut, mainokset, työhön liittyvät käyttö-, työ- ja turvaohjeet) ja osattava hakea lisätietoa apuneuvoja käyttäen - osattava laatia työhön liittyviä viestejä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	ENGLANTI
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on syventää ja aktivoida jo opitun kielen taitoja ammattialan suuntaisesti niin, että opiskelija hallitsee kielen keskeisimmän sanaston ja viestintätaidot yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Opiskelijan tulee kehittää jokapäiväisissä tilanteissa ja ammatissa tarvittavia kohteliaita ja asiallisia viestintätaitoja monipuolisesti. Hänen olisi pystyttävä myös hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen. Hänen tulee myös ymmärtää kielitaidon merkitys kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on opiskelijan sanaston ja viestintätaitojen vahvistaminen yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Aihealueina ovat koulutusalasta riippuen mm. nuoren elämäntilanne, opiskeluuala, tuleva työ ja siihen liittyvät työtehtävät, materiaalit ja koneet ja laitteet ja niiden käyttöohjeet, työturvallisuus, työnhaku, asiakaspalvelutilanteet ja kansainvälisyys.

	Englanti I Englanti II
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on ymmärrettävä yksinkertaisia ja selkeitä omaan elämään ja alaan liittyviä tuttuja aihepiirejä käsitteleviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti rutiinomaisissa tilanteissa osattava kirjoittaa yksinkertaisia ja suppeita henkilökohtaisia viestejä vaikkakin hajanaisesti työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen. ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta	Opiskelijan on ymmärrettävä keskeinen ajatus omaan elämään ja alaan liittyvistä tavallisista normaalitempoisista suullisista sekä kirjallisista viesteistä ja osattava toimia niiden mukaan osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti mutta kuitenkin yhtenäisesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäristöstään sekä osallistuttava jossain määrin keskusteluun selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti yhtenäistä tekstiä käyttäen ja osaa hakea aktiivisesti tietoa on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta	Opiskelijan on ymmärrettävä normaalitempoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinomaisissa tilanteissa ja osattava kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja osallistuttava keskusteluun kohtalaisesti osattava kertoa hyvin yleisiä aihepiirejä koskevia keskusteluja liittyen opiskeluun ja elinympäristöön käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava perusrakenteet hyvin ymmärrettävä viestejä koulutusaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusaltaan hyvin sekä hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaitonsa kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Englanti 1
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Aktivoi ja vahvistaa opiskelijan jo opitun kielen taitoja ammattialan suuntaisesti, niin että hän hallitsee kielen keskeisimmän sanaston ja viestintätaidot yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Kannustaa opiskelijaa hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen. Saada opiskelija ymmärtämään kielitaidon merkitys kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Opiskelijan ammattikielen ja arkipäivän englannin perussanaston ja keskeisimpien viestintätaitojen hallitseminen yksityishenkilönä ja työntekijänä kansainvälisessä ympäristössä. Aihealueina ovat oma ala, opiskelu, perhe, työntekijänä oleminen, työtehtävät, työvälineet, työkalut ja koneet, peruspalvelutilanteet ja peruskielioppi, viestien ja ohjeiden kirjoittaminen ja ymmärtäminen.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - ymmärrettävä yksinkertaisia, omaan elämään ja alaan liittyviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti	Opiskelijan on - ymmärrettävä jonkin verran omaan elämään ja alaan liittyviä, normaalitempoisia suullisia sekä kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäris-	Opiskelijan on - ymmärrettävä normaalitempoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinomaisissa tilanteissa ja osaa kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja hän osallistuu keskusteluun kohtalaisesti -osattava kuvailla opiskeluaan ja elinympäristöään hyvin käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava

<ul style="list-style-type: none"> - osattava kirjoittaa yksinkertaisia henkilökohtaisia viestejä työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen -ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>töstään sekä osallistumalla jossain määrin keskusteluun</p> <ul style="list-style-type: none"> - selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti ja osaa hakea aktiivisesti tietoa -on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>perusrakenteet hyvin</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä viestejä koulutusosaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusosaltaan hyvin ja osattava hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen - opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaidon kehittämiseen
---	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Englanti 2
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Syventää ja vahvistaa opiskelijan ammattikielen ja arkipäivän englannin perusasiat. Kehittää opiskelijaa käyttämään monipuolisesti kieltä eri viestintätilanteissa arki- ja työelämässä. Kannustaa opiskelijaa itsenäisesti hakemaan tietoa omasta alastaan uusinta teknologiaa ja sanakirjaa ja ammattikirjallisuutta apuna käyttäen. Saada opiskelija ymmärtämään kielitaidon merkitys. Vahvistaa opiskelijan kykyä toimia kansainvälistyvässä työympäristössä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Ammattialan työtehtävissä toimiminen. Opiskelijan ammattisanaston ja arkielämän englannin viestintätaitojen syventäminen. Aihealueina ovat ammattiala ja siihen liittyvä erikoissanasto, monipuoliset palvelutilanteet ja erilaiset viestintätilanteet, viestien ja ohjeiden kirjoittaminen ja ymmärtäminen, kielioopin laajentaminen omalla alalla tarvittaviin erikoisrakenteisiin, luonnollisempaan ääntämykseen pyrkiminen ja kansainvälisyys.
Kytännät muihin opintokokonaisuuksiin	Aihealueet liittyvät suoritettavaan tutkintoon ja niihin työtehtäviin, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla K5-T1 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä yksinkertaisia, omaan elämään ja alaan liittyviä suullisia ja kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa muutamalla sanalla itsestään sekä kertoa opinnoistaan ja ympäristöstään lyhyesti - osattava kirjoittaa yksinkertaisia henkilökohtaisia viestejä työhön ja vapaa-aikaan liittyen ja osattava hakea aktiivisesti tietoa näihin liittyen -ei ole opiskelussaan usein kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä jonkin verran omaan elämään ja alaan liittyviä, normaalitehoisia suullisia sekä kirjallisia viestejä ja osattava toimia niiden mukaan - osattava kertoa itsestään ja kuvailla elinolojaan lyhyesti sekä kertoa muutamilla lauseilla opinnoistaan ja ympäristöstään sekä osallistumalla jossain määrin keskusteluun - selviydyttävä ymmärrettävästi omaan vapaa-aikaan ja työhön liittyvistä tilanteista kirjallisesti ja osaa hakea aktiivisesti tietoa -on kiinnostunut kielitaitonsa parantamisesta 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä normaalitehoista puhetta arkielämän ja työelämän rutiinimaisissa tilanteissa ja osaa kysyä lisäohjeita sekä kuvata tapahtumia ja hän osallistuu keskusteluun kohtalaisesti -osattava kuvailla opiskeluaan ja elinympäristöään hyvin käyttämällä melko monipuolista sanastoa ja hallittava perusrakenteet hyvin - ymmärrettävä viestejä koulutusosaltaan ja osattava kertoa omasta koulutusosaltaan hyvin ja osattava hankkia tietoa englanninkielisistä alansa aiheista apuneuvoja hyväksi käyttäen - opiskelijalla on aito kiinnostus oman kielitaidon kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	MATEMATIIKKA
Laajuus	3 ov
Yleistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija osaa monipuolisesti soveltaa matematiikkaa ja käyttää sitä ongelmanratkaisussa tulevassa ammatissaan. Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset ja yksiköiden muuntamiset sekä osaa soveltaa prosenttilaskentaa ammattiinsa liittyvässä tehtävissä. Opiskelija osaa ratkaista matemaattisia ongelmia päättelemällä ja yhtälöillä. - Opiskelija osaa soveltaa geometriaa oman ammattialansa vaatimassa laajuudessa, esimerkiksi laskea pinta-aloja ja tilavuuksia ja käyttää mittakaavaa. Opiskelija osaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa, kuten kustannus-, verotus- ja

	lainalaskelmia. - Opiskelija osaa itsenäisesti kerätä tietoa ja laatia tiedoista omaa alaansa koskevia tilastoja, taulukoita ja kuvaajia. Hän osaa lukea ja tulkita tilastoja. - Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö: Matematiikan perusteet: peruslaskutoimitukset, yksikönmuunnokset, sanalliset tehtävät, prosenttilaskenta, geometrian peruskäsitteet, talous- ja tilastomatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuus arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintokokonaisuuden arvio opintokokonaisuuden opettaja/opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava tavallisimmat mittayksiköt - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko päättelämällä tai yhtälöiden avulla - ymmärrettävä prosentin käsite ja osattava laskea prosenttiarvo - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle - osattava lukea oman alansa yksinkertaisia tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä	Opiskelijan on - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko päättelämällä tai yhtälöiden avulla - osattava laskea tulevassa ammatissaan tarvittavat prosenttilaskut - osattava laskea arki- ja työelämässä tarvittavia talousmatematiikan laskuja - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle - osattava lukea ja tulkita oman alansa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava laatia kerätyistä tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä	Opiskelijan on - osattava laskea sujuvasti ja oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia päättelämällä ja yhtälöiden avulla - osattava tulevassa ammatissaan tarvittava prosenttilaskenta - osattava soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia - osattava lukea ja tulkita tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava kerätä itsenäisesti tietoa ja laatia tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Matematiikan perusteet
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa monipuolisesti soveltaa matematiikkaa ja käyttää sitä ongelmanratkaisussa tulevassa ammatissaan. Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset ja yksiköiden muuntamiset sekä osaa soveltaa prosenttilaskentaa ammatissaan liittyvissä tehtävissä. Opiskelija osaa ratkaista matemaattisia ongelmia päättelämällä ja yhtälöillä. Opiskelija osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.
Keskeinen sisältö	Matematiikan perusteet: peruslaskutoimitukset, yksikönmuunnokset, sanalliset tehtävät, prosenttilaskenta.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvio opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava tavallisimmat mittayksiköt <p>- osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko pääättelemällä tai yhtälöiden avulla</p> <p>- ymmärrettävä prosenttien käsite ja osattava laskea prosenttiarvo</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset <p>- osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia joko pääättelemällä tai yhtälöiden avulla</p> <p>- osattava laskea tulevassa ammatissaan tarvittavat prosenttilaskut</p> <p>- osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea sujuvasti ja oikein tulevassa ammatissaan tarvittavat yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskut osittain apuvälineitä hyväksi käyttäen - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava ratkaista tavallisimpia oman alansa matemaattisia ongelmia pääättelemällä ja yhtälöiden avulla - osattava tulevassa ammatissaan tarvittava prosenttilaskenta - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Geometria ja talousmatematiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa soveltaa geometriaa oman ammattialansa vaatimassa laajuudessa, esimerkiksi laskea pinta-aloja ja tilavuuksia ja käyttää mittakaavaa. Opiskelija osaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa.</p> <p>Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.</p>
Keskeinen sisältö	Geometrian peruskäsitteet ja talousmatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>- Opiskelijan on</p> <p>- ymmärrettävä prosenttien käsite ja osattava laskea prosenttiarvo</p> <p>- osattava tavallisimmat mittayksiköt</p> <p>- osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa</p> <p>- osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia</p> <p>- osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle</p>	<p>- Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava laskea arki- ja työelämässä tarvittavia talousmatematiikan laskuja - osattava yksikönmuunnokset <p>- osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa</p> <p>- osattava laskea käyttämiensä yleisimpien kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa</p> <p>- osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia tekemilleen tölle</p> <p>- osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä</p>	<p>- Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava soveltaa arki- ja työelämässä tarvittavaa talousmatematiikkaa - osattava yksikönmuunnokset sujuvasti - osattava käyttää laskinta ja tietokonetta apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava laskea kappaleiden pinta-aloja ja tilavuuksia sekä käyttää mittakaavaa - osattava laskea materiaali- ja valmistuskustannuksia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Tilastomatematiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa itsenäisesti kerätä tietoa ja laatia tiedoista omaa alaansa koskevia tilastoja, taulukoita ja kuvaajia. Hän osaa lukea ja tulkita tilastoja.</p> <p>Opiskelija osaa monipuolisesti käyttää laskinta ja tietokonetta tehtävien ratkaisussa. Hän osaa arvioida saatujen tulosten luotettavuutta ja mielekkyyttä.</p>

Keskeinen sisältö	Tilastomatematiikka.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava lukea oman alansa yksinkertaisia tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - osattava lukea ja tulkita oman alansa tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava laatia kerätyistä tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten mielekkyyttä 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on - osattava käyttää laskinta ja tietokoneita apuna työhönsä liittyvien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa - - osattava lukea ja tulkita tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä - osattava kerätä itsenäisesti tietoa ja laatia tiedoista tilastoja, taulukoita ja kuvaajia - osattava arvioida saamiensa tulosten luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintokokonaisuus	FYSIIKKA JA KEMIA
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa tulevan ammattinsa ja ergonomisen työskentelyn kannalta tärkeimmät fysiikan lainalaisuudet. Hän osaa työssään ottaa huomioon ympäristön ja ammatin kannalta keskeiset kemian ilmiöt sekä tuntee tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa säilyttää ja käyttää oikein sekä hävittää asianmukaisesti tavallisimpia ammattialalla käytettäviä aineita. Hän osaa soveltaa fysiikan ja kemian tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia ammattiinsa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.
Keskeinen sisältö	<p>Fysiikka: Mekaniikan ja lämpöopin perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Energiamuodot sekä energian kulutus ja säästö.</p> <p>Kemia: Epäorgaanisen ja orgaanisen kemian perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Kemian keskeiset ilmiöt ja käsitteet ammattialan vaatimassa laajuudessa. Työympäristön kemikaalit ja kemikaalien käyttöturvallisuus. Kestävä kehitys.</p>
Arvioinnin toteutus	Opintokokonaisuus arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintokokonaisuuden arvioi opintokokonaisuuden opettaja/opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunnistettava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ja kemian ilmiöt ja lainalaisuudet - - - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ja kemian ilmiöt ja lainalaisuudet - - tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava oman alan tärkeimmät fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - tunnettava ergonomiseen työskentelyyn liittyvät keskeiset fysiikan käsitteet ja lait - tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia ja osattava hyödyntää tietoa työssään - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle

<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää ja käyttää työssään tarvittavia kemikaaleja oikein ja hävittää jätteet asianmukaisesti - osattava tunnistaa ja tulkita omalla ammattialalla käytettävien tärkeimpien aineiden ja materiaalien merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia merkintöjen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä - osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava soveltaa fysiikan ja kemian tietojaan käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ja kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista - osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti - osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen - osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari ja siihen liittyvät energian muutokset
<ul style="list-style-type: none"> - osattava kuvata jonkin tuotteen elinkaari 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari 	

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Fysiikka
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa tulevan ammattinsa ja ergonomisen työskentelyn kannalta tärkeimmät fysiikan lainalaisuudet. Hän osaa soveltaa fysiikan tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia ammattiinsa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.
Keskeinen sisältö	Mekaniikan ja lämpöopin perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Energiamuodot sekä energian kulutus ja säästö.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakso arvioi opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

- Tyydyttävä 1	- Hyvä 3	- Kiitettävä 5
<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on tunnistettava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on osattava ammattinsa kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle 	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan on osattava oman alan tärkeimmät fysiikan ilmiöt ja lainalaisuudet - tunnettava ergonomiseen työskentelyyn liittyvät keskeiset fysiikan käsitteet ja lait - osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle

<p>- osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti</p> <p>- osattava kuvata jonkin tuotteen elinkaari</p>	<p>- osattava tehdä ohjeen mukaan havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä</p> <p>- osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina</p> <p>- osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä</p> <p>- osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti</p> <p>- osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari</p>	<p>- osattava soveltaa fysiikan tietojaan käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita</p> <p>- osattava tehdä havainnot ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä fysiikan ilmiöistä</p> <p>- osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina</p> <p>- osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista</p> <p>- osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti</p> <p>- osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen</p> <p>- osattava kuvata jonkin omalla ammattialallaan käytettävän tai valmistettavan tuotteen elinkaari ja siihen liittyvät energian muutokset</p>
--	--	--

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintojakso	Kemia
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa työssään ottaa huomioon ympäristön ja ammatin kannalta keskeiset kemian ilmiöt sekä tuntee tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia. Opiskelija osaa säilyttää ja käyttää oikein sekä hävittää asianmukaisesti tavallisimpia ammattialalla käytettäviä aineita. Hän osaa soveltaa kemian tietoja käyttämällä taloudellisia, turvallisia ja ympäristöä säästäviä työtapoja ja tekniikoita.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havainnot ja mittauksia ammatin liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä. Hän osaa tulkita ja arvioida mittaustuloksia sekä tehdä niistä johtopäätöksiä. Opiskelija osaa dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina tai kuvaajina.</p>
Keskeinen sisältö	Epäorgaanisen ja orgaanisen kemian perusteita ammattialan vaatimassa laajuudessa. Kemian keskeiset ilmiöt ja käsitteet ammattialan vaatimassa laajuudessa. Työympäristön kemikaalit ja kemikaalien käyttöturvallisuus. Kestävä kehitys.
Arvioinnin toteutus	Opintojakso arvioidaan asteikolla T1 - K5. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset kokeet ja tuntiaktiivisuus. Oppimistehtävät suoritettava hyväksytysti. Opintojakson arvio opintojakson opettaja.

Arviointikriteerit

<p>- Tyydyttävä 1</p> <p>- Opiskelijan on tunnistettava ammatin kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p>	<p>- Hyvä 3</p> <p>- Opiskelijan on osattava ammatin kannalta tavallisimpiin työtehtäviin liittyvät keskeiset kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p>	<p>- Kiitettävä 5</p> <p>- Opiskelijan on osattava oman alan tärkeimmät kemian ilmiöt ja lainalaisuudet</p> <p>- tunnettava tavallisimpien alkuaineiden ja yhdisteiden kemiallisia ominaisuuksia ja osattava hyödyntää tietoa työssään</p> <p>- osattava työskennellä aiheuttamatta vaaraa itselleen, muille tai ympäristölle</p> <p>- osattava soveltaa kemian tietojaan</p>
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää ja käyttää työssään tarvittavia kemikaaleja oikein ja hävittää jätteet asianmukaisesti - osattava tunnistaa ja tulkita omalla ammattialalla käytettävien tärkeimpien aineiden ja materiaalien merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia merkintöjen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan mittauksia, kirjata mittaustulokset ja laatia tuloksista raportti 	<ul style="list-style-type: none"> - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä ohjeen mukaan havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä - - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia ja arvioida niiden mielekkyyttä - osattava ohjatusti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti 	<ul style="list-style-type: none"> käyttämällä taloudellisia ja turvallisia työtapoja ja tekniikoita - osattava säilyttää, käyttää oikein ja hävittää omalla alallaan käytettäviä aineita siten, ettei vaaranna omaa, muiden eikä ympäristön turvallisuutta - osattava tunnistaa ja tulkita oman alansa tuotteiden merkinnöistä niiden terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osattava toimia tilanteen edellyttämällä tavalla - osattava tehdä havaintoja ja mittauksia omaan alaansa liittyvistä keskeisistä kemian ilmiöistä - osattava dokumentoida mittaustulokset ja esittää ne esimerkiksi taulukoina ja kuvaajina - osattava tulkita mittaustuloksia, arvioida niiden luotettavuutta, tarkkuutta ja mielekkyyttä sekä tehdä johtopäätöksiä tuloksista - osattava itsenäisesti hankkia työskentelyssään tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautua tietoon kriittisesti - osattava toimia ottamalla huomioon luonnon lainalaisuudet ja toimia niiden mukaisesti ympäristöä ja energiaa säästäen
---	--	---

Hyvä 4. Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2. Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YHTEISKUNTA-, YRITYS- JA TYÖELÄMÄTIETO
Laajuus	1ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan tulee tuntea omat oikeutensa ja velvollisuutensa opiskelijana sekä kansalaisena. Opiskelija osaa ottaa vastuuta omasta elämästään. Opiskelija tuntee kunnallisen ja valtiollisen toiminnan periaatteet.</p> <p>Opiskelijan tulee osata hoitaa omaa talouttaan yhteiskunnan osallistuvana jäsenenä. Hänen on tunnettava verojen ja julkisten maksujen merkitys hyvinvointipalvelujen rahoituslähteenä sekä tunnettava sosiaaliturva, niin että hän osaa sitä tarvittaessa hakea.</p> <p>Opiskelija ymmärtää oman työnsä merkityksen yhteiskunnassa. Hän tuntee velvollisuutensa ja oikeutensa työntekijänä sekä yrittäjänä. Hän tuntee työmarkkinoiden toimintaperiaatteet, tavat ja keskeiset sopimusmenettelyt. Opiskelija osaa hakeutua Suomeen ja muiden EU –maiden työmarkkinoille. Opiskelija saa valmiuksia työllistyä myös itsenäisenä yrittäjänä.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - yhteiskunta, sen rakenne ja muuttuminen - kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet - kansalaisen toiminta- ja vaikutusmahdollisuudet - päätöksenteko kunnassa, valtiossa ja Euroopan Unionissa - kansantalouden toiminnan periaatteet - sosiaaliturva - kodin talous ja kuluttajansuoja - toiminta työmarkkinoilla
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Opintojakson sisältöjä voidaan käsitellä muissa koulutusalan opinnoissa.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	pakollisten opintojen ja mahdollisten valinnaisten opintojen suorittaminen opintojakson opettaja osallistuminen opetukseen, suoritettavat tehtävät ja teoriakoe

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osattava toimia oppilaitoksessaan ja työssäoppimispaikoissa niiden sääntöjen mukaisesti - osattava toimia opiskeluunsa ja omaan ikäkauteensa liittyvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti - osattava toimia yhteiskunnan jäsenenä kansalaisen perusoikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti - osattava ohjattuna suunnitella omaa talouttaan ja huolehtia siihen liittyvistä velvoitteista - tunnettava oikeutensa ja velvollisuutensa työntekijänä ja osattava hakea työtä, tehdä osaltaan työsopimus sekä noudattaa siinä sovittuja asioita - osattava pohtia omaa kuluttajakäyttäytymistään ja sen vaikutusta työllisyyteen ja kansantalouteen - osattava ohjattuna etsiä tietoa EU:n päätöksenteosta ja työmarkkinoista. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - edellisten lisäksi hallittava kunnallisen ja valtiollisen toiminnan periaatteet, niin että hän osaa toimia vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä. 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - edellisten lisäksi osattava toimia aktiivisesti oppilaitoksessaan ja muissa opiskeluun liittyvässä toimintaympäristöissä, kuten toisissa oppilaitoksissa, työpaikoilla ja ulkomaisessa opiskelijavaihdossa. - osattava itsenäisesti hoitaa omaa talouttaan ja tuntea taloudelliset velvoitteensa - tunnettava työmarkkinoiden ja työelämän toimintatavat niin että hänellä on valmiuksia kehittää omaa työtään - osattava huolehtia oikeuksistaan ja velvoitteistaan työyhteisön jäsenenä ja alan itsenäisenä yrittäjänä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TERVEYSTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa vaikuttaa omaan terveyskäyttäytymiseensä niin vapaa-aikana kuin työympäristössään. Opiskelija osaa arvioida omaa työ- ja toimintakykyään erilaisin menetelmin.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Terveyttä edistävät elintavat ja tottumukset sekä niiden yhteys vallitseviin elintapaisairauksiin. Oman ammattialan keskeiset terveyttä kuormittavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset rasitustekijät. Työympäristön ja työskentelytapojen kehittäminen turvallisiksi ja terveellisiksi. Toimintakykyisyyden mittaaminen eri menetelmin.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Liikunta, ammattiergonomia, työelämä (työssäoppiminen)
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksen pohjalta. Arviointi aktiivisuuden, kiinnostuksen ja harjoitustehtävien sekä tentin tulosten perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on	Opiskelijan on	Opiskelijan on
osattava tiedostaa terveyttä edistävät tavat ja tottumukset	omaksuttava keskeiset taidot ja tiedot terveellisen ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi	ymmärrettävä terveyttä edistävien ja kuluttavien tekijöiden vaikutus ja osattava toteuttaa tämä omassa elämässään
osattava etsiä apua oman terveyden, työ- ja toimintakykyisyyden edistämiseksi	osattava tunnistaa työn ja terveyden väliset yhteydet ja ammattialan kannalta keskeiset kuormitustekijät	tiedettävä ammattialan keskeiset kuormitustekijät ja keinot niiden ehkäisemiseen
tunnistettava oman ammattialan keskeiset kuormitustekijät ja osattava ohjattuna vaikuttaa työympäristöönsä terveyttä edistävällä tavalla	osattava hoitaa työn kannalta tavalliset ensiaputilanteet	osattava toimia työn kannalta keskeisissä ensiaputilanteissa
suoritettava annetut harjoitustehtävät ja loppuentti	suoritettava annetut harjoitustehtävät oikea-aikaisesti ja ohjeiden mukaisesti sekä suoritettava loppuentti	suoritettava annetut harjoitustehtävät ajallaan kiitettävästi ja oma-aloitteisesti ja suoritettava loppuentti kiitettävästi tai hyvin

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	LIIKUNTA
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan terveystietoa oman hyvinvoinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistämiseksi sekä opiskelun että työnteon aikana..
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Toiminta- ja työkykyä edistävän terveystietokunnan eri muotoihin tutustuminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksessa, ja arviointi jatkuvan seurannan pohjalta. Arvioinnissa huomioidaan aktiivisuus ja asenne sekä fyysinen kuntoisuus ja yhteistyökykyisyys. Arvioinnin suorittaa opettaja. Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osallistuttava järjestettyyn opetukseen asianmukaisin välinein ja varustein suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet suorittaa annetut tehtävät	Opiskelijan on osoitettava kiinnostusta terveysliikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja -tietojen kehittämiseen oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät	Opiskelijan on - ymmärrettävä terveysliikunnan myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita oltava liikunnallisilta taidoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä asennoiduttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttämään itseään kehittämisen) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia kykenee tarvittaessa toimimaan itsenäisesti osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TAIDE JA KULTTUURI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilö toimii monikulttuurisessa yhteiskunnassa työntekijänä ja yhteiskunnan jäsenenä. Työelämässä tarvitaan eri kulttuurien, erityisesti eurooppalaisen kulttuurin, taiteen vuorovaikutuksellisuuden ja käden taitojen ymmärtämistä. Kansainvälistyvään yritystoimintaan kuuluu kansallisen kulttuurin syvä tuntemus ja tietoja muista kulttuureista. - Kulttuurien ytimessä on aina taide. Taito- ja taideaineen opinnot ovat tärkeitä ammattisivistyksen saamiseksi ja luovan persoonallisuuden monipuolisuuden kehittämiseksi. - Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja tuntee sen ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hänen tulee tiedostaa esteettisen, visuaalisen ja auditiivisen ilmeen merkitys sekä miten niitä voi hyödyntää ja kehittää taiteessa sekä omassa ammatissa. - Opiskelijan tulee osata hankkia tietoa eri lähteistä ja hänen tulee osata muodostaa niistä kokonaisuuksia. - Opiskelijan on osattava hyödyntää ammattialansa perinteitä. Hänen on osattava ottaa huomioon omassa toiminnassaan asiakkaan kulttuuriin liittyviä arvoja, jolloin hänen tulee olla tietoinen, että taide ilmenee eri kulttuureissa erilaisena. - Opiskelijan tulee osata suunnitella ja tehdä omien ajatuksiensa ja mielikuviansa avulla jokin taiteen tai taiteiden tuotos. - Materiaalien valinnassa ja työskentelyssä hänen on osattava ottaa huomioon ekologisen kestävyuden ja taloudellisen työskentelyn vaatimuksia. - Opiskelijan on osattava kriittisesti arvioida omaa ja muiden työskentelyä ja tuotoksia ja käyttää saamaansa palautetta työskentelynsä kehittämiseen. - Opiskelijan oman taideharrastuksen sisäistäminen.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Taide ja kulttuuri 1 ov
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen	- arvosana muodostuu: jatkuva näyttö, vaadittavat opintosuoritukset ja harjoitustyöt, koe

-arvioijat - vaadittavat suoritukset	-opettaja / opiskelijan itsearviointi -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten, harjoitustehtävien ja kokeen suorittaminen
---	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on saavutettava osittain oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuuriarvojen tärkeys ammatissa ja yhteiskunnassa tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä ohjattuna hankkimaan tietoa ja muodostaa niistä yksinkertaisia kokonaisuuksia pystyttävä tuottamaan ohjatusti omia tuotoksia taiteessa ja kulttuurissa ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissa osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.	Opiskelijan on saavutettava pääosin oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuurikysymysten yleisiä merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä hankkimaan ohjatusti uutta tietoa ja muodostaa niistä kokonaisuuksia pystyttävä tuottamaan hyviä tuotoksia ja esityksiä taiteessa ja kulttuurissa osattava soveltaa esteettisiä arvoja taiteessa ja omassa ammatissaan osattava antaa kritiikkiä omista ja muiden tuotoksista ja kehittää omia tuotoksiaan kritiikin perusteella osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.	Opiskelijan on saavutettava oppimäärälle asetetut kokonaistavoitteet ja osoitettava aktiivista kiinnostusta ja osallistumista taide- ja kulttuurikysymyksiin tiedollisella alueella oltava selvillä taiteen ja kulttuurin käsitteistä ja kyettävä hankkimaan itsenäisesti uutta tietoa ja muodostaa niistä kiitettäviä kokonaisuuksia pystyttävä itsenäisesti tuottamaan laadukkaita tuotoksia ja esityksiä taiteen ja kulttuurin parissa kyettävä soveltamaan taide- ja kulttuuri oppimäärän sisällöstä osa-alueita oman koulutusalsansa käytäntöön ja ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissaan osattava kriittisesti eritellä oppimäärään kuuluvia ilmiöitä sekä kyettävä esittämään kritiikkiä omista ja muiden tekemistä töistä osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

YHTEISTEN OPINTOJEN VALINNAISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	ÄIDINKIELI OPINNÄYTETYÖN KIRJALLISEN OSAN OHJAUS
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija - osaa kirjoittaa omaan opintoalaansa liittyvästä aiheesta koulun tavoitteiden ja ohjeiden mukaisen kirjallisen raportin käyttäen ammattikirjallisuutta ja muita ammatillisia lähteitä - opiskelija tekee opinnäytetyön sovitun aikataulun mukaisesti
Keskeinen sisältö	- opinnäytetyöhöjeen käsittely osastokohtaiset ohjeet ja käytänteet huomioiden - kirjoitussuunnitelman laatiminen - tiedonhankinta ja lähdemateriaalin käsittely - arvioivaan ja kriittiseen ajatteluun ohjaaminen - itsenäiseen ongelmanratkaisuun ohjaaminen - suulliseen esitykseen valmistautuminen - opinnäytetyön kirjallisen raportin kirjoittaminen - kielen tarkistus
Toteutustapa	Aktiivinen ja tavoitteellinen työskentely
Kytkenäät muihin opintoihin	Opinnäytetyö tehdään omalta ammattialalta
Arvioinnin toteutus	Opinnäytetyön prosessin ja raportin arviointi

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija on osannut suunnitella ohjattuna opinnäytetyön kirjallisen raportin. osannut ohjattuna asettaa työnsä tavoitteet ja työskentelyaikataulun. ohjatusti osannut hankkia tietoa keskeisistä lähteistä. osannut esitellä opinnäytetyönsä kirjallisesti ja suullisesti.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä kirjallisen raportin melko itsenäisesti. asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut työskentelyaikataulun. osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä. työskennellyt melko omatoimisesti ja johdonmukaisesti hyödyntäen tarvittaessa ohjausta opinnäytetyötä tehdessään. osannut ratkaista pääasiassa itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia. osannut esitellä opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen melko sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. esitellyt opinnäytetyönsä keskeiset asiat käyttäen havaintomateriaalia. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta pääsääntöisesti.	Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä kirjallisen raportin itsenäisesti ja aktiivisuutta osoittaen. asettanut työnsä realistisen työskentelyaikataulun ja noudattanut sitä. osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautunut tietoon kriittisesti. työskennellyt omatoimisesti, johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti ohjausta hyödyntäen. osannut ratkaista itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia. esitellyt opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. esitellyt opinnäytetyönsä pääasiat käyttäen monipuolisesti havaintomateriaalia. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	AMMATTIRUOTSI
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on vahvistaa edelleen opiskelijan suullista ja kirjallista peruskielitaitoa, jotta hän saa hyvät valmiudet selviytyä ruotsin kielellä työelämässä ja jatko-opinnoissa. Syventää opiskelijan kielen rakenteiden tuntemusta ja laajentaa sanavarastoa. Harjoitella tavallisimpia arki- ja työelämän puhetilanteita niin että hän saa valmiuksia toimia pohjoismaisissa työyhteisöissä. Opiskelijan olisi pystyttävä myös hankkimaan lisätietoa omasta alastaan lukemalla ammattikirjallisuutta sanakirjaa ja uusinta teknologiaa apuna käyttäen
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Käsiteltävät aihealueet riippuvat ryhmästä. Niitä ovat mm. Arkielämän ja työelämän puhetilanteet Ammattisanastoa Kielen rakenteiden syventäminen Suomenruotsin ja ruotsinruotsin välisiä eroja

Kytkenät muihin opintokokonaisuksiin	Suosittelaa suoritettavaksi pakollisten ruotsin kurssien jälkeen toisena tai kolmantena opintovuonna
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn. Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
- Opiskelija osallistuu tunnilla tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja pyrkii parantamaan omaa kielitaitoaan. Hän ymmärtää tuttuja ja yksinkertaisia omaan elämään liittyviä suullisia ja kirjallisia sanontoja ja ilmauksia, jotka koskevat häntä itseään, lähiympäristöä tai työympäristöä ja osaa ruotsin kielen perusrakenteita ja viestintätilanteissa tarvittavaa sanastoa auttavasti.	- Opiskelija osallistuu aktiivisesti tunnilla tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja osoittaa kiinnostusta kielitä kohtaan. Hän selviytyy hyvin tavanomaisimmista työelämän ja arkielämän puhetilanteista ja osaa tarvittaessa pyytää tarkennusta tai selvennystä. Hän osaa hyvin ruotsin kielen perusrakenteita ja viestintätilanteisiin liittyvää keskeistä sanastoa.	- Opiskelija osallistuu kiitettävästi tunnilla tehtyihin suullisiin ja kirjallisiin harjoituksiin ja osoittaa kiinnostusta kielitä ja kielitaidon kehittymistä kohtaan. Hän selviytyy kiitettävästi työelämän ja arkielämän puhetilanteista, osaa ruotsin kielen rakenteita ja osaa käyttää tiettyihin viestintätilanteisiin liittyvää keskeistä sanastoa. Hän osaa hakea ja hyödyntää ammatissa tarvittavaa lisätietoa apuneuvoja käyttäen.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	AMMATTIENGLANTI
Laajuus	1ov
Yleistavoitteet	Syventää opiskelijan englannin kielen ammatillisia tai jatkoopintovalmiuksia ja vahvistaa kielen eri osa-alueita, (kuullunymmärtämistä, tekstin ymmärtämistä ja puhumista) niin että hän saa valmiuksia toimia englannin kielellä kansainvälisissä työyhteisöissä ja vapaa-aikana.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Käsiteltävät aihealueet riippuvat ryhmästä. Niitä ovat mm. työelämän ja arkielämän puhetilanteet, ammattisanasto ja kielen rakenteiden syventäminen
Kytkenät muihin opintokokonaisuksiin	Suosittelaa suoritettavaksi pakollisten englannin kurssien jälkeen toisena tai kolmantena opintovuonna
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kokeiden ja tehtävien suorittamista hyväksytysti ja säännöllistä osallistumista tuntityöskentelyyn. Arvosana muodostuu kokeista, tehtävistä, läsnäolosta ja muusta näytöstä. Opettaja antaa arvosanan hyväksytystä suorituksesta asteikolla T1-K5 ja opiskelija arvioi omaa oppimistaan

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija - puhuu ja kirjoittaa vain yksittäisiä ammattikielen sanoja; ääntäminen ei ole kovin sujuvaa, vain helpoimmat sanat sujuvat hyvin - tunnistaa kurssimateriaalina olevasta ammattitekstistä joitakin sanoja - lauseiden muodostamisessa on vaikeuksia samoin tekstin ymmärtämisessä	Opiskelija - puhuu ja ymmärtää helpohkoa ammattienenglantia; ääntäminen on kohtalaista, "mieltimistaukoja" on paljon - kirjoittaa yksinkertaisia viestejä; virheitä tulee, mutta ne eivät haittaa viestintää - pystyy nimeämään asioita lyhyesti käyttäen perusilmauksia	Opiskelija - puhuu ja ymmärtää perusammattienenglantia; ääntäminen on sujuvaa ja puhe-rytmi ei jatkuvasti katkeile, se on myös keskusteluun osallistuvaa - kirjoittaa viestejä ja ohjeita sujuvasti, vaikka virheitäkin tulee - osaa käyttää ammattialan perussanastoa muodostaessaan lauseita, ja osaa käyttää kohteliaisuuksia tavatessaan ulkomaalaisia

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YMPÄRISTÖTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	- Opiskelijan on osattava toimia kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta. Opiskelijan on arvostettava ympäristöään ja otettava huomioon, että ihmisellä on oikeus terveelliseen ympäristöön. Hänen on tunnettava erityisesti oman alansa edistämiseksi sekä tunnettava ympäristönsuojelun keinoja kestävän kehityksen edistämiseksi niin opiskelijana kuin tulevassa ammatissaan. - Opiskelijan on vaalittava kulttuuriperinnettä ja osattava arvostaa omaa elinympä-

	<p>ristöään. Hänen on osattava huolehtia asuin- ja työympäristön toimivuudesta, esteettisyydestä, viihtyvyydestä ja terveellisyydestä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opiskelijan tulee arkielämässä ja ammatissa toimiessaan tiedostaa ympäristökysymysten monimutkaisuus ja ristiriitaisuus ja osata ratkaisuja tehdessään ottaa huomioon erilaisia näkökulmia.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - ympäristöongelmat: maailmanlaajuiset, kansalliset ja paikalliset - kestävän kehityksen edistäminen omalla alalla - Jokamiehen oikeudet - oman alan jätehuolto - kierrätys - keskeiset kulttuurimaisemat - kansallispuistot ja luonnonpuistot - ekologisuus; ympäristöä säästävää toimintaa - ympäristölainsäädäntö omalla alalla
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus:	- tentti, oppimistehtävät, osallistuminen opintokäynneille, aktiivinen osallistuminen opetukseen
- arvosanan muodostuminen	- itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (riippuen koulutusohjelmasta)
- arvioijat	- hyväksytysti suoritettavat oppimistehtävät ja tentti
- vaadittavat suoritukset	

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeuksien keskeinen sisältö ohjatusti osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>tiedostettava maailmanlaajusten, kansallisten ja paikallisten ympäristöongelmien olemassaolo</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla</p>	<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeudet</p> <p>osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>osattava pohtia markkinoinnin vaikutuksia omaan kulutukseensa</p> <p>osattava arvioida omaa kulutustaan kestävän kehityksen näkökulmasta</p> <p>tunnettava maailmanlaajuisia, kansallisia ja paikallisia ympäristöongelmia ja niistä aiheutuvia uhkia</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla sekä niistä aiheutuvat kulut</p>	<p>Opiskelijan on toimittava kestävän kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden puolesta tunnettava Suomen luontoa ja sen tarjoamia virkistysmahdollisuuksia sekä osattava suosittelua, niitä muille</p> <p>tiedettävä Jokamiehen oikeudet ja osattava kertoa niistä muille</p> <p>osattava tehdä kestäviä valintoja niin kuluttajana kuin tulevassa ammatissaan</p> <p>tunnettava alansa tärkeimmät ympäristöriskit</p> <p>osattava pohtia markkinoinnin vaikutuksia omaan kulutukseensa</p> <p>osattava arvioida omaa kulutustaan kestävän kehityksen näkökulmasta</p> <p>tunnettava maailmanlaajuisia, kansallisia ja paikallisia ympäristöongelmia ja niistä aiheutuvia uhkia omalle alalleen</p> <p>tunnettava jätteiden lajittelu ja hyötykäyttö omalla alalla sekä niistä aiheutuvat kulut</p> <p>kyettävä omalla esimerkillään vähentämään jätteiden syntyä ja niistä aiheutuvia kuluja</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIikka
Laajuus	4 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkoston/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava</p>

	käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Keskeinen sisältö on tietotekniikan, erilaisten tietolähteiden ja tietoliikennevälineiden käyttäminen omalla ammattialalla, omissa opinnoissa ja yksityiselämässä. Opintojaksot: Tietotekniikan perusteet 1 ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov Tietotekniikan ammattisovellukset 1ov
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkenäjä muihin opintokokonaisuuksiin.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää yhtä tekstinkäsittelyohjelmaa, hakea, tallentaa ja kopioida tiedostoja. Hänen on osattava etsiä internetistä tarvitsemaansa tietoa, osattava käyttää sähköpostia ja käyttää ohjattuna tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.	Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan ymmärtää salasanojen merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan perusteet
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa opintojensa ja oman ammattialan tueksi. Opiskelija omaa perustaidot toimialueympäristöstä, opiskelijoille tarkoitettusta verkko-opintoalustasta, tietokoneen peruskäytöstä, tekstinkäsittelyn perusteista ja taulukkolaskennan perusteista. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat.
Keskeinen sisältö	ATK-keskuksen julkaisemat verkon käyttöäännöt. Salasanat ja verkkokansiot. Käyttöjärjestelmän peruskäyttö. Tekstinkäsittelyn peruskäyttö. Verkko-opiskelualustan käyttö. Tiedonhaku internetistä.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintokokonaisuuksiin.

Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.
----------------------------	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava kirjautua toimialueelle omalla tunnuksellaan ja pitää huolta omasta käyttäjätunnuksestaan ja salasanasta. Hänen tulee osata käyttöjärjestelmän hallittu käynnistäminen ja sammuttaminen. Opiskelijan tulee osata kirjoittaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava kirjautua verkkopalustalle.	Opiskelijan on osattava kirjautua toimialueelle omalla tunnuksellaan ja pitää huolta omasta käyttäjätunnuksestaan ja salasanasta. Hänen tulee osata käyttöjärjestelmän peruskäyttö. Opiskelijan tulee osata kirjoittaa tekstiä tekstinkäsittelyohjelmalla ja tehdä taulukkolaskentaohjelmalla tarvitsemiaan taulukoita. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä. Hänen on osattava kirjautua verkkopalustalle. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedonkäsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä sekä omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskentaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan jatkokurssi
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.
Keskeinen sisältö	Esitysgrafiikka- ja piirtoohjelma. Digikuvan perusteet. Tietokantojen perusteet. Sähköpostin käyttö Tekstinkäsittelyn osaamisen syventäminen. Taulukkolaskennan osaamisen syventäminen.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkopalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää yhtä tekstinkäsittelyohjelmaa, hakea, tallen-	Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintä-

<p>taa ja kopioida tiedostoja. Hänen on osattava etsiä internetistä tarvitsemaansa tietoa, osattava käyttää sähköpostia ja käyttää ohjattuna tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.</p>	<p>käsittelyn ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan ymmärtää salasanojen merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja. Hänen on osattava kirjautua verkkoalustalle.</p>	<p>tekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä. Hänen tulee osata käsitellä tiedostoja eli hakea tallentaa ja kopioida niitä ymmärtäen missä tiedostot sijaitsevat, lisäksi hänen tulee osata lähettää tiedostoja sähköpostina. Opiskelijan tulee osata hyödyntää verkkoympäristön tarjoamia palveluja ja samalla ymmärtää salasanojen ja yksityisyyden merkitys. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta-, piirto/esitysgrafiikka ja tietokantaohjelmia sekä liittää taulukoita ja kuvia tekstiin. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun (verkko-opinnot). Hänen tulee osata hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteistyöhön verkostojen/verkkojen avulla. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita, suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon ja muuttaa sitä toimivaksi. Hänen on osattava käyttää tiedon välittämiseen erilaisia tietoliikennepalveluja.</p>
---	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Tietotekniikan ammattisovellukset
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava käyttää vähintään yhtä hänen omaan ammattialaan liittyvää tietotekniikan sovellusohjelmaa. Hänen tulee omata valitun sovelluksen peruskäyttö ja valmiudet käyttää ohjelmaa oman alan tehtävissä. Lisäksi hänen tulee omata valmiudet hakea lisäkoulutusta alakohtaisiin sovellusohjelmiin.
Keskeinen sisältö	Alakohtaisesti valittu tietotekniikan sovellusohjelma.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen peruskäytön.	Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen käytön ja osaa soveltaa sen käyttöä omalla ammattialallaan.	Opiskelija osaa valitun ammattisovelluksen käytön ja osaa soveltaa sen käyttöä omalla ammattialallaan. Hän pystyy itseopiskeluna omaksumaan ohjelman laajemmankin käytön. Tarvittaessa hän pystyy toimimaan ohjelman vertaistuke-na muille opiskelijoille.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Syventävä tietotekniikka
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä, omissa opinnoissaan sekä osallistuvana yhteiskunnan jäsenenä.

	Hänen on osattava tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgraafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava monipuolisesti käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda uusia tietokantoja Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.
Keskeinen sisältö	Esitysgraafiikkaohjelma. Kuvankäsittelyohjelma. Tietokantojen luominen ja käyttö. Tekstinkäsittelyn osaamisen syventäminen. Taulukkolaskennan osaamisen syventäminen.
Toteutustapa	Oppitunnit, oppitunneilla jaettavat oppimistehtävät, verkkoalustalla jaettavat oppimistehtävät ja mahdolliset kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Tietotekniikan perusteet 1 ov Tietotekniikan jatkokurssi 1 ov
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opetukseen osallistumisesta, annettujen oppimistehtävien suorittamisesta ja mahdollisten kokeiden hyväksytyistä suorituksista. Kurssin arvioi kurssin opettanut opettaja tai mahdollisen viivästyneen suorituksen voi arvioida muu tietotekniikan opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä. Hän osaa suhtautua harkiten löytämäänsä informaatioon. Hänen on osattava käyttää tekstinkäsittely- ja esitysgraafiikka-ohjelmia. Hänen on osattava ohjattuna taulukkolaskennan perusteet. Hänen on osattava ohjattuna muokata digikuvia kuvankäsittely-ohjelmalla (esim. kuvan rajaus). Hänen on osattava ohjattuna käyttää tietokantaohjelmaa.	Opiskelijan on osattava vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä omaan alaansa kuuluvissa tehtävissä. Hänen on osattava tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgraafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittely-ohjelmalla. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia opiskeluunsa. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda uusia tietokantoja. Opiskelijan on osattava käyttää hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.	Opiskelijan on osattava aktiivisesti ja vastuullisesti käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnan ja käsittelyn sekä tiedon tuottamisen ja viestinnän välineenä. Hänen on osattava monipuolisesti tekstinkäsittely-, taulukkolaskenta- ja esitysgraafiikka-ohjelmien yhteiskäyttö ja osattava muokata digikuvia kuvankäsittelyohjelmalla. Hänen on osattava käyttää tietoteknisiä laitteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös itsenäiseen opiskeluun. Hänen on osattava käyttää tietokantaohjelmaa ja luoda ja suunnitella uusia tietokantoja. Opiskelijan on osattava käyttää monipuolisesti, hakupalveluita ja suhtautua kriittisesti löytämäänsä informaatioon.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TYÖELÄMÄTIETO
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija perehtyy työmarkkina- ja työsopimuskäytäntöön oman alansa näkökulmasta. Hän tuntee työelämän organisaatioita, osallistumisjärjestelmiä ja sopimusmenettelyjä niin, että kykenee osallistumaan niiden toimintaan ja kehittämiseen. Hän pystyy kehittämään omaa työtään ja työympäristönsä turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Opiskelija perehtyy oman alansa tarpeiden mukaisesti keskeiseen työelämänsäädäntöön, sen tavoitteisiin ja valvontaan sekä Suomessa että ulkomailla.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Työnhaku ja työsopimus. Työntekijän ja työnantajan perusoikeudet ja -velvollisuudet. Ammatillinen järjestäytyminen, työehtosopimustietous, oman alan työehtosopimuksen ydinasiat. Työriidat ja niiden sovittelu. Työaikalaki, vuosilomalaki. Työntekijän sosiaaliturva. Työsuojelu ja työturvallisuus. Työvoima ja työllisyys. Työsuhteen päättymisen.
Toteutustapa	Lähiopetus kirjalliset tehtävät
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Työn- ja ammatin opetus työissäoppiminen
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen	-vaadittavat opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, koe

-arvioija -vaadittavat suoritukset	-opettaja -opetukseen osallistuminen, koe
---------------------------------------	--

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on tunnettava perusasiat suomalaisesta työelämästä.</p> <p>Hänellä on oltava taitoa etsiä työtä ja tehdä työsuhteeseen sopiva ja päättää työsuhteeseen.</p> <p>Opiskelijan on tunnettava työntekijän perusoikeuksia ja -velvollisuuksia.</p> <p>Opiskelijan pitää tuntea työehtosopimuksen idea ja oman alan sopimuksen perusteet.</p> <p>Työntekijän perussosiaaliturvan tunteminen.</p>	<p>Opiskelijan on tunnettava keskeisiä suomalaisen työelämän asioita.</p> <p>Hänen on osattava suullinen, kirjallinen ja sähköinen työn hakeminen ja työsuhteeseen tekeminen koeaikoineen. Hänen on tunnettava työsuhteen päättämisen.</p> <p>Opiskelijan on tunnettava oman alansa työehtosopimuksen keskeisimmät asiat.</p> <p>Opiskelija tuntee pääpiirteisesti työntekijän työsuhteeseen liittyvän sosiaaliturvan.</p>	<p>Opiskelijan on osattava itsenäisesti etsiä vastauksia kysymyksiin suomalaisen työelämän ilmiöihin.</p> <p>Hän osaa arvioida omat mahdollisuutensa työnhakijana ja työntekijänä.</p> <p>Opiskelija tuntee hyvin työntekijän ja työnantajan oikeudet ja velvollisuudet.</p> <p>Opiskelija ymmärtää hyvin työehtosopimuksen merkityksen ja pääsisällön.</p> <p>Opiskelija tuntee työriidat, niiden sovittelun sekä neuvottelumenettelyn.</p> <p>Opiskelija osaa hyvin työsuhteesta johtuvan sosiaaliturvansa.</p> <p>Hän osaa oma-aloitteisesti etsiä tietoja ja ratkaisuja työelämän jokapäiväisiin ongelmiin ja ristiriitoihin.</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	ETIIKKA
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelija osaa eritellä omaa elämäänsä, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön, työelämään, yritystoimintaan ja ammatteihin liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia. Opiskelijan osaa arvioida arvojen, normien, hyveiden ja katsomusten merkitystä omassa elämässään ja ihmisten välisissä suhteissa. Hän osaa keskustella eettisistä ja katsomuksellisista kysymyksistä, käsitellä niitä ja esittää niistä perusteltuja näkemyksiä.</p> <p>Opiskelija osaa perustella omia arvovalintojaan ja arvioida niiden vaikutuksia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta. Ammatillisissa ristiriitatilanteissa opiskelija osaa toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla. Opiskelija on halukas osallistumaan oman ammattialansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>Etiikka ja elämäntaito</p> <p>Ammattietiikka ja yhteiskuntaetiikka</p> <p>Oman alan ammattietiikka</p> <p>Yritys- ja liike-elämäetiikka</p> <p>Globaali etiikka</p>
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	<p>Arvioidaan T1-K5</p> <p>Opettajat</p> <p>Lähiopetukseen osallistuminen sekä oppimistehtävien ja/tai kurssin kokeen hyväksytyt suorittaminen</p>

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on osattava käsitellä omaan elämäänsä liittyviä arvoja sekä eettisiä ja elämäntavallisia kysymyksiä</p> <p>osattava perustella omia arvovalintojaan</p>	<p>Opiskelijan on osattava eritellä omaan elämäänsä, ihmissuhteisiin ja ympäristöön liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia</p> <p>osattava tehdä eettisesti perusteltuja arvovalintoja ja arvioida niiden vaikutuk-</p>	<p>Opiskelijan on osattava eritellä omaan elämäänsä, ihmissuhteisiin, yhteiskuntaan, ympäristöön, työelämään, yritystoimintaan ja ammatteihin liittyviä arvoja ja eettisiä ongelmia</p> <p>osattava tehdä eettisesti perusteltuja arvovalintoja ja arvioida niiden vaikutuk-</p>

osattava ratkaista toisten kanssa omaan alaan liittyviä arvo- ja normiristiriitoja eettisesti kestäväällä tavalla	sia ihmisarvon näkökulmasta osattava ratkaista itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla	sia ihmisarvon, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen kannalta osattava ratkaista itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa arvo- ja normiristiriitoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla erityisesti oman alansa työelämän kysymyksissä
osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla omaan ammattiin liittyvissä ristiriitatilanteissa	osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla ristiriitaisissa tilanteissa ja ymmärrettävä oman ammattialan arvopohjan ja eettisten periaatteiden tärkeyden	osattava toimia vastuullisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla ristiriitaisissa tilanteissa ja on oltava halukas osallistumaan oman ammattialansa arvopohjan ja eettisten periaatteiden kehittämiseen

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	PSYKOLOGIA
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija perehtyy oppimisen perusmekanismeihin ja pystyy kehittämään omaa oppimisen taitoaan. Hän hankkii perustietoa havaitsemisesta, ajattelusta, persoonallisuudesta, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä tekijöistä. Tämän tiedon avulla hän pystyy ymmärtämään ja selittämään sekä omaa että muiden ihmisten käyttäytymistä. Hän oppii tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan. Hän osaa soveltaa psykologista tietoa eri tilanteissa ja kykenee kehittämään itsetuntemuksessa. Opiskelija perehtyy ryhmän ja tiimin toimintaan vaikuttaviin tekijöihin ja osaa soveltaa psykologista tietoa ryhmän ihmissuhteista ja vuorovaikutuksesta asiakaspalvelussa ja muussa vuorovaikutuksessa. Hän ymmärtää työpaikan ihmissuhteiden ja ilmapiirin merkityksen sekä osaa toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti. Lisäksi hän kykenee yhteistyöhön erilaisten ihmisten kanssa. Hän tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja työkuultuureja ja osaa toimia niiden mukaan. Opiskelija tietää motivaation vaikutuksen ihmisen tavoitteelliseen toimintaan työssä ja vapaa-aikana. Hän tietää motivaation ylläpitämistä ja edistämistä. Lisäksi hän oppii, miten sitoudutaan työhön ja samaistutaan ryhmään. Opiskelija tietää psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa huolehtia omasta psyykkisestä työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistään sen heikkenemistä. Hän tietää omaan jaksamiseensa vaikuttavista psyykkisistä tekijöistä ja osaa välttää jaksamista uhkaavia tekijöitä. Hän tietää, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osaa tunnistaa niitä itsessään ja osaa tarvittaessa hakea apua niihin.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Psykologia 1 ov Ammatti- ja työpsykologia 1 ov
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvioidaan T1-K5. Kumpikin opintojakso arvioidaan itsenäisenä. Opettajat Lähiopetukseen osallistuminen ja oppimistehtävien ja/tai kokeen hyväksytyt suoritukset

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä omien oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden tiedettävä psykologiset käsitteet ja ymmärrettävä, mitä ne tarkoittavat pyrittävä lisäämään itsetuntemustaan ja ymmärtämään omaa käyttäytymistään	Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden ja pystyttävä ohjattuna kehittämään omaa oppimisen taitoaan tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää niitä ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle sekä kyettävä tunnistamaan omia tunteitaan ja asenteitaan	Opiskelijan on osattava ja ymmärrettävä oppimistapahtuman keskeiset mekanismit ja pystyttävä aktiivisesti kehittämään omaa oppimisen taitoaan tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen sitä eri tilanteissa ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle ja kyettävä selittämään ihmisen toimintaa niiden avulla sekä kyettävä tunnistamaan omia ja toisten tunteita sekä asenteita sekä hallitsemaan niitä tilan-

osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa	osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa sekä tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttuureja	teen mukaan osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa, tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttuureja ja osattava toimia niiden mukaan sekä ymmärrettävä työpaikan ihmissuhteiden dynamiikkaa ja osattava toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti
tiedettävä motivoituneeseen toimintaan vaikuttavat perusasiat	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan, tiedettävä motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä samaistumisen merkityksestä ihmisen toiminnalle	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan ja tiedettävä sen ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä osattava soveltaa sitä omaan toimintaansa sekä ymmärrettävä samaistumisen merkitys ihmisen toiminnalle
tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen sekä ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samaistumiseen, ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle sekä osattava toimia itse sitoutumista ja samaistumista edistävästi
tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja miten omaa toimintakykyä voidaan pitää yllä	tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osattava huolehtia omasta psyykkisestä hyvinvoinnistaan	tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, osattava huolehtia omasta työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä sekä tietää omaan jaksamiensa vaikuttavista tekijöistä ja osattava välttää niitä
tiedettävä, mistä saa apua, tietoja ja neuvoja psyykkisiin ongelmiin	tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla sekä tiedettävä mistä niihin saa apua ja neuvoja	tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osattava tunnistaa niitä itsessään ja tarvittaessa hakea apua niihin

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Psykologian perusteet
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy oppimisen perusmekanismeihin ja pystyy kehittämään omaa oppimisen taitoaan. Hän hankkii perustietoa havaitsemisesta, ajattelusta, persoonallisuudesta, tunteista ja muista käyttäytymistä säätelevistä tekijöistä. Tämän tiedon avulla hän pystyy ymmärtämään ja selittämään sekä omaa että muiden ihmisten käyttäytymistä. Hän oppii tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan. Hän osaa soveltaa psykologista tietoa eri tilanteissa ja kykenee kehittämään itsetuntemuksessa. Opiskelija tietää motivaation vaikutuksen ihmisen tavoitteelliseen toimintaan työssä ja vapaa-aikana. Hän tietää motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä.
Keskeinen sisältö	Oppiminen Ajattelu Havaitseminen Persoonallisuuden ja minän kehittyminen Tunteiden hallinta Toiminnan tavoitteellisuus Motivaatio Samaistuminen ja sitoutuminen sosiaalisina ilmiöinä
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Oppimistehtävät
Kytkenät muihin opintoihin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus	Arvioidaan T1-K5. Arvosana muodostuu oppimistehtävien ja/tai kokeen perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä omien oppimistaitojen kehittämisen tär-	Opiskelijan on osattava oppimistapahtumaan vaikuttavat keskeiset tekijät ja ymmärrettävä oppimistaitojen kehittämisen tärkeyden	Opiskelijan on osattava ja ymmärrettävä oppimistapahtuman keskeiset mekanismit ja pystyttävä aktiivisesti kehittämään omaa oppi-

keyden	ja pystyttävä ohjattuna kehittämään omaa oppimisen taitoaan	misen taitoaan
tiedettävä psykologiset käsitteet ja ymmärrettävä, mitä ne tarkoittavat	tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää niitä	tiedettävä psykologiset käsitteet, ymmärrettävä ne ja osattava käyttää soveltaen niitä eri tilanteissa
pyrittävä lisäämään itsetuntemustaan ja ymmärtämään omaa käyttäytymistään	ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen käyttäytymiselle sekä kyettävä tunnistamaan omia tunteitaan ja asenteitaan	ymmärrettävä havaitsemisen, ajattelun, persoonallisuuden, tunteiden ja muiden käyttäytymistä säätelevien tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnalle ja kyettävä selittämään ihmisen käyttäytymistä niiden avulla sekä kyettävä tunnistamaan omia ja toisten tunteita sekä asenteita sekä hallitsemaan niitä tilanteen mukaan
tiedettävä motivoituneeseen toimintaan vaikuttavat perusasiat	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan, tiedettävä motivaation ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä samaistumisen merkityksestä ihmisen toiminnalle	ymmärrettävä motivaation vaikutus ihmisen tavoitteelliseen toimintaan ja tiedettävä sen ylläpitämisestä ja edistämisestä sekä osattava soveltaa sitä omaan toimintaansa sekä ymmärrettävä samaistumisen merkitys ihmisen toiminnalle

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammatti- ja työpsykologia
Laajuus	1 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy ryhmän ja tiimin toimintaan vaikuttaviin tekijöihin ja osaa soveltaa psykologista tietoa ryhmän ihmissuhteista ja vuorovaikutuksesta asiakaspalvelussa ja muussa vuorovaikutuksessa. Hän ymmärtää työpaikan ihmissuhteiden ja ilmapiirin merkityksen sekä osaa toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti. Lisäksi hän kykenee toimimaan erilaisten ihmisten kanssa työyhteisössä. Hän tunnistaa erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja ja osaa toimia niiden mukaan. Hän oppii, miten sitoudutaan työhön ja samaistutaan ryhmään. Opiskelija tietää psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa huolehtia omasta psyykkisestä työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä. Hän tietää omaan jaksamiseensa vaikuttavista psyykkisistä tekijöistä ja osaa välttää jaksamista uhkaavia tekijöitä. Hän tietää, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osaa tunnistaa niitä itsessään ja osaa tarvittaessa hakea apua niihin.
Keskeinen sisältö	Työpaikan, ryhmän ja tiimin vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot Johtamistavat ja erilaiset työkultuurit ja niiden vaikutus toimintaan Psyykkisen työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen Samaistuminen ja sitoutuminen sosiaalisina ilmiöinä Elämänhallinta Työssäjaksaminen Stressinhallinta
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Oppimistehtävät
Kytkenäät muihin opintoihin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus	Arvioidaan T1-K5. Arvosana muodostuu arvioitavan oppimistehtävän ja/tai kokeen perusteella. Arvioijana opettaja.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa	Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa sekä tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja	Opiskelijan on osattava käyttää psykologista tietoa soveltaen asiakaspalvelussa, työryhmässä ja tiimeissä sekä muussa vuorovaikutuksessa, tunnistettava erilaisia johtamistapoja ja työkulttureja ja osattava toimia niiden mukaan sekä ymmärrettävä työpaikan ihmissuhteiden dynamiikkaa ja osattava toimia erilaisissa rooleissa yhteistyökykyisesti
tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen sekä ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle	tiedettävä, mitkä tekijät vaikuttavat työhön sitoutumiseen ja ryhmään samastumiseen, ymmärrettävä niiden merkitys työyhteisön toiminnalle sekä osattava

<p>tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja kuinka omaa toimintakykyä voidaan pitää yllä</p>	<p>tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osattava huolehtia omasta psyykkisestä hyvinvoinnistaan</p>	<p>toimia itse sitoutumista ja samaistumista edistävästi</p> <p>tiedettävä psyykkiseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä, osattava huolehtia omasta työ- ja toimintakyvystään, ylläpitää sitä ja ehkäistä sen heikkenemistä sekä oltava tietoinen omaan jaksamiseensa vaikuttavista tekijöistä ja osattava välttää niitä</p> <p>tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla, osattava tunnistaa niitä itsensä ja tarvittaessa hakea apua niihin</p>
<p>tiedettävä, mistä saa apua, tietoja ja neuvoja psyykkisiin ongelmiin</p>	<p>tiedettävä, millaisia psyykkisiä ongelmia, kriisejä ja mielenterveyshäiriöitä ihmisellä voi olla sekä tiedettävä, mistä niihin saa apua ja neuvoja</p>	

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YRITYSTOIMINTA
Laajuus	1-3ov
Yleistavoitteet	Opiskelija ymmärtää yrittäjyyden työllistymismahdollisuutena. Opiskelija osaa suhtautua yrittäjyyteen oikein sekä oppii jäsentämään omaa työtään.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - Yrityksen perustamiseen liittyvät prosessit ja perus toiminnot - yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa - asiakas palvelu - yrityksen talous
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus:	Aktiivinen osallistuminen opetukseen, oppimistehtävät ja tentit.
<ul style="list-style-type: none"> - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset 	Opiskelijan itsearviointi ja kokonaisuutta opettavat opettajat.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava tunnistaa yritystoiminnan peruskäsitteet ja hahmottaa yrityksen perustoiminnot	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä omalle ammattialalleen hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutus kannattavuuteen
tietää yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat	laatia ohjatusti yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat	laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat itsenäisesti
kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle	hahmottaa yritystoiminnan ja yrittäjyyden omassa ammatissaan	ymmärtää yritystoiminnan ja yrittäjyyden omassa ammatissaan

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 1
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Opiskelija osaa yritystoiminnan peruskäsitteet ja hänen on oppii hahmottamaan yritystoimintaa oman ammattialansa näkökulmasta. - Opiskelijan osaa eri yritysmuodot ja yritysmuodon valintakriteerit. - Opiskelijan osaa eri yritysmuotojen perustamiseen liittyvät asiakirjat. - Opiskelijan osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<ul style="list-style-type: none"> - Yritystoiminnan perustoiminnot ja toimintaprosessit - Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa - Yrityksen perustaminen - Yritysmuodot ja niiden merkitys yritystoiminnassa - Yrityksen kokonaisrahoitus - Kestävä kehitys yritystoiminnassa
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus:	Tentit, oppimistehtävät ja aktiivinen osallistuminen opetukseen.
<ul style="list-style-type: none"> - arvosanan muodostuminen 	Itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (opettajan valinnan mukaan)

- arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tenttien ja oppimistehtävien hyväksytysti suorittaminen
--	---

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osatta va tunnistaa yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät tietää yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat selvittää ohjatusti yritystoiminnan ympäristövaikutuksia	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit laatia ohjatusti yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat ottaa huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia	Opiskelijan on osattava yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä omalle ammattialalleen hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutus kannattavuuteen laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat itsenäisesti selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia omalla alallaan ja ottaa ne huomioon toiminnassaan

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 2
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Tavoitteena on, että opiskelija suhtautuu myönteisesti yrittäjyyteen ja hänellä on asenteelliset edellytykset omatoimiseen yrittämiseen. Opiskelija oppii ymmärtämään, että yrittäjyys perustuu kunkin omaan yritteliäisyyteen sekä aktiiviseen ja luovaan toimintaan. Opiskelija oppii perustiedot yritystoiminnasta ja pystyy hahmottamaan yritystoimintaa oman ammattialan ja ammatissa toimimisen näkökulmasta, jolloin hänelle kehittyy realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan oman alansa yrittäjänä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Yrittäjyys Yrityksen toiminta-ajatus Liiketoimintasuunnitelma Yritysmuodot Perustamistoimet Markkinointi Yrityksen talous
Toteutustapa	Ammattialojen mukaan soveltaen opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö opettaja lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittujen opintosuoritusten tekeminen, koe

Aarviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on Tiedettävä elinkeinotoimintaan vaikuttavien säännösten keskeinen sisältö. Oma-aloitteisesti osattava arvioida mahdollisuuksiaan toimia yrittäjänä. Osattava ohjatusti kehittää pienimuotoisia liikeideoita sekä osattava laskea mahdollisen liiketoimintansa tuotot ja kustannukset.	Opiskelijan on tunnettava yrityksen perustamisvaiheet. Opiskelijan on osattava hakea tietoa itsenäisesti yrityksen perustamiseen tarvittavista seikoista.	Opiskelijan on Osattava kehittää ja arvioida erilaisia liikeideoita ja valita niistä itselleen sopiva. Opiskelijan on osattava asettaa liikeidealleen taloudellisia tavoitteita. Opiskelijan osattava laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat. Opiskelijan tulee hallita keskeiset asiakaspalveluun ja myyntiin vaikuttavat näkökohdat. Opiskelijan on osattava kustannuslaskennan perusteet sekä tuntea keskeiset laskelmat ja tunnusluvut.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Yritystoiminta 3
Laajuus	2 ov
Yleistavoitteet	Opiskelijan tulee osata hahmottaa yrityksen perustoiminnot ja toimintaprosessit sidosryhmäajattelun, yrityksen elinkaariajattelun ja yritystoiminnan ominaispiirteet. Opiskelijan osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa Yritystoiminnan ominaispiirteet Yrityksen perustoiminnot ja toimintaprosessit Yrityksen sidosryhmät Kokonaisrahoitus Riskien hallinta Kestävä kehitys yritystoiminnassa Henkilöstöhallinto
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Tentit, oppimistehtävät ja aktiivinen osallistuminen opetukseen. Itsearviointi, vertaisarviointi ja opettaja (opettajan valinnan mukaan) Tenttien ja oppimistehtävien hyväksytyt suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava Ohjatusti yritystoiminnan peruskäsitteet Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja tuntee joitakin yrityksen rahanlähteitä Selvittää yrityksen yritystoiminnan ympäristövaikutuksia Tunnistaa tavanomaisempia yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä Työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja osata toimia niitä noudattaen Tunnistaa yrityksen tyypillisimmät sidosryhmät	Opiskelijan on osattava Osattava yritystoiminnan peruskäsitteet Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkityksen yhteiskunnalle liiketaloudessa vakiintunein käsittein Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja selvittää yrityksen rahanlähteet ja rahan käyttö Selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia ja toimia ympäristövaikutukset huomioiden Tunnistaa yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä ja toimia niiden hallitsemiseksi Sidosryhmäajattelu ja pohtia verkostoitumisen etuja yrityksen kannalta ja tuntee joitakin verkostoitumismuotoja Yrityksen elinkaariajattelun ja jatkuvuuden merkitys Työyhteisöön liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja toimia niitä noudattaen	Opiskelijan on osattava Yritystoiminnan peruskäsitteet ja soveltaa niitä Kuvata yritystoiminnan ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnalle liiketaloudessa vakiintunein käsittein Hahmottaa yrityksen perustoiminnot sekä niiden päätehtävät ja toimintaprosessit sekä toimintojen vaikutuksen kannattavuuteen Selvittää yrityksen kokonaisrahoituksen muodostuminen ja selvittää yrityksen rahanlähteet sekä rahan käytön ja rahoituksen ongelmat pääpiirteissään Selvittää yritystoiminnan ympäristövaikutuksia toimia ympäristövaikutukset huomioiden Tunnistaa yritystoiminnan liike- ja vahinkoriskejä ja toimia niiden hallitsemiseksi Sidosryhmäajattelu ja pohtia verkostoitumisen etuja ja tuntee useita verkostoitumistapoja. Yrityksen elinkaariajattelun ja jatkuvuuden merkitys ja edellytykset Työsuhteisiin liittyvät oikeudet ja velvollisuudet ja toimia niitä noudattaen ja työyhteisöään kehittäen ja tukien

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TERVEYSTIETO, VALINNAINEN
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa vaikuttaa terveyskäyttäytymiseensä vapaa-aikana ja työympäristössä.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Terveys ja sen edistäminen. Tavallisimpien kansantautien ehkäisy. Kasvu ja kehitys, ihmissuhteet, mielenterveys ja hyvinvointi. Pakollisen terveystiedon kurssin sisältöjen syventäminen.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arviointi aktiivisuuden, harjoitustöiden ja kokeen perusteella.

Tavoitteet ja arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
---------------------	---------------	---------------------

<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä joitakin kansantauteja ehkäiseviä ja terveyttä edistäviä tekijöitä - ymmärrettävä joidenkin omien elämäntapojen yhteyden terveyteen - tiedettävä ihmissuhteiden merkitys mielenterveydelle ja mainittava joitakin mielenterveyden ongelmien ehkäisykeinoja <p>- suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet</p> <p>- suoritettava loppupentti</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä keskeiset tekijät kansantautien ehkäisyssä ja terveyden edistämässä - pohdittava omien elämäntapojen merkitystä terveydelle ja oltava valmis muuttamaan niitä terveelliseen suuntaan - ymmärrettävä mielenterveyden merkitys itsensä kannalta - tiedettävä yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja niiden ehkäisykeinot <p>- suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet hyvin</p> <p>- suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät</p>	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedettävä ja kansantautien yhteydet elämäntapoihin ja toimittava terveyttä edistävasti - osattava perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta - ymmärrettävä myönteisten ihmissuhteiden merkityksen mielenterveydelle itsensä ja ympäristönsä kannalta - toimittava elinympäristössään oman ja muiden ihmisten kannalta terveellä tavalla - tiedettävä yleisimmät mielenterveyden ongelmia ja häiriöitä aiheuttavia tekijöitä sekä niiden ehkäisy- ja hoitokeinoja <p>- suoritettava tunneilla tehtävät harjoitteet kiitettävästi</p> <p>- suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät</p>
--	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	LIIKUNTA
Laajuus	1-3 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan liikuntatarjontaa oman hyvinvoinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistäjänä niin opiskelun kuin työnteon aikana..
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Liikunnan harjoittaminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti. Vaihtoehtoisin liikuntalajeihin tutustuminen. Vaihtoehtoisesti oman liikuntasuunnitelman laatiminen, toteuttaminen ja seuranta opettajan harkinnan mukaan.
Arvioinnin toteutus:	Arvosana muodostuu aktiivisuudesta, asenteesta, taidosta, fyysisestä kunnosta ja yhteistyökykyisyydestä. Opettaja arvioi.
- arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osallistuttava järjestettyyn opetuksen asianmukaisin välinein ja varustein - suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella - osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen - oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet - suorittaa annetut tehtävät 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoitettava kiinnostusta terveysliikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan - osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja tietojen kehittämiseen - oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen - omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen - osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet - suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> - ymmärrettävä terveysliikunnan myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita - oltava liikunnallisilta taidoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä - asennoiduttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin - oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttää itseään kehittään) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia - kykenee toimimaan itsenäisesti - osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti - suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Terveysliikunta
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa hyödyntää asuin- ja työpaikan terveysliikuntatarjontaa oman hyvin-

	voinnin sekä toiminta- ja työkykyisyyden edistäjänä sekä opiskelun että työnteon aikana..
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Toiminta- ja työkykyä edistävän terveystiikunnan eri muotoihin tutustuminen erilaisissa oppimisympäristöissä vuodenaikojen ja opintojen jaksotusten mukaisesti.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Oppiminen tapahtuu kontaktiopetuksessa, ja arviointi jatkuvan seurannan pohjalta. Arvioinnissa huomioidaan aktiivisuus ja asenne sekä fyysinen kuntoisuus ja yhteistyökykyisyys. Arvioinnin suorittaa opettaja. Vaadittaviin suorituksiin kuuluvat fyysisen kunnan testit.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osallistuttava järjestettyyn opetuksen asianmukaisin välinein ja varustein suoritettava omien edellytysten mukaiset liikuntasuoritukset opettajan opastuksella osoitettava kiinnostusta omien liikunnallisten tietojen, taitojen ja fyysisen kunnan kehittämiseen oltava halua toimia ryhmässä ja oppia ryhmätoiminnan periaatteet suorittaa annetut tehtävät	Opiskelijan on osoitettava kiinnostusta terveystiikunnan myönteisiä vaikutuksia kohtaan osoitettava kiinnostusta oman fyysisen kunnan ja liikuntataitojen ja -tietojen kehittämiseen oltava liikunnallisilta taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta hyvä tai kohtalainen omattava riittävä fyysinen toimintakyky jokapäiväisestä elämästä selviämiseen osaa ryhmätoiminnan perusperiaatteet suorittaa hyvin tai kohtalaisesti annetut tehtävät	Opiskelijan on - ymmärrettävä terveystiikunnan myönteinen merkitys omalle hyvinvoinnille ja aktiivisesti toteutettava sen periaatteita oltava liikunnallisilta tiedoiltaan, taidoiltaan ja fyysisen kunnan osalta kiitettävä tai hyvä asennoituttava erittäin myönteisesti liikunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin oltava kiinnostunut käyttämään (ja myös käyttää itseään kehittäen) yhteiskunnan tarjoamia vapaa-ajan liikuntamahdollisuuksia kykenee tarvittaessa toimimaan itsenäisesti osaa toimia ryhmässä sen henkeä rakentavasti suorittaa kiitettävästi tai hyvin annetut tehtävät

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Talviliikunta
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija oppii lajitaitoja, kokee ulkoliikunnan mielekkäänä ja saa fyysistä rasitusta. Opiskelija oppii käyttämään lähiympäristön liikuntamahdollisuuksia hyväkseen sekä löytää oman tavan harrastaa talvilajeja.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Koulun mahdollisuukisen ja opiskelijaryhmän valintojen mukaan, hiihto, luistelu, jääpelit ja laskettelu. Lajikohtaiset perustekniikat ja taidot. Fyysisen kunnan kohotus.
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Opintosuoritukset
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Opiskelijan liikunnallisuuden lisääminen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat - vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti.

Aarviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on -opittava perustaidot ja tiedot -pystyttävä sekä itsenäiseen että ryhmätyöskentelyyn. -osallistuttava asiallisista varusteista tunteille. -pystyttävä noudattamaan annettuja aikatauluja	Opiskelijan on -omattava hyvät lajitaidot ja tiedot. -oltava asenteeltaan positiivinen, yritteliäs ja aktiivinen.	Opiskelijan on -hallittava useimmat lajit. -oltava vastuullinen sekä itseään että muita kohtaan. -osattava käyttää paikkakunnan liikuntapalveluita. -pystyttävä kehittämään omaa kuntoa.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Joukkue- ja mailapelit
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija kokee yhdessä pelaamisen iloa, nauttii taidoista ja fyysisestä ponnistelusta sekä sisäistää reilun pelin periaatteet. Opiskelija oppii kurssiin kuuluvien pallope-

	lien perusteet ja säännöt.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Jalkapallo, koripallo, lentopallo, käsipallo, sähly, salibandy. Sulkapallo ja tennis. Lajiharjoitteet, lajien erityispiirteet, pelikäsityksen kehittyminen ja sääntöjen oppiminen.
Toteutustapa	Lähiopetustunnit, pelit Opintosuoritukset
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	peruskurssien taitojen ja tietojen syventäminen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat -vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, koe, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on -pystyttävä osallistumaan peleihin oppien säännöt ja noudattamaan niitä. Asusteet on oltava lajiin sopivat.	Opiskelijan on -omattava hyvät pelitaidot ja tiedot. -oltava aktiivinen ja kannustava pystyttävä toimimaan ryhmässä ja omatoimisesti.	Opiskelijan on -hallitsee useimpien pelien perusteet ja pystyy toimimaan tuomarina tarvittaessa.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TAIDE JA KULTTUURI, VALINNAINEN
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	Yksilö toimii monikulttuurisessa yhteiskunnassa työntekijänä ja yhteiskunnan jäsenenä. Työelämässä tarvitaan eri kulttuurien, erityisesti eurooppalaisen kulttuurin, taiteen vuorovaikutuksellisuuden ja käden taitojen ymmärtämistä. Kansainvälistyvään yritystoimintaan kuuluu kansallisen kulttuurin syvä tuntemus ja tietoja muista kulttuureista. Kulttuurien ytimessä on aina taide. Taito- ja taideaineen opinnot ovat tärkeitä ammativistyksen saamiseksi ja luovan persoonallisuuden monipuolisuuden kehittämiseksi. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja tuntee sen ilmenemismuotoja monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hänen tulee tiedostaa esteettisen, visuaalisen ja auditiivisen ilmeen merkitys sekä miten niitä voi hyödyntää ja kehittää taiteessa sekä omassa ammatissa. Opiskelijan tulee osata hankkia tietoa eri lähteistä ja hänen tulee osata muodostaa niistä kokonaisuuksia. Opiskelijan on osattava hyödyntää ammattialansa perinteitä. Hänen on osattava ottaa huomioon omassa toiminnassaan asiakkaan kulttuuriin liittyviä arvoja, jolloin hänen tulee olla tietoinen, että taide ilmenee eri kulttuureissa erilaisena. Opiskelijan tulee osata suunnitella ja tehdä omien ajatuksiensa ja mielikuviansa avulla jokin taiteen tai taiteiden tuotos. Materiaalien valinnassa ja työskentelyssä hänen on osattava ottaa huomioon ekologisen kestävyuden ja taloudellisen työskentelyn vaatimuksia. Opiskelijan on osattava kriittisesti arvioida omaa ja muiden työskentelyä ja tuotoksia ja käyttää saamaansa palautetta työskentelynsä kehittämiseen. Opiskelijan oman taideharrastuksen sisäistäminen.
Keskeinen sisältö /Opintojaksot	Taide ja kulttuuri 1 ov / Pakollisten opintojen valinnaiset lisäopinnot
Kytkenä muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus: -arvosanan muodostuminen -arvioijat -vaadittavat suoritukset	- arvosana muodostuu: jatkuva näyttö, vaadittavat opintosuoritukset ja harjoitustyöt, koe -opettaja / opiskelijan itsearviointi -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten, harjoitustehtävien ja kokeen suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on saavutettava osittain oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuuriarvojen tärkeys ammatissa ja yhteiskunnassa tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä ohjattuna hankkimaan tietoa ja muodostaa niistä yksinkertaisia kokonaisuuksia	Opiskelijan on saavutettava pääosin oppimäärän tavoitteet ja ymmärrettävä taide- ja kulttuurikysymysten yleisiä merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta tiedollisella alueella ymmärrettävä taiteen ja kulttuurin käsitteitä ja kyettävä hankkimaan ohjattusti uutta tietoa ja muodostaa niistä kokonaisuuksia	Opiskelijan on saavutettava oppimäärälle asetetut kokonaistavoitteet ja osoitettava aktiivista kiinnostusta ja osallistumista taide- ja kulttuurikysymyksiin tiedollisella alueella oltava selvillä taiteen ja kulttuurin käsitteistä ja kyettävä hankkimaan itsenäisesti uutta tietoa ja muodostaa niistä kiitettäviä kokonaisuuksia

<p>suuksia pystyttävä tuottamaan ohjatusti omia tuotoksia taiteessa ja kulttuurissa</p> <p>ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissa</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>	<p>-pystyttävä tuottamaan hyviä tuotoksia ja esityksiä taiteessa ja kulttuurissa</p> <p>-osattava soveltaa esteettisiä arvoja taiteessa ja omassa ammatissaan</p> <p>osattava antaa kritiikkiä omista ja muiden tuotoksista ja kehittää omia tuotoksiaan kritiikin perusteella</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>	<p>suuksia pystyttävä itsenäisesti tuottamaan laadukkaita tuotoksia ja esityksiä taiteen ja kulttuurin parissa</p> <p>kyettävä soveltamaan taide- ja kulttuurioppimäärän sisällöstä osa-alueita oman koulutusalan käytäntöön ja ymmärrettävä esteettisten arvojen merkitys taiteessa ja omassa ammatissaan</p> <p>osattava kriittisesti eritellä oppimäärään kuuluvia ilmiöitä sekä kyettävä esittämään kritiikkiä omista ja muiden tekemistä töistä</p> <p>osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaadittavat opintosuoritukset.</p>
---	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	KULTTUURIEN TUNTEMUS
Laajuus	1 ov
Yleistavoitteet	<p>Opiskelijan on oltava selvillä siitä, että kulttuurisia tietoja - ja taitoja tarvitaan kaikissa sosiaalisissa tilanteissa. Kulttuurien tunteminen lisää kykyä ymmärtää myös omaa kulttuuriaan ja käyttäytymistään.</p> <p>Opiskelija on selvillä siitä, miten ihmisten päivittäinen toiminta eroaa eri kulttuureissa. Tähän kuuluvat esim. tutustuminen, tervehtiminen, vieraiden vastaanotto, fyysinen reviiiri, sopivuuden rajat keskusteltaessa sekä miesten ja naisten erilaiset roolit. Hänen tulee tuntea myös pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyviä ohjeita, sääntöjä ja menettelytapoja. Hänen on osattava toimia eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa niin kotonaan kuin työympäristössään.</p> <p>Opiskelijan on osattava esittää toisten kulttuurien edustajille maansa kulttuuriopitteita, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä sekä tarkemmin oman alansa taitoja, työtapoja saavutuksia.</p> <p>Opiskelijan tulee tuntea oman ammattialansa erikoispiirteitä omassa maassaan ja muissa maissa.</p>
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>-käyttäytyminen ja pukeutuminen eri tilanteissa sekä työtovereiden, asiakkaiden ja vieraiden kohtaaminen</p> <p>-organisaatioympäristön ja tehtävän mukaan joustava käyttäytyminen</p> <p>-tavallisimpien oman maansa kulttuuriopitteiden tietämys, tunnistaminen ja esitleminen</p> <p>-Suomen ja lähimaiden keskeisen kulttuurihistorian ja nykytilanteen tunteminen ja vertaileminen</p> <p>-oman ammattialan erikoispiirteiden tunteminen ja kyky kertoa ne ulkomaalaisille</p>
Toteutustapa	Lähiopetustunnit Opintosuoritukset ja harjoitustehtävät
Kytkenäät muihin opintokokonaisuuksiin	Ammattialojen mukaan soveltaen
Arvioinnin toteutus:	
-arvosanan muodostuminen -arvioijat - vaadittavat suoritukset	-vaadittavat opintosuoritukset, harjoitustyöt, koe, jatkuva näyttö -opettaja -lähiopetukseen osallistuminen säännöllisesti, vaadittavien opintosuoritusten- ja kokeen suorittaminen

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -osattava ohjattuna etsiä tietoa eroista ihmisten päivittäisessä toiminnassa Suomessa ja joissakin muissa maissa -pystyttävä kohtaamaan myös ulkomaalaiset työtoverit, asiakkaat ja vieraat. -osattava kertoa ulkomaalaisille vieraille joitakin keskeisiä asioita Suomesta ja ammattialastaan 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -ymmärrettävä normaaliin kanssakäymiseen liittyvää tapakulttuuria ja osattava toimia vieraasta kulttuurista tulevien ihmisten kanssa -tunnettava ammattialansa perinteitä ja Suomen keskeisiä kulttuuriopitteita ja osattava esittää niitä toisen kulttuurin edustajille 	<p>Opiskelijan on</p> <ul style="list-style-type: none"> -osattava toimia eri kulttuurista tulevien ihmisten kanssa ja ymmärrettävä normaaliin kanssakäymiseen liittyvä tapakulttuuri, myöskin kirjoittamattomat säännöt ja menettelyt -on oltava selvillä siitä, miten ihmisten päivittäinen toiminta eroaa eri kulttuureissa. Tähän kuuluvat esim. tutustumi-

<p>-osattava hakea ohjattuna tietoa vieraismaista ja niiden kulttuurista</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>	<p>-osattava hakea omatoimisesti tietoa Suomen- ja muiden maiden kulttuureista sekä tunnistettava tuotteista ja työta-voista eri maista olevia kulttuuripiirteitä</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>	<p>nen, tervehtiminen, vieraiden vastaanotto, fyysinen reviiiri, sopivuuden rajat keskusteltaessa sekä miesten ja naisten erilaiset roolit.</p> <p>Hänen tulee tuntea myös pukeutumiseen ja käyttäytymiseen liittyviä ohjeita, sääntöjä ja menettelytapoja. Hänen on osattava toimia eri kulttuureista tulevien ihmisten kanssa.</p> <p>- on osattava esittää toisten kulttuurien edustajille maansa kulttuuripiirteitä, kuten keskeistä historiaa, nähtävyyksiä, taiteita, urheilusaavutuksia ja viihdettä sekä tarkemmin oman alansa taitoja, työtapoja ja innovatiivisia saavutuksia.</p> <p>-tunnettava oman ammattialansa erikoispiirteitä omasta maastaan ja joistakin muista maista.</p> <p>-osallistuttava säännöllisesti opetukseen ja tehtävä vaaditut opintosuoritukset.</p>
--	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

AMMATILLISET OPINNOT

Opintokokonaisuus	ESTEETTINEN, VISUAALINEN JA KULTTUURIOSAAMINEN
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija tuntee käsi- ja taideteollisuusalan historiaa ja kulttuuriperintöä. Hän osaa käyttää ja soveltaa visuaalisia esitystapoja esteettisesti ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	Kuvallisen ilmaisun perusasiat 4 ov Piirustuksen ja maalauksen sekä grafiikan erilaisia tekniikoita, väriopin ja plastisen sommittelun harjoituksia. Väri- ja materiaalisovellukset 3 ov Väriopin soveltamista perustuen oman ammattialan materiaaleihin ja tekniikoihin. Taiteen ja kulttuurin historia 3 ov Perehdytään taiteen ja käsi- ja taideteollisuuden historiaan ja kulttuuriperintöön
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus ei sisällä työssäoppimista.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearvioinnin. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ohjeiden mukaan sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita suunnittelun ja ammattityön apuna - visuaalisesti esittää omia ideoita ja suunnitelmia - ohjattuna etsiä käsi- ja taide-teollisuuden historian ja kansanperinteen tietoa - lähdeaineistoa käyttäen tunnistaa ja erottaa tuotteen aikakausien tunnuspiirteitä - koota ohjeiden mukaan aihekohtaisia dokumentteja 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita suunnittelun ja ammattityön apuna - yhdistää suunnitelmallisesti väri-, muoto- ja tilasommittelun vaikutukset materiaali-, rakenne- ja työparatkaisuihin - tuoda ohjattuna esille ideoita, suunnitelmia ja tuotoksia esitysteknisin keinoin - tehdä ohjattuna visuaalisesti toimivia aihekohtaisia luonnoksia, malleja, dokumentteja, joita käyttää kommunikoinnin välineenä ammatillialalla - etsiä käsi- ja taideteollisuuden historian ja kansanperinteen tietoa - tunnistaa ja erottaa tuotteiden ja rakennetun ympäristön aikakausien tunnuspiirteitä - etsiä käsi- ja taideteollisuuden historian ja kansanperinteen tietoa - etsiä kulttuurihistorian tietoa ja käyttää sitä ohjattuna ammattialan pienimuotoisten tutkielmien ja dokumenttien tekemisessä 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää esteettistä ja visuaalista tietoa ammattityössä - käyttää ilmaisussaan väri-, muoto- ja tilasomittelua ja yhdistää niiden vaikutukset materiaali-, rakenne- ja työparatkaisuihin ja ekologisiin seuraamuksiin - tuoda esille ideoita, suunnitelmia ja tuotoksia esitysteknisin keinoin - tehdä esteettisiä, visuaalisesti toimivia aihekohtaisia luonnoksia, malleja ja dokumentteja sekä osattava käyttää niitä kommunikoinnin välineenä - soveltaa taiteen, luovan toiminnan ja teknisten ilmaisuvälineiden työtapoja ammattialansa suunnittelutyössä sekä valmistuksen, toteutuksen ja markkinoinnin apuna - käyttää käsi- ja taideteollisuusalan kulttuurihistoriaa asiantuntemuksena ammattialan työtehtävissä ja on tunnettava suomalaisen kulttuurin juuret, kansanperinnettä ja sen kehittymistä sekä käsi- ja taideteollisuuden historiaa ja nykyaikaa - tunnistaa käsityön ja muotoilun suomalainen tuote-, ympäristö- ja tapakulttuuri osana kansainvälisyyttä - tulkita näkemäänsä rakennettua ympäristöä, tuotteita ja teoksia - tunnistaa ja ajoittaa yleisen tai dehistorian kronologiaa ja erityispiirteitä - etsiä kulttuurihistorian tietoa ja käyttää sitä pienimuotoisten

		tutkielmien ja dokumenttien tekemiseen
--	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Keskeinen sisältö on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - visuaalisten esitystapojen esteettinen soveltaminen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä - käsi- ja taideteollisuuden historia ja kulttuuriperintö <p>Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Tuotteen suunnittelu ja valmistus ja Kädentaidot ja valmistus opintokokonaisuuksien kanssa</p>
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	1. vuosi, kevätlukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä.

Ammatilliset opinnot / Opintojaksot

Opintojakso	KUVALLISEN ILMAISUN PERUSASIAT
Laajuus	4 ov
Tavoitteet	<p>Opiskelija pystyy ilmaisemaan itseään kuvallisesti käyttäen apuna erilaisia tekniikoita ja välineitä. Opitaan erilaisten sommittelu ja kuvanrakentamiselementtien hallinta ja soveltamista ammatillisessa toiminnassa. Opiskelija löytää kuvalliset keinot ilmaista suunnitelmiaan ja ideoitaan ja toisaalta hän pystyy suunnittelemaan tuotteilleen visuaalisen ilmeen, kuten pakkaukset, esitteet, logon yms. Opintojakso muodostuu osasuorituksista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Värioppi - Kuvallinen ilmaisu
Keskeinen sisältö	Perehdytään taiteen- ja käsi- ja taideteollisuuden historiaan ja kulttuuriperintöön.
Toteutustapa	Aihealueeseen tutustutaan ryhmätöiden, luentojen ja elokuvien avulla. Opintojakso koostuu portfolioiksi. Opintojaksolla opittuja asioita arvioidaan tentin avulla.
Kytkenä muihin opintoihin	Opintojakso voidaan kytkeä esim. projektien yhteyteen tai omaan ammatilliseen suunnitteluprojektiin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja näytön perustella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ohjeiden mukaan sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita suunnittelun ja ammattityön apuna - tehdä ohjattuna pienimuotoinen portfolioita ja tutkielmia 	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita suunnittelun ja ammattityön apuna - yhdistää suunnitelmallisesti väri- ja muoto- ja tilasommittelun vaikutukset materiaali-, rakenne- ja työtapa ratkaisuihin - tuoda ohjattuna esille ideoita, suunnitelmia ja tuotoksia esitysteknisin keinoin - tehdä ohjattuna visuaalisesti toimivia aihekohtaisia luonnoksia, malleja dokumentteja joita voidaan käyttää kommunikoinnin välineenä ammattialalla 	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - huolehtia omista työvälineistään ja niiden mukana olemisesta - hyödyntää visuaalisia mahdollisuuksia saavuttaa esteettiset tavoitteet työskentelyssään - käyttää ilmaisussaan apuna väri-, muoto- ja tilasommittelua - ottaa huomioon materiaali-, rakenne- ja työtaparatkaisujen ekologiset perusteet - tehdä pienimuotoisia portfolioita ja tutkielmia ja osattava hankkia tarvittavaa tietoa eri medioista - soveltaa oppimiaan asioita persoonallisesti. - esittää ideoita ja suunnitelmia visuaalisesti ja luoda esteettisiä, visuaalisesti toimivia, persoonallisia aihekokonaisuuksia malleja ja dokumentteja - työskennellä itsenäisesti ja toiset huomioon ottaen ja pystyttävä kertomaan ideoistaan ja suunnitelmistaan muulle ryhmälle - soveltaa taiteen ja teknisten ilmai-

		suvälineiden työtapoja ammattialan suunnittelutyössä sekä valmistuksen, toteutuksen ja markkinoinnin apuna
--	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Väri- ja materiaalisovellukset
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Opiskelija hallitsee väriopin peruskäsitteet ja osaa soveltaa niitä apuna ammatillisissa tehtävissä. Osaa käyttää värejä eri materiaaleilla ja ymmärtää värien luonteen ja soveltuvuuden erilaisissa suunnittelutehtävissä. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - Käytännön värioppi - Väri- ja materiaalikokeilut
Keskeinen sisältö	Perehdytään taiteen- ja käsi- ja taideteollisuuden historiaan ja kulttuuriperintöön.
Toteutustapa	Aihealueeseen tutustutaan ryhmätöiden, luentojen ja elokuvien avulla. Opintojakso koostuu portfolioiksi. Opintojaksolla opittuja asioita arvioidaan tentin avulla.
Kytkenä muihin opintoihin	Opintojakso voidaan kytkeä esim. projektien yhteyteen tai omaan ammatilliseen suunnitteluprojektiin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja näytön perustella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava - käyttää ohjeiden mukaan sommittelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita - visuaalisesti esittää ohjattuna omia ideoita ja suunnitelmia - tehdä ohjattuna pienimuotoinen portfolioita ja tutkielmia	Opiskelijan on osattava - käyttää sommitelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita suunnittelun ammatityön apuna - yhdistää suunnitelmallisesti väri-, muoto- ja tilasommitelun vaikutukset materiaali-, rakenne- ja työparatkaisuihin - kronologinen järjestys - tehdä pienimuotoisia tutkielmia ja portfolioita - käyttää työvälineitä ja huolehtia työtilasta	Opiskelijan on osattava - etsiä ja soveltaa väriopin ja materiaalisovelluksista saatavaa tietoa kirjallisista ja kuvallisista lähteistä - käyttää ilmaisussaan apuna väri-, muoto- ja tilasommitelua - osattava kertoa ideoistaan ja suunnitelmistaan muulle ryhmälle ja toimia ryhmässä kannustavasti - soveltaa oppimiaan asioita persoonallisesti. - laatia kokonaisuuksia, joissa ilmenee väriopin soveltamistaito eri materiaaleihin - laatia portfolio, jossa väriopin pääkohtien hallinta ja soveltaminen tulee ilmetä persoonallisella tavalla

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	TAITEEN- JA KULTTUURIN HISTORIA
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa erottaa taiteen ja kulttuurien ominaispiirteitä taidehistorian eri aikakausia ja omaksuu oman kulttuurimme erityispiirteitä. Hän pystyy hyödyntämään opittuja asioita ammatillisissa työtehtävissä ja suunnittelun apuna. Opiskelija osaa havainnoida rakennuttua ja suunniteltua ympäristöä avoimesti ja kriittisesti. Hänelle muodostuu kuva kansaperinteestä suomalaisen identiteetin perustana. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - Taiteen historia - Kulttuuri ja ympäristö
Keskeinen sisältö	Perehdytään taiteen- ja käsi- ja taideteollisuuden historiaan ja kulttuuriperintöön.
Toteutustapa	Aihealueeseen tutustutaan ryhmätöiden, luentojen ja elokuvien avulla. Opinto-

	jakso kootaan portfolioiksi. Opintojaksolla opittuja asioita arvioidaan tentin avulla.
Kytkenät muihin opintoihin	Opintojakso voidaan kytkeä esim. projektien yhteyteen tai omaan ammatilliseen suunnitteluprojektiin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja näytön perustella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjattuna etsiä käsi- ja taide-teollisuuden historian ja kansanperinteen tietoa lähdeaineistona - erottaa aikakausien tunnuspiirteitä - tehdä ohjattuna pienimuotoisen portfolioita ja tutkielmia 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - etsiä käsi- ja taideteollisuuden historian ja kansanperinteen tietoa eri medioista - tunnistaa ja erottaa tuotteiden ja rakennetun ympäristön aikakausien tunnuspiirteitä - hahmottaa aikakausien eroja ja yhteneväisyyksiä - tunnistaa aikakausien kronologinen järjestys - tehdä pienimuotoisia tutkielmia ja portfolioita - käyttää työvälineitä ja huolehtia työtilasta 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - etsiä ja soveltaa hyödyntää tietoa suomalaisesta taiteesta ja kansanperinteestä omassa työskentelyssä - olla avoin suomalaisen kulttuurin ja muotoilun vanhoille ja uusille tuotteille ja olla valmis arvioimaan rakennettua ja suunniteltua ympäristöä ja tuotteita - tunnistaa ja ajoittaa yleisen taidehistorian kronologiaa ja kunkin ajan ja kulttuurin erityispiirteitä - tehdä pienimuotoisia portfolioita ja tutkielmia ja osattava hankkia tarvittavaa tietoa eri medioista - soveltaa oppimiaan asioita persoonallisesti. - työskennellä itsenäisesti ja toiset huomioon ottaen - hahmottaa kokonaisuuksia ja merkityksiä taiteessa ja kulttuureissa

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	KULTTUURIN SOVELTAMINEN
Laajuus	5 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija tuntee oman ammattialansa historiaa ja kulttuuria sekä osaa käyttää perinteisiä tekniikoita ja työmenetelmiä työskentelyssään. Hän jäsentää ja soveltaa hankkimaansa tietoa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA Kansanomaiset työtavat 5 ov Ammattialan historiaa, langan kehräystä, luonnonväreillä värjäystä sekä kudontaa hyödyntäen kansanomaisia tekniikoita ja sidoksia OMPELUN AMMATTIALA Pukeutumisan historia 5 ov Pukuhistoria ja kansanomaiset työtavat ja niiden soveltaminen käytännön harjoituksiin ja töihin
Työssäoppiminen	Ei sisällä työssäoppimista.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Lopullisen arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee työskentelystään myös itsearvioinnin. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - ammattialan kulttuurin tunteminen ja soveltaminen <p>Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Tekstiilin ja vaatepukeutumisen suunnittelu ja Yritystoiminta ja valmistus opintokokonaisuuksien kanssa.</p>
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	2. vuosi, kevätlukukausi

Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä
---------------------------	---

Ammatilliset opinnot / Opintojaksot

Opintojakso	Kansanomaiset työtavat
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Opiskelija tuntee kankaankudonnan ja sisustuksen ammattialan historiaa ja kulttuuria sekä osaa käyttää perinteisiä tekniikoita ja työmenetelmiä työskentelyssään. Projektityöskentelyn aikana hän jäsentää ja soveltaa hankkimaansa tietoa.
Keskeinen sisältö	Suomalaisten perinteisten tekstiilien tunteminen ja tekniikoiden soveltaminen tämän päivän tekstiilien valmistukseen. Langanvalmistukseen liittyvät työvaiheet. Värjäysprosessi luonnonväreillä.
Toteutustapa	Luennot, esitelmät, kudontatyöt, kehruu- ja värjäyskokeilut, projektityöskentely
Kytkennät muihin opintoihin	Ei kytkennä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus:	Arviointi muodostuu opintojaksoon kuuluvien, hyväksytysti suoritettujen, tehtävien ja aktiivisen osallistumisen perusteella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ohjattuna alan perinteisiä käsityötekniikoita - ohjattuna hyödyntää suunnittelussa ja valmistuksessa ammattialan historiaa - tunnistaa ja ajoittaa alan tuotteita käyttäen apuna lähdeaineistoa - ohjeiden mukaan noudattaa alan tapakulttuuria - käyttää ohjattuna kudonnan, värjäyksen ja langanvalmistuksen perinteisiä tekniikoita - hyödyntää ohjattuna suunnittelussa ja valmistuksessa ammattialan historiaa - tunnistaa ja ajoittaa alan tuotteita käyttäen apuna lähdeaineistoa 	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita - soveltaa hankkimaansa tietoa siten, että hän osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän - seurata alan kehitystä - etsiä tietoa alan kirjallisuudesta ja internetistä - käyttää ohjattuna kudonnan, värjäyksen ja langanvalmistuksen perinteisiä tekniikoita - ohjattuna hyödyntää suunnittelussa ja valmistuksessa ammattialan historiaa - tunnistaa ja ajoittaa alan tuotteita käyttäen apuna lähdeaineistoa 	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita ja työmenetelmiä itsenäisesti - tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita sekä niiden tyyliominaisuuksia ja tunnuspiirteitä - materiaaleihin, tuotevalmistukseen, tuotteisiin ja niiden käyttöön liittyvää historiaa - jäsentää ja soveltaa hankkimaansa tietoa siten, että hän osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän ja kulttuurialueen - seurata alan kehitystä tutustumalla julkaisuihin, osallistumalla keskeisiin tapahtumiin sekä olemalla vuorovaikutuksessa alalla toimivien kanssa - tunnistaa kansallista ja kansainvälistä käsityön, taideteollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa sekä kehitykseen vaikuttaneita asioita - itsenäisesti etsiä ja muokata tietoa käyttäen alan kirjallisuutta, opintomonisteita ja internetiä - käyttää kudonnan, värjäyksen ja langanvalmistuksen perinteisiä tekniikoita ja työmenetelmiä tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita, materiaaleja sekä käyttöön liittyvää historiaa - osaa soveltaa perinnettä nykyaikaan annetuissa tehtävissä ja kokeiluissa - seurata alan kehitystä tutustumalla koti- sekä ulkomaisiin julkaisuihin ja näyttelyihin sekä olemalla vuorovaikutuksessa alalla toimivien kanssa

- ohjeiden mukaan noudattaa alan tapakulttuuria	- ohjeiden mukaan noudattaa alan tapakulttuuria	- tunnistaa suomalaista käsityön, taideteollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa sekä kehitykseen vaikuttaneita asioita
---	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Pukeutumisan historia
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy pukeutumisen historiaan. Hän osaa ajoittaa ja tunnistaa eri tyylikaudet ja muodin kehityksen. Hän tutustuu erilaisiin kansanomaisiin työtöihin ja niiden perustekniikoihin ja käyttöön. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa tuotteita pukuhistorian ja kansanomaisten työtapojen pohjalta
Keskeinen sisältö	Eurooppalaisen vaatetuksen historiallinen kehitys tyyli-suuntineen ja kansanperinteinen vaatetus. Suunnitellaan ja valmistetaan tiettyyn aikakauteen tai tapahtumaan liittyviä asuja ja tekstiilejä. Tehdään harjoituksia kansanomaisista tekniikoista, joiden pohjalta suunnitellaan ja valmistetaan tuote. Opintojakso muodostuu osasuorituksista <ul style="list-style-type: none"> - Pukuhistoria - Kansanomaiset työtavat
Toteutustapa	Ryhmätöitä, kirjallisia tehtäviä ja esitelmiä, opintokäyntejä, harjoitustöitä ja tentti
Kytkenä muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu toteutustapaan liittyvistä hyväksytysti suoritetuista tehtävistä, valmistetuista harjoituksista ja töistä sekä aktiivisesta osallistumisesta.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ohjattuna alan perinteisiä käsityötekniikoita - ohjattuna hyödyntää suunnittelussa ja valmistuksessa ammattialan historiaa - tunnistaa ja ajoittaa alan tuotteita käyttäen apuna lähteaineistoa - ohjeiden mukaan noudattaa alan tapakulttuuria <p>tunnistaa vaatetuksen tyyli-suuntia ja kansanomaisia pukeutumista ohjatusti harjoitella kansanomaisia tekniikoita ja ohjatusti suunnitella ja valmistaa töitä, joissa hän käyttää perustekniikoita.</p>	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita - tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita - soveltaa hankkimaansa tietoa siten, että hän osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän - seurata alan kehitystä - ajoittaa eri tyylikaudet ja tietää muodin kehityksen. - valmistaa ja suunnitella kansanomaisien tekniikoiden pohjalta tuotteita ja valita niihin materiaalit - suorittaa itsenäisesti kirjall- 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita ja työmenetelmiä itsenäisesti - tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita sekä niiden tyyliominaisuuksia ja tunnuspiirteitä - materiaaleihin, tuotevalmistukseen, tuotteisiin ja niiden käyttöön liittyvää historiaa - jäsentää ja soveltaa hankkimaansa tietoa siten, että hän osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän ja kulttuuri-alueen - seurata alan kehitystä tutustumalla julkaisuihin, osallistumalla keskeisiin tapahtumiin sekä olemalla vuorovaikutuksessa alalla toimivien kanssa - tunnistaa kansallista ja kansainvälistä käsityön, taideteollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa sekä kehitykseen vaikuttaneita asioita - ajoittaa ja tunnistaa eri tyylikaudet ja muodin kehityksen. - valmistaa ja suunnitella itsenäisesti kansanomaisien tekniikoiden pohjalta tuotteita ja valita niihin oikeat materiaalit. - suorittaa kirjallisia tehtäviä sujuvasti ja monipuolisesti

<ul style="list-style-type: none"> - ohjatusti kirjallisten tehtävien suorittamisen. - arvioida itseään ja työtään. 	<p>lisistä tehtävistä</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti 	<ul style="list-style-type: none"> - kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti.
---	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TEKSTIILIN JA VAATETUKSEN SUUNNITTELU
Laajuus	5 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa tuotesuunnittelun ja esitystekniikan perusteet, yksittäistuotteen suunnittelun, tarkoituksenmukaiset tekniikat ja suunnitelmien esittelyn
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATIALA Tuotesuunnittelu 5 ov Sisältää tuotesuunnittelun perusteet, esitystekniikkaa ja sisustustekstiilien suunnittelua OMPELUN AMMATIALA KANKAAN KUVIOINTI JA TUOTTEEN VALMISTUS 5 OV Kankaan kuviointia ja pinnan käsittelyä eri tekniikoin sekä tuotteen valmistami-

	nen käsitellystä materiaalista.
Työssäoppiminen	Ei sisällä työssäoppimista
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin
Arvioinnin toteutus - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearvioinnin. Näytön arvioijana toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on - tuotteen muodon, ulkoasun ja valmistuksen suunnittelu ja esittely Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Kulttuurin soveltaminen ja yritystoiminta ja valmistus opintokokonaisuuksien kanssa.
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	2. vuosi, kevätlukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä.

Opintojakso	Tuotesuunnittelu
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Opiskelija hallitsee työn suunnittelun tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti ja osaa käyttää alan tuotesuunnittelutapoja, välineitä ja menetelmiä, sekä osaa esittää suunnitelmiaan ja tuotteitaan visuaalisesti esitysteknisin, kirjallisin ja suullisin keinoin.
Keskeinen sisältö	Opiskelija osaa suunnitella ja organisoida työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti. Hän käyttää työskentelyssään esitysteknisiä keinoja ja kuvankäsittelyohjelmia. Opiskelija osaa etsiä taustatietoa alan kirjallisuudesta ja internetlähteistä. Opiskelija osaa suunnitella esteettisiä ja käyttötarkoitukseen sopivia sisustus-tekstiilejä. Hän osaa työskennellä itsenäisesti ja jäsenenä projektitöissä. Hän osaa esitellä tuotoksensa visuaalisesti esitysteknisin, kirjallisin ja suullisin keinoin. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - <i>Tuotesuunnittelun perusasiat</i> - <i>Esitystekniikat</i> - <i>Tuotesuunnittelu</i>
Toteutustapa	Esitystekniikan harjoitukset, tekstiilisuunnittelun harjoitustyöt, opintokäynnit, esitelmät, projektityöskentely
Kytkenät muihin opintoihin	Ei esitietovaatimuksia.
Arvioinnin toteutus	Arviointi muodostuu opintojaksoon kuuluvien, hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja aktiivisen osallistumisen perusteella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava - kuvata tuoteideoita - lukea ja ohjeiden avulla laatia ammattialan työohjeita ja teknisiä piirustuksia - ohjattuna vertailla tuotteeseen soveltuvia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja - esitellä ammattialaansa suullisesti sekä suunnitelmiaan ja tuotteitaan visuaalisesti - suunnitella ohjeiden avulla omaa työtään	Opiskelijan on osattava - käyttää ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa ja tuotekehittelyssä - valita tarkoituksenmukainen työskentelytapa - esitellä ammattialaansa, tuotteitaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti, kirjallisesti ja suullisesti - lukea ja laatia alansa teknisiä piirustuksia ja työohjeita	Opiskelijan on osattava - suunnitella tuotteen muotoa ja ulkonäköä sekä tuotteen teknistä toteuttamista - käyttää käsivaraisia ja tietoteknisiä työmenetelmiä ja muita apuvälineitä - valita tarkoituksenmukainen työskentelytapa - käyttää ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa, tuotekehittelyssä sekä kommunikointi- ja markkinointitilanteissa

<ul style="list-style-type: none"> - arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja noudattaa työturvallisuusohjeita pyydettyäessä 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ja organisoida työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> - esitellä ammattialaansa, tuotetaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti, kirjallisesti ja suullisesti yleisesti ymmärrettävällä ja laadukkaalla tavalla - tehdä havaintoja ympäristöstään ja käyttää lähdeaineistoja - tulkitta kuvia ja luonnoksia sekä kehittää asiakkaalta saatuja ajatuksia - lukea ja laatia alansa teknisiä piirustuksia ja työohjeita - esitellä ja vertailla malliin sopivia vaihtoehtoisia materiaaleja, rakenteita ja valmis-tustapoja kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti - oma-aloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta
---	---	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kankaan kuviointi ja tuotteen valmistus
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Opiskelija paneutuu kankaan kuviointiin ja pinnan käsittelyyn ja toteuttaa suunnitelmansa mukaisen tuotteen.
Keskeinen sisältö	Kankaan kuviointia ja/tai pinnan käsittelyä eri tekniikoin esim. vanuttamalla, ompelemalla, värjäämällä ja painamalla. Tehdään harjoituksia eri tekniikoista. Suunnitellaan ja valmistetaan työ käsitellystä materiaalista.
Toteutustapa	Tuotesuunnittelu, harjoitukset ja valmistettavat työt ja töihin liittyvä kaavoitus
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus	Hyväksytysti suoritettavat tehtävät ja harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - kuvata tuoteideoita - lukea ja ohjeiden avulla laatia ammattialan työohjeita ja teknisiä piirustuksia - ohjattuna vertailla tuotteeseen soveltuvia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja - esitellä ammattialaansa suullisesti sekä suunnitelmiaan ja tuotteitaan visuaalisesti 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa, tuotekehittelyssä - valita tarkoituksenmukainen työskentelytapa - esitellä ammattialaansa, tuotetaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti, kirjallisesti ja suullisesti - lukea ja laatia alansa teknisiä piirustuksia ja työohjeita 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - suunnitella tuotteen muotoa ja ulkonäköä sekä tuotteen teknistä toteuttamista - käyttää käsivaraisia ja tietoteknisiä työmenetelmiä ja muita apuvälineitä - valita tarkoituksenmukainen työskentelytapa - käyttää ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa, tuotekehittelyssä sekä kommunikointi- ja markkinointitilanteissa - esitellä ammattialaansa, tuotetaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti, kirjallisesti ja suullisesti yleisesti ymmärrettävällä ja laadukkaalla tavalla - tehdä havaintoja ympäristöstään ja käyttää lähdeaineistoja tulkitta kuvia ja luonnoksia sekä kehittää asiakkaalta saatuja

<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ohjeiden avulla omaa työtään <p>ohjatusti toteuttaa kankaan kuvioinnin ja pinnan käsittelyn eri tekniikoita</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehdä kirjallisia tehtäviä ohjattuna - arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja noudattaa työturvallisuusohjeita pyydettyäessä 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ja organisoida työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti <p>toteuttaa kankaan kuvioinnin ja pinnan käsittelyn eri tekniikoita</p> <ul style="list-style-type: none"> - suoriutua itsenäisesti kirjallisista tehtävistä - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	<p>ajatuksia</p> <ul style="list-style-type: none"> - lukea ja laatia alansa teknisiä piirustuksia ja työohjeita - etsiä ja vertailla malliin sopivia vaihtoehtoisia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja - suunnitella ja organisoida työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti <p>itsenäisesti toteuttaa, suunnitella ja kehittää kankaan kuvioinnin ja pinnan käsittelyn eri tekniikoita</p> <ul style="list-style-type: none"> - suorittaa kirjallisia tehtäviä sujuvasti ja monipuolisesti - kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti - oma-aloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta
--	---	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TUOTTEEN TEKNINEN VALMISTUS JA KÄDENTÄIDOT
Laajuus	20 ov
Yleistavoitteet	Ammattialan vaatima tuotevalmistuksen tekninen ja työturvallinen osaaminen sekä käden taito.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA Tekstiilialan perustyötavat 17 ov Kudonnan, värjäyksen, sisustustekstiilien ompelun ja huovutuksen perustekniikat sisältäen käytännön työtä ja teoriaa Neuletekniikat 3 ov Käsinneule- ja virkkausharjoituksia, perusneuleiden valmistaminen käsin ja koneella.</p> <p>OMPELUN AMMATTIALA Ammattialaan perehtyminen 5 ov Perehdytään kankaankudonnan ja ompelun perusasioihin, sekä neule- ja virkkaustekniikoihin, joista valmistetaan harjoitustyöt Vaatetusalan perustyöt 8 ov Vaatetusalan perustyöt ja –tekniikat, valmistettavien töiden suunnittelu, kaavoitus, rakenteelliset ratkaisut ja materiaalivalinnat Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot 7 ov Opiskelija oppii piirtämään naisten hameen, puvun ja housujen peruskaavat sekä kuosittelemaan suunnitellun mallin mukaisia kaavoja.</p> <p>Opintokokonaisuus sisältää ammatillisiin opintoihin ohjaamista.</p>
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus ei sisällä työssäoppimista.
Kytkennot muihin opintokokonaisuuksiin	Opintokokonaisuus on pohjana seuraaville opintokokonaisuuksille.
Arvioinnin toteutus - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearvioinnin. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava	Opiskelijan on osattava	Opiskelijan on osattava

<ul style="list-style-type: none"> - käyttää keskeisiä tekniikoita, työmenetelmiä, -välineitä, koneita ja laitteita - työskennellä suunnitelmallisesti - tunnistaa ja hoitaa tekstiili- ja vaatetusalan yleisimpiä materiaaleja - laskea materiaalien kulutus - toimia työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti - arvioida omaa työskentelyään 	<ul style="list-style-type: none"> - työskentelyssään käyttää ammattialansa perustekniikoita sekä perinteisiä ja nykyaikaisia työtapoja ja -menetelmiä - käyttää niihin liittyvää keskeistä ammattitietoa ja terminologiaa - työskennellä suunnitelmallisesti ja täsmällisesti - siirtää teoriassa oppimansa tiedot käytäntöön - työskennellä sujuvasti ja suunnitella ajankäyttöään etukäteen - käyttää tarkoituksenmukaisia materiaaleja ja ymmärtää niiden hoidon merkityksen itsenäisesti laskea materiaalien kulutus - toimia työympäristönsä työturvallisuusohjeiden mukaisesti ja ottaa huomioon työpaikan toimintakulttuuri - arvioida valmistusprosessia ja valmista tuotetta 	<ul style="list-style-type: none"> - työskentelyssään käyttää ja soveltaa ammattialansa perustekniikoita sekä perinteisiä ja nykyaikaisia työtapoja, -välineitä ja -menetelmiä - hallita niihin liittyvä keskeinen ammattitieto ja terminologia - työskennellä suunnitelmallisesti, täsmällisesti ja joutuisasti suunnitella ja laskea materiaalien kulutus - tehdä hinta- ja laatuvertailuja sekä ottaa huomioon hinnanmuodostumiseen vaikuttavat tekijät tuotteessa - tehdä laadukasta työtä tarkoituksenmukaisilla työvälineillä valita, käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti - työskennellä käyttäen oikeita työotteita - tunnistaa tekstiili- ja vaatetusalan yleisimmät materiaalit sekä käyttää ja hoitaa niitä tarkoituksenmukaisesti valmistamissaan tuotteissa - toimia työturvallisuusohjeiden mukaisesti sekä ottaa huomioon ja noudattaa työpaikan toimintakulttuuria - arvioida valmistusprosessia ja valmiin tuotteen laadukkuutta
--	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - ammattialan vaatimusten mukainen tuotevalmistuksen tekninen ja työturvallinen osaaminen
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	1. vuosi, kevätlukukausi.
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä.

Opintojakso	Tekstiilialan perustyötavat
Laajuus	17 ov
Tavoitteet	Opiskelijan on osattava työskentelyssään käyttää ja soveltaa ammattialansa perustekniikoita sekä ymmärrettävä asianmukaisten työvälineiden käytön merkitys laadukkaan työnjaljen aikaansaamiseksi
Keskeinen sisältö	Opiskelija selviytyy itsenäisesti kankaanrakentamiseen liittyvistä työvaiheista. Hän kutoo eri materiaaleilla, värjää tekstiilejä ja lankoja, huovuttaa ja ompelee sisustustekstiilejä. Lisäksi opintoihin kuuluu ammattitekniikkaa ja sidosoppia.
Toteutustapa	Harjoitustyöt eri tekniikoilla ja materiaaleilla sekä itsenäinen opiskelu
Kytkenät muihin opintoihin	Opintojakso on pohjana tuleville opinnoille.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritetuista harjoitustöistä, tenteistä, kirjallisista tehtävistä ja aktiivisuudesta opintojaksolla.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - kankaankudonnan perustyötavat ja -sidokset - työskennellä ohjatusti 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ja soveltaa kankaankudonnan perustyötavoja ja menetelmiä - siirtää teoriassa oppimansa 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - kankaankudonnan perustyötavat ja -menetelmät sekä -sidokset. - käyttää ja soveltaa niitä suju-

<ul style="list-style-type: none"> - keskeiset työvälineet, ja laitteet sekä niiden käytön työturvallisuutta noudattaen - tekstiilialan yleisimmät langat ja materiaalit ja niiden hoito-ominaisuudet - laskea materiaalien kulutuksen ohjatusti 	<ul style="list-style-type: none"> - tiedot käytäntöön työskennellä sujuvasti ja suunnittelee ajankäyttöään etukäteen - valita tarkoituksenmukaiset materiaalit töihinsä - etsiä tietoa itsenäisesti - tehdä yhteistyötä 	<ul style="list-style-type: none"> - vasti ja taloudellisesti noudattaa työturvallisuutta työskennellä suunnitelmallisesti, täsmällisesti ja joutuisasti sekä seuraa omaa ajankäyttöään kehittää ammattitaitoaan ja etsiä tietoa itsenäisesti - valita tarkoituksenmukaiset materiaalit töihinsä ja tietää materiaalien hankintakanavat ja osaa tehdä hinta- ja laatuvertailuja - tunnistaa hyvän laadun ja pyrkii siihen omassa työskentelyssään - arvioida valmistamansa tuotteen työn jälkeä, ajankäyttöä, taloudellisuutta, esteettisyyttä ja ekologisuutta - toimia joustavasti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
---	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Neuletekniikat
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa virkkauksen ja neulonnan perustekniikat. Hän osaa suunnitella ja valmistaa perusneuleita käsin ja neulekoneella. Hän osaa myös huoltaa neulekoneen. Opintojakso muodostuu osasuorituksista <ul style="list-style-type: none"> - <i>Käsinneule</i> - <i>Koneneule</i>
Keskeinen sisältö	Virkkaus, käsin- ja koneneulonnan harjoitukset. Neuleiden suunnittelu, kaavoitus ja valmistus.
Toteutustapa	Tuotesuunnittelu, harjoitukset ja valmistettavat työt.
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritetuista harjoituksista ja valmistettavista töistä sekä aktiivisuudesta opintojaksolla.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjatusti käyttää neulekonetta ja valmistaa vaadittavat neuleharjoitukset - ohjatusti valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt - arvioida omaa työskentelyään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta pyydettyäessä 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää neulekonetta ja valmistaa vaadittavat neuleharjoitukset ohjeiden mukaan - valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt - arvioida itseään ja työtään ja toimia erilaisissa tilanteissa - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - hallita neulekoneen käytön ja valmistaa vaadittavat neuleharjoitukset itsenäisesti ohjeiden mukaan. - valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt itsenäisesti, osoittaen korkealaatuista ammattitaitoa - kehittää ja arvioida itseään ja työtään ja toimia aktiivisesti erilaisissa tilanteissa - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti, huolellisesti, omatoimisesti ja -aloitteisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta oma-aloitteisesti

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialaan perehtyminen
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Opiskelija perehtyy kankaankudonnan ja ompelun perusasioihin sekä neule- ja virkkaustekniikoihin.

Keskeinen sisältö	Tutustutaan koulutusohjelman ammattialojen perusasioihin ja valmistetaan tuotteet oman suunnitelman mukaan.
Toteutustapa	Yksilöllinen työskentely, harjoitukset ja tuotteiden valmistaminen
Kytkenät muihin opintoihin	Opintojakso on pohjana tuleville opinnoille
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opintojaksoon kuuluvien hyväksytysti suoritettujen tehtävien sekä aktiivisen osallistumisen pohjalta.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjatusti toteuttaa suunnittelemansa työt. - arvioida omaa työskentelyään. - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusti ja huolehtia työympäristön siisteydestä pyydettyä. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa suunnittelemansa työt ohjeita noudattaen. - arvioida itseään ja työtään. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa suunnittelemansa työt ohjeita noudattaen. - arvioida itseään ja työtään. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Opintojakso	Vaatetusalan perustyöt
Laajuus	8 ov
Tavoitteet	Opiskelija oppii valmistamaan suunnitelman mukaisia vaatteita, joihin hän itse piirtää kaavat.
Keskeinen sisältö	Tuotesuunnittelussa perehdytään kuvallisin keinoin tuotesuunnittelun periaatteisiin, välineisiin ja menetelmiin. Piirrettyillä peruskaavoilla kuositellaan suunnitelman mukaisia naisten sisävaatteita. Vaatteiden valmistamisessa käytetään tarkoituksenmukaisia ammattitekniisiä rakenteita.
Toteutustapa	Yksilöllinen työskentely, harjoitukset ja tuotteiden valmistaminen, tuotesuunnittelu ja muut kirjalliset tehtävät ja kokeet.
Kytkenät muihin opintoihin	Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot opintojakson sisältöjä toteutetaan vaatetusalan perustöissä.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu toteutustapaan liittyvistä hyväksytysti suoritetuista tehtävistä, valmistetuista harjoituksista ja töistä sekä aktiivisesta osallistumisesta.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää tuotesuunnittelun tekniikoita ja hallita tuotesuunnittelun periaatteita. - toteuttaa suunnittelemansa työt ohjeita noudattaen. - arvioida itseään ja työtään. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä. - hyödyntää vaihtelevasti itsenäiselle työskentelylle varatun ajan. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää tuotesuunnittelun tekniikoita ja hallitsee tuotesuunnittelun periaatteita. - toteuttaa suunnittelemansa työt ohjeita noudattaen. - arvioida itseään ja työtään. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä. - hyödyntää vaihtelevasti itsenäiselle työskentelylle varatun ajan. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ja soveltaa tuotesuunnittelun tekniikoita ja hallitsee tuotesuunnittelun periaatteita luovuutta ja innostuneisuutta osoittaen. - toteuttaa suunnittelemansa työt kaavaoppia ja ammattitekniikkaa soveltaen itsenäisesti. - kehittää ja arvioida itseään ja työtään. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti ja omaaloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä. - hyödyntää itsenäiselle työskentelylle varatun ajan.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot
Laajuus	7 ov
Tavoitteet	Opiskelija oppii piirtämään naisten hameen, puvun ja housujen peruskaavat sekä kuosittelemaan suunnitellun mallin mukaisia kaavoja.

Keskeinen sisältö	Hameen, housujen ja puvun peruskaavojen piirtämisharjoituksia, kaavojen kuositelua ja muotoilu- ja sovitusarjoituksia. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - <i>Kaavoituksen ja muotoilun perusasiat</i> - <i>Kaavoituksen ja muotoilun harjoitukset</i> - <i>Takkien ja juhlapukujen kaavoitus</i>
Toteutustapa	Kaava- ja muotoiluharjoitukset, valmistettavien töiden kaavoitus, kirjalliset koheet.
Kytkenät muihin opintoihin	Valmistettaviin töihin liittyvä opintojakso.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opintojaksoon kuuluvien hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja aktiivisen osallistumisen perusteella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava - ohjatusti piirtää ja kuositella kaavoja. - ohjatusti muotoilla annettuja tehtäviä. - arvioida itseään ja työtään. - noudattaa vaihtelevasti aikataulua, työskennellä ohjatusti ja huolehtia työympäristön siisteydestä pyydettyäessä. - noudattaa työturvallisuusohjeita sekä muita sopimuksia ja osaa neuvotella poikkeamista.	Opiskelijan on osattava - piirtää peruskaavoja ja kuositella mallinmukaisia kaavoja - muotoilun periaatteet ja osaa toteuttaa annetut tehtävät. - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä. - noudattaa sääntöjä, ohjeita ja työturvallisuusohjeita.	Opiskelijan on osattava - piirtää peruskaavoja ja kuositella mallinmukaisia kaavoja ja soveltaa kaavaopin periaatteita omatoimisesti. - sisäistää muotoilun periaatteet ja osaa soveltaa niitä töiden valmistuksessa. - kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti. - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti ja oma-aloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä. - kehittää omaa työtään ja työympäristöään ja noudattaa työturvallisuusohjeita.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Ammatilliset opinnot / Opintokokonaisuudet

Opintokokonaisuus	TUOTTEEN SUUNNITTELU JA VALMISTUS
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa suunnitella tekstiilien valmistuksen ja toteuttaa esteettisesti laadukkaita, käyttö- ja markkinointikelpoisia yksittäis- ja sarjavalmisteisia tuotteita.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA Myyntituotteen suunnittelu ja valmistus 10 ov Myyntituotteen suunnittelu ja valmistus sekä sarjatyön periaatteet. Tuotteen hinnoittelu, pakkaaminen ja asiakaspalvelu. OMPELUN AMMATTIALA Vaatesuunnittelu ja valmistus 7 ov Valmistettavien töiden suunnittelu, kaulusten, erikoishihojen ja päällysvaatteiden kaavoitus. Materiaalivalinnat eri käyttötarkoituksiin. Neuletekniikat 3 ov Suunnitellaan ja valmistetaan perusneuleita neulekoneella, opitaan käyttämään ja huoltamaan neulekoneita.
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus ei sisällä työssäoppimista.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Opintokokonaisuus Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot hyväksytysti suoritettu
Arvioinnin toteutus - arvosanan muodostuminen - arvioijat vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearvioinnin. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava - ohjattuna valita tuotteeseen	Opiskelijan on osattava - työskennellä suunnittelijan	Opiskelijan on osattava - työskennellä omatoimisesti ja

<p>tarkoituksenmukaiset materiaalit, rakenteet ja työtavat</p> <ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ohjeiden mukaan tuotteen valmistus - ohjeiden avulla muokata tuotetta toteutettavaksi piensarjatyönä - valmistaa yksittäistuote ja sarjavalmisteen tuote teknisten piirustusten tai mallikappaleen mukaan 	<p>toimeksiannosta valmistuksen suunnittelijana ja teknisenä toteuttajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa, käyttö- ja markkinointikelpoisia yksittäistuotteita ja sarjavalmisteesia tuotteita - työstää suunnitelmia valmiiksi tuotteiksi luonnosten, teknisten piirustusten, esityskuvien ja mallikappaleiden mukaan - suunnitella valmistus niin, että käytettävät materiaalit, rakenteet ja työtavat ovat toimivia - perustella tekemänsä ratkaisut - suunnitella ja organisoida työskentelyä ja laatia selkeät työohjeet - toimia taloudellisesti 	<p>suunnittelijan toimeksiannosta valmistuksen suunnittelijana ja teknisenä toteuttajana</p> <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa esteettisesti laadukkaita, käyttö- ja markkinointikelpoisia yksittäistuotteita ja sarjavalmisteesia tuotteita - työstää suunnitelmia valmiiksi tuotteiksi sekä valmistaa tuotteita luonnosten, teknisten piirustusten, esityskuvien ja mallikappaleiden mukaan - suunnitella valmistus niin, että käytettävät materiaalit, rakenteet ja työtavat ovat toimivia ja tarkoituksenmukaisia, sopivat toisiinsa ja ilmentävät tuotteen olemusta - perustella tekemänsä ratkaisut toimia valinnoissaan asiakaslähtöisesti ja ottaen huomioon tuotteen käyttötarkoitus, esteettisyys, kustannukset ja kestävä kehitys - verrata yksittäistuotteen ja sarjavalmisteesien tuotteen valmistusta, muotoa ja markkinoitavuutta - kehittää yksittäistuote sarjavalmisteesiksi - valmistaa suunnitelmia havainnollistavia hahmomalleja ja mallikappaleita sekä osattava suunnitella työjärjestys ja laatia selkeät työohjeet - suunnitella ja organisoida työskentelyä sekä kehittää työtapoja valmistuksen eri vaiheissa toimia taloudellisesti ja kannattavasti - ottaa työssään huomioon keskeiset tuotevastuun periaatteet ja tekijänoikeuksiin liittyvät asiat
--	--	---

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - valmistuksen suunnittelu - yksittäistuotteen ja sarjavalmisteesien tuotteen kannattava valmistus Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Kädentaidot ja valmistus ja Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen opintokokonaisuuksien kanssa.
Näyttöympäristö	Näyttö toteutetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	3. vuosi, syyslukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä

Opintojakso	Myyntituotteen suunnittelu ja valmistus
Laajuus	10 ov
Tavoitteet	Opiskelija hallitsee myyntituotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessin. Hän valitsee valmistukseen sopivat työtavat ja menetelmät ja soveltaa laajasti ammattialansa tietoja työskentelyssään. Hän osaa toimia erilaisissa asiakastilanteissa ja tuntee tuotevastuunsa.
Keskeinen sisältö	Opiskelija hallitsee valmistusprosessin ja osaa valita työskentelyyn tarkoitukseen sopivat välineet ja laitteet. Hän osaa soveltaa ammattitekniikan ja siidosopin tietoja työskentelyssään sekä käyttää tarkoituksenmukaisia lähdemateriaaleja. Hän osaa työstää suunnitelmia valmiiksi tuotteiksi tai piensarjatuotteiksi sekä valmistaa tuotteita tuotesuunnittelukuvien ja teknisten tietojen perus-

	teella. Hän osaa hinnoitella tuotteensa. Hän ottaa työssään huomioon keskeiset tuotevastuun periaatteet ja tekijänoikeuksiin liittyvät asiat. Hän osaa työskennellä itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä erilaisissa asiakastilanteissa ja projekteissa. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - <i>Yksittäistuote</i> - <i>Sarjatuote</i>
Toteutustapa	Harjoitustyöt, luennot, esitelmät, projektityöt, opintomatkat
Kytkenät muihin opintoihin	Tekstiilialan perustyöt hyväksytysti suoritettuna
Arvioinnin toteutus	Arviointi muodostuu opintojaksoon kuuluvien hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja aktiivisen osallistumisen perusteella. Arviointikriteerit: katso opintokokonaisuuden Tuotteen suunnittelu ja valmistus arviointikriteerit.

Opintojakso	Vaatesuunnittelu ja valmistus
Laajuus	7 ov
Tavoitteet	Opiskelija oppii suunnittelemaan ja valmistamaan vuoritettuja jakkua ja takkeja. Hän perehtyy valmistettavien vaatteiden materiaaleihin ja rakenteisiin.
Keskeinen sisältö	Suunnitellaan valmistettavia jakkua ja takkeja, perehdytään niiden materiaaleihin ja rakenteisiin. Valmistetaan naisten vuoritettu, kauluksellinen jakku ja vuoritettu takki. Opintojakso muodostuu osasuorituksista - <i>Vaatteiden suunnittelu ja valmistus</i> - <i>Takkien suunnittelu ja valmistus</i>
Toteutustapa	Tuotesuunnittelu, ammattitekniikan harjoitukset, valmistettavat työt ja niihin liittyvät kirjalliset tehtävät, tentit
Kytkenät muihin opintoihin	Suoritettu opintojakso vaatetusalan perustyöt 12 ov. Kaavoituksen ja muotoilun perustaidot.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu toteutustapaan liittyvistä hyväksytysti suoritetuista tehtävistä, valmistetuista harjoituksista ja töistä sekä aktiivisesta osallistumisesta.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava ohjatusti suunnitella, kaavoittaa ja valmistaa jakun ja takin käyttäen omaksumiaan tietoja ja taitoja harjoitelluissa, usein toistuvissa tilanteissa - esittää valmistettaviin töihin liittyvät tuotesuunnittelukuvat - ohjatusti valmistaa töihin liittyvät kirjalliset tehtävät, esittää ne ymmärrettävästi sekä suullisesti että kirjallisesti - noudattaa vaihtelevasti aikataulua, työskentelee ohjatusti ja huolehtii työympäristön siisteydestä pyydettyä ohjattuna hyödyntää itsenäiselle työskentelylle varatun ajan - arvioida itseään ja työtään - noudattaa työaikoja, työturvallisuusohjeita, muita sopimuksia ja ohjeita ja osaa neuvotella poikkeamista.	Opiskelijan on osattava - suunnitella, kaavoittaa ja valmistaa jakun ja takin - käyttää tietojaan ja taitojaan uusissa tilanteissa - esittää valmistettaviin töihin liittyvät tuotesuunnittelukuvat - valmistaa töihin liittyvät kirjalliset tehtävät ja esittää ne suullisesti ja kirjallisesti - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti ja huolehtii työympäristön siisteydestä - hyödyntää vaihtelevasti itsenäiselle työskentelylle varatun ajan - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa sääntöjä, ohjeita ja työturvallisuusohjeita	Opiskelijan on osattava - itsenäisesti suunnitella, kaavoittaa ja valmistaa jakun ja takin - löytää uusia ratkaisuja ja ratkaista ongelmatilanteita; osaa asettaa asioita tärkeysjärjestykseen, tehdä suunnitelmia ja pohtia vaihtoehtoja, joista osaa valita kulloinkin sopivimman - perustellusti esittää valmistettaviin töihin tulevat tuotesuunnittelukuvat. - valmistaa itsenäisesti töihin liittyvät kirjalliset tehtävät ja esittää ne selkeästi suullisesti ja kirjallisesti - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti ja omatoimisesti ja oma-aloitteisesti huolehtii työympäristön siisteydestä hyödyntää itsenäiselle työskentelylle varatun ajan - kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - kehittää omaa työtään ja työympäristöään ja noudattaa työturvallisuusohjeita.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Neuletekniikat
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa suunnitella ja valmistaa perusneuleita neulekoneella.

	Hän osaa käyttää neulekonetta ja huoltaa koneen.
Keskeinen sisältö	Neuleiden suunnittelu, kaavoitus, valmistus.
Toteutustapa	Tuotesuunnittelu, harjoitukset ja valmistettavat työt.
Kytkenät muihin opintoihin	
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritetuista harjoituksista ja valmistettavista töistä sekä aktiivisesta osallistumisesta.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjautusti käyttää neulekonetta ja valmistaa vaadittavat harjoitukset - ohjautusti valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt - arvioida omaa työskentelyään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjautusti ja huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta pyydyttäessä 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää neulekonetta ja valmistaa vaadittavat harjoitukset ohjeiden mukaan - valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt - arvioida itseään ja työtään ja osaa toimia erilaisissa tilanteissa - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - käyttää neulekonetta ja valmistaa vaadittavat harjoitukset itsenäisesti ohjeiden mukaan - valmistaa ja viimeistellä suunnittelemansa työt itsenäisesti, osoittaen korkealaatuista ammattitaitoa - kehittää ja arvioida itseään ja työtään ja toimia aktiivisesti erilaisissa tilanteissa - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti, huolellisesti ja omatoimisesti ja omaaloitteisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	TUOTTEEN ASIAKASLÄHTÖINEN VALMISTUS
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija osaa ottaa asiakkaan tarpeet huomioon suunnittelussa ja osaa suunnitella laadukkaita ja käyttötarkoitukseen sopivia tuotteita.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA Tilaukset 10 ov Tuotteen valmistaminen asiakkaan tarpeen mukaan. Tuotteen suunnittelu, valmistus ja työohjeiden laadinta, neuvottelut, tarjoukset, tilaukset, hinnoittelu, tavaroiden hankinta ja työskentelyaikataulun laatiminen.</p> <p>OMPELUN AMMATTIALA Asiakastyön suunnittelu ja valmistus 3 ov Rakenteeltaan yksinkertaisten tilaustöiden suunnittelu ja valmistus.</p> <p>Tilaukset 5 ov Tuotteen suunnittelu ja valmistus asiakkaan tarpeen mukaan, työohjeiden laatiminen ja työn hinnoittelu.</p> <p>Juhlapukeutuminen 2 ov Juhla- ja iltapukujen suunnittelu, kaavoitus ja valmistus.</p>
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus ei sisällä työssäoppimista
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Opintokokonaisuus Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot tulee olla hyväksytysti suoritettu.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearviointin.
- arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa mainitut henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa ohjeiden mukaan tuote asiakkaalle - työskennellä ja kommunikoida ohjattuna suoraan asiakkaan 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa ammattialan käyttötarkoitukseen sopivia tuotteita asiakkaalle - sopia asiakastapaamiset 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa ammattialan esteettisesti laadukkaita ja käyttötarkoitukseen sopivia tuotteita asiakkaalle - sopia asiakastapaamiset - neuvotella valmistettavan tuot-

<p>kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> - hankkia tuotteen valmistamiseen tarvittavia materiaaleja ja tarvikkeita - ohjeiden mukaan laskea valmistamansa tuotteen materiaalikustannukset - työskennellä sovitun aikataulun mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella valmistuksen aikataulu ja noudattaa sitä - tehdä tuotteen valmistajana tarjouksia, tilauksia, hankkia tavaraa ja laskuttaa työnsä - toimia muuttuvissa tilanteissa 	<p>teen taustatiedoista, tuotteen vaatimuksista ja valmistuksesta sekä sopia valmistuksen aikataulusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - hinnoitella työ - valmistaa asiakkaan vaatimusten mukaan tuote suunnitella valmistuksen aikataulu ja noudattaa sitä - esittää ideansa ja osattava kommunikoida asiakkaan kanssa yleiskielellä ja alan ammattikielellä - toimia tuotevastuulain mukaisesti - tehdä tuotteen valmistajana tarjouksia, tilauksia, hankkia tavaraa ja laskuttaa työnsä - toimia joustavasti muuttuvissa tilanteissa ja osattava etsiä uusia ratkaisumalleja - koota asiakkaalle tietoa tuotteesta ja sen valmistuksesta
---	--	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin Kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	<p>Keskeinen sisältö on</p> <ul style="list-style-type: none"> - tuotteen valmistaminen asiakkaan tarpeen mukaan <p>Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Yritystoiminta ja palvelu opintokokonaisuuden kanssa.</p>
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	2. vuosi, kevätlukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä.

Opintojakso	Tilaustyöt
Laajuus	10 ov
Tavoitteet	<p>Opiskelija osaa suunnitella ja valmistaa asiakkaan tarpeita ja toiveita vastaan tuotteen. Opiskelija osaa hankkia tarvittavat taustatiedot ja esittää ajatuksensa asiakkaalle sanallisesti ja esitysteknisin keinoin. Hän osaa myös laatia valmistus ja työohjeet, sekä hoitaa tarvittaessa asiakasneuvottelut, tarjoukset, tilaukset, hinnoittelun, tavaroiden hankinnan ja laatia aikataulun toteutukselle.</p> <p>Opintojakso muodostuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Asiakastyön suunnittelu ja valmistus</i> - <i>Tilaustyön toteutus</i>
Keskeinen sisältö	Asiakasneuvottelut, ideoiden muokkaaminen valmiiksi suunnitelmaksi sekä tuotteen toteutus ja hinnoittelu.
Toteutustapa	Asiakaslähtöiset harjoitustyöt, tuotesuunnittelu ja ammattitekniikka
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu opintojaksoon kuuluvien hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja aktiivisen osallistumisen perusteella. Arviointikriteerit: katso opintokokonaisuuden Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus arviointikriteerit.

Opintojakso	Asiakastyön suunnittelu ja valmistus
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Opiskelija osaa suunnitella ja valmistaa asiakkaan tarpeita ja toivomuksia vastaan tuotteen
Keskeinen sisältö	Asiakasneuvottelut, ideoiden muokkaaminen suunnitelmaksi, tuotteiden valmistus ja hinnoittelu.
Toteutustapa	Asiakastyön mukaiset työskentelytavat
Kytkenät muihin opintoihin	Ei kytkenäjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus	Arvosana muodostuu toteutustapaan liittyvistä hyväksytysti suoritetuista tehtävistä, valmistetuista harjoituksista ja töistä sekä aktiivisesta osallistumisesta.

A

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjatusi toteuttaa annetut työt - arvioida omaa työskentelyään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusi ja huolehtia työympäristön siisteydestä - noudattaa työturvallisuusohjeita pyydettyessä. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa työt ohjeita noudattaen - arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti - huolehtii työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa työt itsenäisesti ohjeita noudattaen - kehittää ja arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti ja omatoimisesti - oma-aloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Ammatilliset opinnot / Opintojaksot

Opintojakso	Tilaustyöt
Laajuus	5 ov
Tavoitteet	Yksittäin tai sarjatyönä valmistettu suunnitelman mukainen tuote.
Keskeinen sisältö	Valmistetaan tuote suunnitelman ja annettujen ohjeiden mukaan.
Toteutustapa	Yksilöllinen työskentely, parityöskentely tai ryhmätyö
Kytkennät muihin opintoihin	
Arvioinnin toteutus	Työskentelyn sujuvuus ja hyväksytysti suoritettavat tehtävät sekä aktiivinen osallistuminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjatusi toteuttaa annetut työt - arvioida omaa työskentelyään - noudattaa aikataulua, työskennellä ohjatusi - huolehtia työympäristön siisteydestä ja noudattaa työturvallisuusohjeita pyydettyessä. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa työt ohjeita noudattaen - arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - toteuttaa työt itsenäisesti ohjeita noudattaen - kehittää ja arvioida itseään ja työtään - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta oma-aloitteisesti

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Juhlapukeutuminen
Laajuus	2 ov
Tavoitteet	Opiskelija paneutuu juhlapukujen suunnitteluun, kaavoitukseen ja valmistukseen. Opiskelija osaa valita pukuihin sopivat materiaalit ja ammattitekniset rakenteet. Hän tutustuu erilaisiin koristelutapoihin ja pukuihin kuuluviin asusteisiin.
Keskeinen sisältö	Suunnitellaan valmistettavia juhlavia pukuja, paneudutaan niiden materiaaleihin, rakenteisiin ja erilaisiin koristelutapoihin. Valmistetaan naiselle puku juhlaan.
Toteutustapa	Tuotesuunnittelu, ammattiteknikan harjoitukset ja valmistettavat työt.
Kytkennät muihin opintoihin	Opintojakson aika opiskellaan osia opintojaksosta kaavoituksen ja muotoilun perustaidot
Arvioinnin toteutus	Hyväksytysti suoritettavat tehtävät ja harjoitukset sekä aktiivinen osallistuminen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
---------------------	---------------	---------------------

Opiskelijan on osattava	Opiskelijan on osattava	Opiskelijan on osattava
OHJATUSTI VALMISTAA JUHLAVIA PUKUJA JA VALITA NIIHIN MATERIAALIT JA RAKENTEET <ul style="list-style-type: none"> - tehdä ohjatusti kirjallisia tehtäviä - arvioida itseään ja työtään - Noudattaa aikataulua, työskentelee ohjatusti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja noudattaa työturvallisuusohjeita pyydettyäessä 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ja valmistaa juhlaan sopivia pukuja ja valita niihin materiaalit, rakenteet ja koristelutavat. - Suoriutuu itsenäisesti kirjallisista tehtävistä - arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskentelee täsmällisesti - huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta 	<ul style="list-style-type: none"> - suunnitella ja valmistaa itsenäisesti juhlaan sopivia pukuja ja valita niihin oikeat materiaalit, rakenteet ja koristelutavat - suorittaa kirjallisia tehtäviä sujuvasti ja monipuolisesti - kehittää ja arvioida itseään ja työtään monipuolisesti - noudattaa aikataulua, työskennellä täsmällisesti ja omatoimisesti - oma-aloitteisesti huolehtia työympäristön siisteydestä ja työturvallisuudesta

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Opintokokonaisuus	KÄDENTÄIDOT JA VALMISTUS
Laajuus	10 OV
Yleistavoitteet	Opiskelija perehtyy ammattialansa projektimaiseen työskentelyyn ja siihen liittyviin eri työvaiheisiin. Hän käyttää monipuolisesti aiemmin oppimiaan tuotesuunnittelu- ja tuotteen valmistusmenetelmiä sekä tuotteen esitysteknisiä taitoja kehittämällä niitä edelleen.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA OMPELUN AMMATTIALA Ammattialan tuotteen kehittäminen ja valmistus Opintokokonaisuus sisältää tuotesuunnittelua, materiaalien tarkoituksenmukaista valintaa sekä tuotteen toteutuksen. Opiskelija valitsee opinnäytetyönsä aiheen ja hyväksyttää sen opettajilla. Hän työskentelee itsenäisesti oman suunnitelmansa pohjalta ohjausta hyväksi käyttäen, suunnitellen ja valmistuen tuotteen tai tuotesarjan. Hän kirjoittaa prosessista kirjallisen raportin ja opinnäytetyö esitellään opinnäytetyöseminaarissa projektin päätteeksi Opintokokonaisuus sisältää opinnäytetyön ohjausta.
Työssäoppiminen	Ei sisällä työssäoppimista
Kytännät muihin opintokokonaisuuksiin	
Arvioinnin toteutus - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen opintojaksojen ja näytön perusteella. Arvioinnin suorittavat opintojaksojen opettajat. Opiskelija tekee myös itsearvioinnin. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - tuoteidean ja tuotteiden kehittäminen - korkeatasoisten tuotteiden valmistus Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Tuotteen suunnittelu ja valmistus ja Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen opintokokonaisuuksien kanssa.
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	3. vuosi, syyslukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä

Opintojakso	Ammattialan tuotteen kehittäminen ja valmistus
Laajuus	10 ov
Tavoitteet	

	Opiskelija osaa hyödyntää oman ammattialansa koneita, laitteita ja materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla. Opiskelija pyrkii kehittämään tuotteita ja valmistusmenetelmiä niin, että käsityön osuus tuo tuotteelle lisäarvoa. Opiskelija osaa työskennellä pitkäjänteisesti suunnittelemansa projektin mukaan. Opiskelija syventää ja soveltaa ammattitaitoaan valitsemallaan osa-alueella ja valmistaa opinnäytetyön, jonka laajuus on 5 ov.
Keskeinen sisältö	Opintokokonaisuus sisältää tuotesuunnittelua ja – kehitystä sekä tuotantoprosessien suunnittelua ja kehittämistä, ottaen huomioon opiskelemansa ammattialan käsityöperinteen ja sen hyödyntämisen sekä käsi- ja taideteollisuusalan edistämisen.
Toteutustapa	Opiskelija valitsee omalta alaltaan aiheen, johon perehdyttyään hän valmistaa aihealueeseen liittyvän ammattitaitoa osoittavan tuotteen, siihen liittyvän kirjallisen raportin ja esittelee työnsä suullisesti. Luennot, demonstraatiot, toteutetut uniikki- ja sarjatyöt.
Kytkenät muihin opintoihin	Opiskelija soveltaa opintojakson sisällössä kaikille yhteisiä opintoja, yhteisiä ammatillisia opintoja ja eriytyviä ammatillisia opintoja.
Arvioinnin toteutus	Arviointi muodostuu opintojaksoon kuuluvien hyväksytysti suoritettujen tehtävien ja näytön perusteella. Opinnäytetyö arvioidaan omana kokonaisuutenaan.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvioida ja kehittää ohjeiden avulla tuoteideaansa ja tuotetaan - tunnistaa työnjäljen laatueroja - ohjattuna kehittää valmistuksen työvaiheita - toteuttaa työhön valitut rakennratkaisut ja käyttää valittuja materiaaleja - käyttää tavallisimpia koneita ja laitteita kädentaidon apuna 	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ammattitaitoaan niin, että valmiit tuotteet ovat virheettömiä ja työn jälki viimeisteltyä - tunnistaa kädentaidon ja työnjäljen laatueroja - valita tuotteeseen sopivat materiaalit, rakennratkaisut ja työmenetelmät - käyttää tietotekniikkaa kädentaidon rinnalla - käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita - työskennellä itsenäisesti <p>valmistaa toimivia, selkeitä, esteettisiä, viimeistelyjä uniikki- ja piensarjatuotteita</p>	<p>Opiskelijan on osattava</p> <ul style="list-style-type: none"> - käyttää ja soveltaa ammattitaitoaan sekä kehittää kädentaitojaan niin, että valmiit tuotteet ovat virheettömiä ja työn jälki viimeisteltyä - tunnistaa ja arvioida kädentaidon ja työnjäljen laatueroja - seurata ja arvioida omaa työskentelyään ja työn laatua prosessin eri vaiheissa sekä ottaa vastaan rakentavaa palautetta vertailla ja valita tuotteeseen sopivat materiaalit, rakennratkaisut ja työmenetelmät - käyttää tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti kädentaidon rinnalla - käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita sekä kehittää tuotevalmistuksen työvaiheita ja menetelmiä niin, että työskentely on joutuisaa, sujuvaa ja vai-vatonta - työskennellä itsenäisesti ja perustella tekemänsä ratkaisut - kehittää tuoteideaansa ja tuottaa, jolloin hänen on osattava erottaa uniikin yksittäistuotteen ja sarjatyönä valmistettavan tuotteen valmistustavat ja tuoteominaisuudet - valmistaa toimivia, selkeitä, esteettisiä, viimeistelyjä ja korkealaatuisia uniikki- ja piensarjatuotteita
<p>Opinnäytetyön prosessi</p> <p>Opiskelija on osannut suunnitella ohjatuna opinnäytetyön, joka on työnä alan perustehtäviä kokoava tai yksittäisen osa-alueen tehtäväkokonaisuus.</p> <p>Opiskelija on osannut ohjattuna asettaa työnsä tavoitteet ja työskentelyaikataulun. Hän on ohjattuna osannut hankkia tietoa keskeisistä lähteistä.</p>	<p>Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä ammatillisen suuntautumisensa mukaisesti.</p> <p>Opiskelija on asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut työskentelyaikataulun</p>	<p>Opiskelija on suunnitellut opinnäytetyönsä oman kiinnostuksensa ja ammatillisen suuntautumisensa mukaisesti.</p> <p>Opiskelija on asettanut työnsä tavoitteet ja laatinut realistisen työskentelyaikataulun ja noudattanut sitä. Hän on osannut etsiä opinnäytetyössään</p>

<p>Hän on ohjattuna osannut valita tarkoituksenmukaiset työskentelymenetelmät opinnäytetyöhönsä.</p> <p>Hän on pyytänyt tarvittaessa apua opinnäytetyön laadinnassa ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseen.</p>	<p>taulun. Hän on osannut etsiä opinnäytetyössä tarvittavaa tietoa eri lähteistä.</p> <p>Hän on työskennellyt melko omatoimisesti ja johdonmukaisesti hyödyntäen tarvittaessa ohjausta opinnäytetyötä tehdessään.</p> <p>Hän on käyttänyt tarkoituksenmukaisia työskentelymenetelmiä.</p> <p>Hän on osannut ratkaista pääasiassa itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia.</p>	<p>tarvittavaa tietoa eri lähteistä ja suhtautunut tietoon kriittisesti. Hän on työskennellyt omatoimisesti, johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti ohjausta hyödyntäen.</p> <p>Hän on yhdistellyt tutkinnon eri osa-alueiden osaamista ja käyttänyt tarkoituksenmukaisia työskentelymenetelmiä. Hän on osannut ratkaista itsenäisesti opinnäytetyöhönsä liittyviä ongelmia.</p>
<p>Opinnäytetyön tuotos</p> <p>Opinnäytetyön eri osa-alueilla on ammatillisia puutteita.</p> <p>Opinnäytetyö on hyödyllinen lähtökohta jatkotyöstämiseksi, mutta ei sellaiseenaan hyödynnettävissä koulutusalaan vastaavassa työssä.</p>	<p>Opinnäytetyön eri osa-alueet osoittavat ammatillista osaamista; Valmistusmenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia, työn jälki siistiä ja työskentely sujuvaa.</p> <p>Opinnäytetyö on hyödynnettävissä koulutusta vastaavassa työssä.</p>	<p>Opinnäytetyön eri osa-alueet osoittavat ammatillista valmiutta; Materiaalit valmistusmenetelmät ovat tarkoituksenmukaisia, työn jälki laadukasta ja työskentely joutuisaa, sujuvaa ja vaivatonta.</p> <p>Opinnäytetyö on suositeltavissa hyödynnettäväksi koulutusalaan vastaavassa työssä.</p>
<p>Kirjallinen esitys</p> <p>Opiskelija on osannut esitellä työnsä kirjallisesti.</p>	<p>Opiskelija on osannut esitellä työnsä kirjallisesti käyttäen melko sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta ja siinä on hyödynnetty tietotekniikkaa.</p>	<p>Opiskelija on esitellyt opinnäytetyönsä kirjallisesti käyttäen sujuvaa ja virheetöntä asiatyöliä. Opinnäytetyön ulkoasu noudattaa oppilaitoksen ohjetta ja siinä on hyödynnetty tietotekniikkaa monipuolisesti.</p>
<p>Suullinen esittäminen</p> <p>Opiskelija on osannut esitellä työnsä suullisesti</p>	<p>Opiskelija on esitellyt opinnäytetyönsä pääasiat käyttäen havaintomateriaalia.</p>	<p>Opiskelija on esitellyt loogisesti opinnäytetyönsä keskeiset asiat käyttäen monipuolisesti havaintomateriaalia.</p>
<p>ITSEARVIOINTI</p> <p>Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä onnistumista</p>	<p>Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä onnistumista sekä sen tuloksia.</p>	<p>Opiskelija on osannut arvioida opinnäytetyönsä etenemistä ja pohtia sen tuloksia kriittisesti.</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	YRITYSTOIMINTA JA VALMISTUS
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Opiskelija syventää ja laajentaa koulussa oppimiaan tietoja ja taitoja työssäoppimisen avulla. Työssäoppimispaikoilla perehdytään tuotteiden kannattavaan valmistukseen ja yrittäjyyteen.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	<p>KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA</p> <p>OMPELUN AMMATTIALA</p> <p>Työelämän perustaidot 3 ov</p> <p>Ensimmäisenä opiskeluvuonna toteutettava työssäoppimisjakso, jossa perehdytään työpaikan työskentelyaikoihin ja -tapoihin. Opiskelija suorittaa annetut työtehtävät ja noudattaa laadittua työaikataulua.</p> <p>Ammattialalla työskentely 7 ov</p> <p>Toisena opiskeluvuonna toteutettava työssäoppimisjakso, jossa perehdytään omaan ammattialaan ja syvennetään koulussa opittuja ammatillisia tietoja ja taitoja.</p> <p>Opintokokonaisuus sisältää työssäoppimisen ohjausta.</p>
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus on kokonaan työssäoppimista

Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Ei kytkentöjä muihin opintoihin.
Arvioinnin toteutus - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu työssäoppimisen ja näytön arvosanasta. Arvioinnin suorittavat työpaikkaohjaaja yhdessä tai erikseen ohjaavan opettajan kanssa. Opiskelija suorittaa itsearvioinnin ja työssäoppimisen suunnitelmassa mainitut tehtävät. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillistenaineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - ohjattuna valmistaa myyntikelpoisia oman ammattialansa tuotteita - valita ohjeiden mukaan tuotteelle sopiva valmistustapa - noudattaa työsuojelumääräyksiä - laskea malliesimerkin mukaan tuotevalmistuksen kustannukset 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa oman alansa myyntikelpoisia tuotteita - valita toimintaan sopiva tuotantomuoto - noudattaa työsuojelumääräyksiä - tuotteistaa ideansa - suunnitella ja toteuttaa tuotteen valmistus kannattavasti - laskea valmistuskustannuksia - toimia yksin ja työryhmän jäsenenä - valita valmistustekniikoita, työn vaiheistamista ja tuotannollisuutta laadun ja nopeuden parantamiseksi 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa kilpailukykyisiä oman ammattialan tuotteita - valita toimintaan sopiva tuotantomuoto, jolloin hänen on tunnettava pienyritymistä ja teollista valmistusta - noudattaa työsuojelumääräyksiä - tuotteistaa ideansa - tuotannollistaa tuotteensa analysoimalla sen toimivuutta, valmistusta ja hintaa sekä tarvittavia muutoksia - suunnitella, organisoida ja toteuttaa tuotteen valmistus kannattavasti ottaen huomioon esteettiset ja tekniset laatuvaatimukset - rakentaa valitsemansa yritystavan pohjalta toiminta-ajatus ja liikeidea - laskea valmistuskustannuksia ja osattava arvioida toiminnan kannattavuutta - osattava käyttää yritystoiminnan rahoitustukimuotoja - kehittää valmistustekniikoita, työn vaiheistamista ja tuotannollisuutta laatutason ja nopeuden parantamiseksi - käyttää yksittäistuotteen sekä osa- ja sarjatyön valmistusmenetelmiä - toimia yksin ja työryhmän jäsenenä, jolloin hänen on tunnettava ammattialansa tuotantoa, yhteistyömalleja sekä työskentely- ja markkinointitapoja - käyttää ja kehittää käsiyrittämisen lisäarvona erikoistumista, joustavaa palvelua sekä yksilöllisyyttä - käyttää yritystoiminnan kannalta keskeisten sidosryhmien palveluja

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki Hyvä 3:een vaadittavat tavoitteet ja osin kiitettävä 5 tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki Tyydyttävä 1:een vaadittavat tavoitteet ja osin Hyvä 3 tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - tuotteiden kannattava valmistus - yrittäjyys Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Kulttuurin soveltaminen ja Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu opintokokonaisuuksien kanssa.
--	---

Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan työpaikalla tai oppilaitoksessa. tarvittavat työvälineet näytön suorittamiseen.
Näytön ajankohta	2. vuosi, kevätlukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä

Opintojakso	Työelämän perustaidot
Laajuus	3 ov
Tavoitteet	Työpaikan työskentelyaikoihin ja –tapoihin perehtyminen ja opiskelijalle laaditun aikataulun noudattaminen.
Keskeinen sisältö	Annettujen tehtävien suorittaminen ja oman ammattialan tietojen ja taitojen lisääminen työpaikan toimialan mukaan.
Toteutustapa	Työskentely työssäoppimispaikassa ja työssäoppimisraportin laatiminen.
Kytkenät muihin opintoihin	
Arvioinnin toteutus	Arvioinnin suorittavat työpaikkaohjaaja ja opettaja yhdessä keskustellen opiskelijan kanssa. Arvosana muodostuu hyväksytysti suoritettujen tehtävien perusteella.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - noudattaa sovittuja työaikoja - noudattaa työpaikan työsuojelumääräyksiä - tekee ohjattuna annetut tehtävät - ohjatusti hankkia työssäoppimispaikka. 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - hankkia itsenäisesti työssäoppimispaikka - noudattaa työaikoja - käyttäytyä työpaikan vaatimalla tavalla - noudattaa työpaikan sääntöjä ja työsuojelumääräyksiä - tehdä yhteistyötä työtovereiden kanssa - olla oma-aloitteinen 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - hankkia itsenäisesti työssäoppimispaikka - noudattaa täsmällisesti työaikoja - käyttäytyä työpaikan vaatimalla tavalla - ottaa huomioon muut työyhteisön jäsenet, hallita ongelmatilanteita sekä sietää epävarmuutta ja kiirettä - olla oma-aloitteinen ja halukas oppimaan uutta - työskennellä ripeästi ja vastuuntuntoisesti

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintojakso	Ammattialalla työskentely
Laajuus	7 ov
Tavoitteet	Opiskelija sisäistää työelämän pelisäännöt. Opiskelija ymmärtää yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia tekijöitä, toimii kaikissa tehtävissään yrityksen eduksi ja noudattaa työsuojelumääräyksiä.
Keskeinen sisältö	Opiskelija osallistuu taitojensa ja työpaikan edellytysten mukaan mahdollisimman moniin työpaikan tehtäviin. Opiskelija perehtyy monipuolisesti yrityksen toimintatapoihin esimerkiksi työpaikan sääntöihin, tuotetuntemukseen, asiakaspalveluun ja tuotevalmistukseen .
Toteutustapa	Opintojakso toteutetaan työssäoppimispaikassa.
Kytkenät muihin opintoihin	Opintojakso Työelämän perustaidot tulee olla hyväksytysti suoritettu.
Arvioinnin toteutus	Arviointi muodostuu jatkuvan seurannan ja näytön perusteella. Arvioinnin tekevät työpaikkaohjaaja ja opettaja yhdessä opiskelijan kanssa keskustellen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - noudattaa sovittuja työaikoja ohjatusti - noudattaa työpaikan työsuojelumääräyksiä - tehdä annetut tehtävät ohjat- 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - noudattaa työaikoja, työpaikan sääntöjä ja työsuojelumääräyksiä - työskennellä itsenäisesti ja tunnollisesti 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> - noudattaa itsenäisesti ja täsmällisesti työaikoja, työpaikan sääntöjä ja työsuojelumääräyksiä - työskennellä ripeästi, itsenäisesti ja oma-aloitteisesti - toimia kaikissa tehtävissään

<ul style="list-style-type: none"> tuna osoittaa kohtuullista kädentaitoa 	<ul style="list-style-type: none"> ottaa työssään huomioon työpaikan edun toimia muiden työtovereiden kanssa yhteistyössä palvella asiakkaita ystävällisesti ja oma-aloitteisesti käyttää tavallisimpia yrityksen tuotteiden hankintakanavia, lomakkeita ja atk-ohjelmia valmistaa hyviä kädentaitoa vaativia tuotteita ja osoittaa pyrkimystä kannattavaan toimintaan selviytyä ongelmatilanteista 	<ul style="list-style-type: none"> yrittäjämäisesti ja vastuullisesti työpaikan eduksi suhtautua positiivisesti työtovereihin palvella asiakkaita palveluhenkisesti ottaa yrityksen kannattavuus huomioon tuotevalmistuksessa tai tuotehankinnoissa osaa käyttää yrityksen tuotteiden hankintakanavia ja yrityksen lomakkeita, kassakoneita tai atk-ohjelmia valmistaa korkealaatuista tuotteita ratkaisee luovasti ongelmatilanteita
---	---	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Opintokokonaisuus	Yritystoiminta ja palvelu
Laajuus	10 ov
Yleistavoitteet	Tutustutaan ammattialan yrityksiin niissä työskentelemällä. Työssäoppimisjaksoilla monipuolistetaan koulussa opittuja taitoja sekä opitaan uutta työssäoppimapaikan mahdollisuuksien mukaan.
Keskeinen sisältö / Opintojaksot	KANKAANKUDONNAN JA SISUSTUKSEN AMMATTIALA OMPELUN AMMATTIALA Yritystoiminta ja palvelu 10 ov Työskennellään ammattialan yrityksissä. Opintojakso syventää ja laajentaa alan opintoja työelämän alueelliset ja paikalliset tarpeet huomioiden. Opintokokonaisuus sisältää työssäoppimisen ohjausta.
Työssäoppiminen	Opintokokonaisuus on kokonaan työssäoppimista.
Kytkenät muihin opintokokonaisuuksiin	Opintokokonaisuus Yritystoiminta ja valmistus tulee olla hyväksytysti suoritettu.
Arvioinnin toteutus: - arvosanan muodostuminen - arvioijat - vaadittavat suoritukset	Arvosana muodostuu työssäoppimisen ja näytön arvosanasta. Arvioinnin suorittavat työpaikkaohjaaja yhdessä ohjaavan opettajan kanssa. Opiskelija suorittaa itsearvioinnin ja työssäoppimisen suunnitelmassa mainitut tehtävät. Näytön arvioijina toimivat opiskelijan työssäoppimissuunnitelmassa nimetyt henkilöt tai ammatillisten aineiden opettajat yhdessä tai erikseen.

Arviointikriteerit

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> toimii ohjatusti alansa asiakaspalvelutilanteissa mallin mukaan laatia kirjallisia työohjeita 	Opiskelijan on osattava <ul style="list-style-type: none"> toimia alansa asiakaspalvelutehtävissä ja työyhteisön vuorovaikutustilanteissa tuntee ammattikielen ja osaa käyttää sitä asiakaspalvelutilanteissa 	Opiskelijan on osattava: <ul style="list-style-type: none"> toimia itsenäisesti työyhteisön vuorovaikutus- ja asiakaspalvelutilanteissa toimia alansa asiakaspalvelussa ja ohjaus- tai neuvontatilanteissa käyttää ammattikieltä suullisesti ja kirjallisesti käyttää ja laatia visuaalisia ja kirjallisia työohjeita dokumentoida työvaiheita sekä tehdä tuoteselostuksia ja käyttöohjeita

<ul style="list-style-type: none"> - toimia keskeisten kuluttajaoikeuksien mukaisesti - käyttää ohjatusti työympäristön koneita, välineitä ja laitteita - noudattaa työpaikan työskentelyaikoja ja työturvallisuusohjeita sekä noudattaa salassapitovelvollisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> - toimia kuluttajaoikeuksien mukaisesti - käyttää työympäristön koneita, välineitä ja laitteita sekä huolehtii niiden kunnosta ja siisteydestä - noudattaa työpaikan työskentelyaikoja ja työturvallisuusohjeita sekä noudattaa salassapitovelvollisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> - ottaa huomioon tuotevastuu ja kuluttajan oikeudet - käyttää itsenäisesti työympäristön koneita, välineitä ja laitteita sekä huolehtii niiden kunnosta ja siisteydestä - noudattaa työpaikan työskentelyaikoja ja työturvallisuusohjeita sekä noudattaa salassapitovelvollisuutta
---	---	--

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet.

Näyttö

Keskeinen osaaminen, mikä näytetään	Keskeinen sisältö on <ul style="list-style-type: none"> - yhteistyö ja asiakaspalvelu oman ammattialan yritystoiminnassa Tämä opintokokonaisuus näytetään yhdessä Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus opintokokonaisuuden kanssa.
Näyttöympäristö	Näyttö suoritetaan pääasiassa työpaikalla. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus toimia erilaisissa asiakaspalvelu tilanteissa sekä tavaran vastaanotossa ja tuotteiden esillepanossa tai somistuksessa.
Näytön ajankohta	3. vuosi, kevätlukukausi
Arviointikriteerit	Arviointikriteerit ja näytön yksityiskohtainen kuvaus liitteenä

NÄYTTÖSUUNNITELMA

1. vuosi	2. vuosi	3. vuosi
I NÄYTTÖ Opintokokonaisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot Ajankohta: <ul style="list-style-type: none"> - I vuoden kevät Näyttöympäristö: <ul style="list-style-type: none"> - Oppilaitos Kuvaus: Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osoittaa hallitsevansa ammattialan keskeiset työvälineet ja laitteet - tuntee ja osaa valita työhön sopivat materiaalit, - osaa työskennellä työturvallisuusasiat huomioon ottaen - osaa lukea ja soveltaa työohjeita valmistamaansa työhön - osoittaa kelpoisuutensa työssäoppimisjaksolle 	II NÄYTTÖ Opintokokonaisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Kulttuurin soveltaminen - Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu - Yritystoiminta ja valmistus Ajankohta <ul style="list-style-type: none"> - II vuoden kevät Näyttöympäristö: <ul style="list-style-type: none"> - Oppilaitos tai työssäoppimispaikka Kuvaus: Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - osoittaa tuntevansa ammattialansa kulttuuria ja osaa soveltaa sitä työskentelysääntöihin - osaa suunnitella ja esitellä tuotteen muodon, ulkoasun ja valmistuksen - osaa ottaa huomioon tuotteen kannattavaan valmistukseen ja yrittäjyyteen liittyviä asioita 	III NÄYTTÖ Opintokokonaisuudet <ul style="list-style-type: none"> - Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus - Yritystoiminta ja palvelu Ajankohta <ul style="list-style-type: none"> - III vuoden syksy Näyttöympäristö: <ul style="list-style-type: none"> - työssäoppimispaikka Kuvaus: Opiskelija <ul style="list-style-type: none"> - valmistaa tuotteen asiakkaan tarpeen mukaan. - osoittaa taitonsa yhteistyöhön ja asiakaspalveluun oman ammattialan yritystoiminnassa
		IV NÄYTTÖ Opintokokonaisuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Tuotteen suunnittelu ja valmistus - Kädentaidot ja valmistus - Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen Ajankohta <ul style="list-style-type: none"> - III vuoden kevät Näyttöympäristö: <ul style="list-style-type: none"> - Oppilaitos tai työssäoppimispaikka

		<p>Kuvaus: Opiskelija</p> <ul style="list-style-type: none"> - osoittaa hallitsevansavalmistuksen suunnittelun - osaa arvioida yksittäistuotteen ja/tai sarjavalmistetun tuotteen kannattavaa valmistusta - kehittää tuotteen, tuoteidean ja/tai valmistuksen laatua sekä valmistaa korkeatasoisia tuotteita - käyttää visuaalisia esitystapoja esteettisesti soveltaen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä - tuntee käsi- ja taideteollisuuden historian ja kulttuuriperinnön
--	--	---

INÄYTTÖ

Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot, 20 ov

Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen:

- työprosessin, työvälineiden, koneiden, laitteiden, materiaalien, työturvallisuuden ja laadukkaan työnjäljen hallintaa

Näytön arviointi

Tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Valmistusprosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi	työskentelee suunnitelmallisesti.	työskentelee suunnitelmallisesti ja ohjattuna täsmällisesti ja joutuisasti.	työskentelee suunnitelmallisesti, täsmällisesti ja joutuisasti.
	arvioi omaa työskentelyään.	arvioi valmistusprosessia ja valmista tuotetta ja tunnistaa ohjattuna hyvän laadun	arvioi valmistusprosessia ja valmista tuotetta sekä materiaalin, muodon ja rakennerratkaisujen yhteensopivuutta ja tunnistaa hyvän laadun.
Työtehtävän hallinta Ammattialan keskeisten valmistusmenetelmien, välineiden, koneiden ja laitteiden sekä materiaalien käyttö	käyttää keskeisiä tekniikoita, työmenetelmiä, -välineitä, koneita ja laitteita. laskee materiaalien kulutuksen.	käyttää ammattialan perustekniikoita sekä perinteisiä ja nykyaikaisia työtapoja ja -menetelmiä sekä ohjattuna hallitsee niihin liittyvän keskeisen ammattitiedon ja terminologian. tekee ohjattuna laadukasta työtä. laskee ja ohjattuna suunnittelee materiaalien kulutuksen ja tekee hinta- ja laatuvertailuja tuotteen valmistuksessa.	käyttää ja soveltaa ammattialan perustekniikoita sekä perinteisiä ja nykyaikaisia työtapoja ja -menetelmiä sekä hallitsee niihin liittyvän keskeisen ammattitiedon ja terminologian. tekee laadukasta työtä. suunnittelee ja laskee materiaalien kulutuksen ja tekee hinta- ja laatuvertailuja. arvioi tuotteen hinnanmuodostusta ja ottaa siihen vaikuttavat tekijät huomioon tuotteen valmistuksessa.
Työn perustana olevan tiedon hallinta Materiaalin valinta, työvälineiden, koneiden ja laitteiden valinta, laatu	tunnistaa ja hoitaa ammattialan yleisimpiä materiaaleja.	valitsee ohjattuna valmistettaviin tuotteisiin tarkoituksenmukaiset materiaalit alan yleisimmistä materiaaleista niiden käyttö- ja hoit ominaisuuksien perusteella.	valitsee valmistettaviin tuotteisiin tarkoituksenmukaiset materiaalit alan yleisimmistä materiaaleista niiden alkuperän, valmistus-, värjäys- ja viimeistelymenetelmien sekä käyttö-

			ja hoito-ominaisuuksien perusteella.
		<p>käyttää ohjattuna yksinkertaisia materiaalien tunnistusmenetelmiä ja valitsee ohjattuna työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisia.</p> <p>käyttää ohjattuna asianmukaisia työvälineitä saadakseen aikaan laadukasta työnjälkeä.</p>	<p>käyttää yksinkertaisia materiaalien tunnistusmenetelmiä ja valitsee työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>käyttää asianmukaisia ja toimivia työvälineitä saadakseen aikaan laadukasta työnjälkeä.</p> <p>ottaa valmistuksessa huomioon materiaalien tuottamisen ja käytön ekologiset vaikutukset.</p>
Työturvallisuuden hallinta	toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.	<p>toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.</p> <p>käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita ja työskentelee ohjattuna käyttäen oikeita työotteita.</p> <p>edistää työpaikan fyysistä toimintakykyä.</p>	<p>toimii työturvallisuusohjeiden mukaisesti.</p> <p>käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja työskentelee käyttäen oikeita työotteita.</p> <p>edistää työyhteisön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia.</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin hyvä 3 tavoitteet.

NÄYTTÖTEHTÄVÄESIMERKKEJÄ:

- Opiskelija rakentaa annetuista materiaaleista loimen sovittujen tekstiilien kutomista varten.
- Opiskelija kutoo kankaan työohjeen ja mallikuvan mukaan. Hän valitsee käytettävät materiaalit, työtavat ja välineet sekä kutoo sovittun määrän näytekangasta. Valmis kangas on mittatarkka. Opiskelija kutoo useampia kappaleita, jotka ovat keskenään samanlaisia.
- Opiskelija valmistaa hameen ja laatii siihen työohjeen.

II NÄYTTÖ

Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen

Kulttuurin soveltaminen 5 ov

- ammattialan kulttuurin tunteminen ja soveltaminen

Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu 5 ov

- tuotteen muodon, ulkoasun ja valmistuksen suunnittelu ja esittely

Yritystoiminta ja valmistus 10 ov

- tuotteiden kannattava valmistus ja yrittäjyys

Näytön arviointi

Kulttuurin soveltaminen

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Kulttuuritiedon soveltaminen suunnitteluun ja valmistukseen	hyödyntää ohjattuna suunnittelussa ja valmistuksessa ammattialan historiaa.	jäsentää ohjattuna hankkimaansa tietoa siten, että osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän.	jäsentää ja soveltaa hankkimaansa tietoa siten, että osaa tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa ottaa huomioon kohderyhmän ja kulttuurialueen.
Työtehtävän hallinta Perinteisten käsityötekniikoiden ja työmenetelmien käyttö	käyttää ohjattuna alan perinteisiä käsityötekniikoita.	käyttää ohjattuna ammattialansa perinteisiä käsityö-	käyttää ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita ja

		tekniikoita ja työmenetelmiä.	työmenetelmiä.
Työn perustana olevan tiedon hallinta Ammattialan kulttuurihistorian, muotihistorian ja tyylihistorian sekä tapakulttuurin tuntemus	tunnistaa ja ajoittaa alan tuotteita lähdeaineiston perusteella siten, että pystyy ohjattuna käyttämään perinteisiä käsityötekniikoita.	tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita sekä niiden tyyliominaisuuksia ja tunnuspiirteitä lähdeaineiston perusteella siten, että pystyy ohjattuna käyttämään ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita ja työmenetelmiä. tuntee joko materiaaleihin, tuotevalmistukseen, tuotteisiin ja niiden käyttöön liittyvää historiaa tai alan tyylihistoriaa ja muodin vaiheita siten, että osaa suunnitella ja valmistaa tuotteen perinteisistä lähtökohdista. tuntee kansallista käsityön, taideteollisen ja teollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa siten, että osaa suunnitella ja valmistaa tuotteita.	tunnistaa ja ajoittaa eri aikakausien tuotteita sekä niiden tyyliominaisuuksia ja tunnuspiirteitä siten, että pystyy käyttämään ammattialansa perinteisiä käsityötekniikoita ja työmenetelmiä. tuntee materiaaleihin, tuotevalmistukseen, tuotteisiin ja niiden käyttöön liittyvää historiaa sekä alan tyylihistoriaa ja muodin vaiheita siten, että osaa suunnitella ja valmistaa tuotteen perinteisistä lähtökohdista. tuntee kansallista ja kansainvälistä käsityön, taideteollisen ja teollisen tuotannon menneisyyttä ja nykytilaa sekä kehitykseen vaikuttaneita asioita siten, että osaa suunnitella ja valmistaa tuotteita.
	noudattaa ohjeiden mukaan alan tapakulttuuria.	seuraa ohjattuna alan kehitystä tutustumalla julkaisuihin.	seuraa alan kehitystä tutustumalla julkaisuihin, osallistamalla keskeisiin tapahtumiin sekä olemalla vuorovaikutuksessa alalla toimivien kanssa.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Esimerkkejä näytöistä

- Opiskelija esittelee perinteisen työtavan valmistustekniikan työnäytöksessä alan messuilla. Opiskelija suunnittelee ja valmistelee työnäytöksen. Hän valitsee valmistusmateriaalit ja työvälineet sekä valmistelee esittelymateriaalin, kuten etukäteen valmistetut tai hankitut näytteet valmistusmenetelmästä ja jaettavat ohjemonistheet. Työnäytöksessä opiskelija tekee tuotetta ja kertoo tekniikasta messuvieraille. Tuotteen tekeminen tai vanhan tuotteen korjaaminen noudattaa tietyn aikakauden työtapoja ja tyyliä.
- Opiskelija suunnittelee uuden myytävän tuotteen perinteisistä lähtökohdista. Suunnittelu sisältää näytteen tekemisen tekstiilin, vaateen tai asusteen yksityiskohdasta.

Näytön arviointi

Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Työn suunnittelu tuotesuunnitteluprosessin mukaan Tuotesuunnitteluprosessi: tiedonhaku, ideointi, havainnollistaminen, tuotteen kehittäminen ja vuorovaikutus	suunnittelee omaa työtään ohjeiden mukaan.	suunnittelee ja ohjattuna organisoii työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti. suunnittelee ohjattuna tuotteen muotoa ja ulkonäköä tai tuotteen teknisen toteuttamisen.	suunnittelee ja organisoii työnsä tuotesuunnitteluprosessin mukaisesti. suunnittelee tuotteen muotoa ja ulkonäköä sekä tuotteen teknisen toteuttamisen.
Työtehtävän hallinta Ammattialan tuotesuunnittelutapojen, välineiden ja menetelmien käyttö tuotesuunnittelun eri vaiheissa		tekee ohjattuna havaintoja ympäristöstään ja käyttää lähdeaineistoja.	tekee havaintoja ympäristöstään ja käyttää lähdeaineistoja.

	<p>kuvaa tuoteideoita.</p> <p>vertailee ohjattuna tuotteen soveltuvia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja.</p> <p>lukee ja ohjeiden avulla laatii työohjeita ja teknisiä piirustuksia.</p>	<p>tulkitsi ohjattuna kuvia ja luonnoksia tai kehittää asiakkaalta saatuja ideoita. käyttää ohjattuna kuvallisen ilmaisun tyyllitykeinoja tai ammattialan teknisen piirtämisen ilmaisutapoja havainnollistamisessa.</p> <p>etsii ohjattuna ja vertailee vaihtoehtoisia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja.</p> <p>lukee ja laatii työohjeita sekä ohjeiden avulla teknisiä piirustuksia.</p>	<p>tulkitsi kuvia ja luonnoksia sekä kehittää asiakkaalta saatuja ideoita. käyttää kuvallisen ilmaisun tyyllitykeinoja ja ammattialan teknisen piirtämisen ilmaisutapoja havainnollistamiskeinoina.</p> <p>etsii ja vertailee malliin sopivia vaihtoehtoisia materiaaleja, rakenteita ja valmistustapoja.</p> <p>lukee ja laatii alansa työohjeita ja teknisiä piirustuksia.</p>
<p>Työn perustana olevan tiedon hallinta Tuotesuunnittelun menetelmät tuotesuunnitteluprosessin eri vaiheissa</p>		<p>käyttää ohjattuna ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa ja tuotekehityksessä.</p> <p>käyttää ohjattuna käsivaraista ja tietoteknisiä työmenetelmiä ja muita apuvälineitä.</p>	<p>käyttää ammattialan suunnittelun työtapoja ja välineitä ideoinnissa, tuotekehityksessä sekä kommunikointi- ja markkinointitilanteissa.</p> <p>käyttää käsivaraisia ja tietoteknisiä työmenetelmiä ja muita apuvälineitä sekä osaa valita tarkoituksenmukaisen työskentelytavan.</p>
<p>Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Vuorovaikutus- ja viestintätaidot</p>	<p>esittelee ammattialaansa suullisesti sekä tuotteitaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti.</p>	<p>esittelee ohjattuna ammattialaansa suullisesti sekä tuotteitaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti sekä kirjallisesti tai suullisesti.</p>	<p>esittelee ammattialaansa, tuotteitaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti, kirjallisesti ja suullisesti yleisesti ymmärrettävällä ja laadukkaalla tavalla.</p>

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Esimerkkejä näytöistä

- Opiskelija suunnittelee tilausompeliosassa asiakkaalle sopivan juhlapuvun ottaen huomioon käytettävän materiaalin, vartalon erityispiirteet ja vaateen käyttötarkoituksen. Opiskelija piirtää kuvia soveltuvista juhlapuvuista ja esittelee ne asiakkaalle perustellen oman ehdotuksensa.
- Opiskelija tekee yhteistyötä lavastajan tai puvustajan tai molempien kanssa. Hän suunnittelee heidän toiveidensa mukaan tehtyjen tekstiilipintojen tai pukuun kuuluvien asusteiden koristelun, kuviointin, värjäyksen ja viimeistelyn. Hän esittelee kuvallisesti suunnitelmansa, valitsee perustellen materiaalit ja tekee näytteen. Työskentelyyn sisältyy vuorovaikutusta lavastajan tai puvustajan kanssa näytön eri vaiheissa.
- Opiskelijat suunnittelevat projektityönä asiakkaalle ompelu- tai sisustustekstiilikokonaisuuden määrättyyn tilaan tai ympäristöön. Opiskelijoilla voi olla myös oma asiakas. Opiskelijat esittelevät suunnitelmiaan asiakkaille mahdollisimman havainnollisesti esimerkiksi kuvina, materiaalivalintoina ja työpiirroksina, jotka on tehty oikeassa mittakaavassa.
- Opiskelija suunnittelee asiakkaan tilaaman sisustustekstiilikokonaisuuden tai sen osan valmistuksen.
- Opiskelija suunnittelee ompelijan kaavoittaman vaateen ompelurakenteet ja valmistusjärjestyksen sekä esittelee suunnitelmansa ompelijalle ennen vaateen valmistusta.
- Opiskelija laatii helppotajuisen leikkuupalvelutuotteen työohjeen kangaskaupassa asiakkaille pidettävää leikkuupalvelupäivää varten.
- Opiskelija suunnittelee käsityökeskuksessa kudottavan kankaan valmistuksen annetusta materiaalista. Hän suunnittelee kankaan rakenteen sekä valitsee loimeen ja kankaan rakenteeseen sopivat kudelangat.

Näytön arviointi Yritystoiminta ja valmistus

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit
--------------------	--------------------

	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Ammattialan tuotevalmistukseen pohjautuvan yritystoiminnan käynnistäminen	valitsee ohjeiden mukaan tuotteelle sopivan valmistustavan.	tuotteistaa ohjattuna ideansa ja tuotannollistaa tuotteensa ja analysoi ohjattuna tuotteen valmistusta. kehittää ohjattuna valmistustekniikoita, työn vaiheistamista ja tuotannollisuutta.	tuotteistaa ideansa ja tuotannollistaa tuotteensa analysoimalla sen toimivuutta, valmistusta ja hintaa sekä tekee tarvittavia muutoksia. kehittää valmistustekniikoita, työn vaiheistamista ja tuotannollisuutta parantaakseen laatutasoa ja nopeutta.
	laskee malliesimerkin mukaan tuotevalmistuksen kustannukset.	suunnittelee, organisoii ja toteuttaa ohjattuna tuotteen valmistuksen kannattavasti ja valitsee toimintaan sopivan tuotantomuodon.	suunnittelee, organisoii ja toteuttaa tuotteen valmistuksen kannattavasti ottaen huomioon esteettiset ja tekniset laatuvaatimukset. valitsee toimintaan sopivan tuotantomuodon ja tuntee pienyrittäjyyttä ja teollista valmistusta. käyttää ja kehittää käsityörittämisen lisäarvona erikoistumista, joustavaa palvelua sekä yksilöllisyyttä.
Työtehtävän hallinta Kannattava valmistus ja yrittäjyys	valmistaa ohjeiden mukaan myyntikelpoisia oman ammattialansa tuotteita.	valmistaa myyntikelpoisia oman alansa tuotteita ja käyttää yksittäistuotteen sekä osa- ja sarjatyön valmistusmenetelmiä. toimii ohjattuna yksin ja työryhmän jäsenenä.	valmistaa kilpailukykyisiä oman alan tuotteita ja käyttää yksittäistuotteen sekä osa- ja sarjatyön valmistusmenetelmiä. toimii yksin ja työryhmän jäsenenä ja tuntee alansa tuotantoa, yhteistyömalleja sekä työskentely- ja markkinointitapoja.
Työturvallisuuden hallinta	noudattaa työsuojelumääräyksiä.	noudattaa työsuojelumääräyksiä.	noudattaa työsuojelumääräyksiä.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Esimerkkejä näytöistä

- Opiskelija suunnittelee tuotteen valmistamisen vaihtoehtoja. Hän kirjaa ylös materiaali- ja valmistusmenetelmävaihtoehdot, tarvittavat uudet laitteet ja koneet sekä mahdolliset muut investoinnit. Hän laskee vaihtoehtojen valmistuskustannukset sekä arvioi valmistuksen kannattavuutta.
- Opiskelija etsii vastauksia kysymyksiin kenelle, mitä, miten ja millä imagolla sekä laatii liiketoimintasuunnitelman.

III NÄYTTÖ

Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen

Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus 10 ov

- tuotteen valmistaminen asiakkaan tarpeen mukaan

Yritystoiminta ja palvelu 10 ov

- osoittaa taitonsa yhteistyöhön ja asiakaspalveluun oman ammattialan yritystoiminnassa

Näytön arviointi

Tuotteen asiakaslähtöinen valmistus

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit
--------------------	--------------------

	TYYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Valmistusaikataulun suunnittelu: asiakastapaamisten ajankohdat, tarjousten, hinnoittelun, tilauksien, tavarahankinnan ja laskutuksen käytänteet	työskentelee sovitun aikataulun mukaan. hankkii tuotteen valmistamiseen tarvittavia materiaaleja ja tarvikkeita sekä ohjeiden mukaan laskee valmistamansa tuotteen materiaalikustannukset.	suunnittelee ohjattuna valmistusaikataulun. työskentelee sovitun aikataulun mukaan. tekee ohjattuna tarjouksia, tilauksia ja laskuja ja hinnoittelee ohjattuna työn kokonaiskustannukset.	suunnittelee valmistusaikataulun ja noudattaa sitä. tekee valmistajana tarjouksia ja tilauksia, laskuttaa ja hankkii tavaroita ja hinnoittelee työn kokonaiskustannukset.
Työtehtävän hallinta Asiakastapaamiset ja tuotevaatimuksista ja valmistuksesta neuvottelemine	työskentelee ja kommunikoi ohjattuna suoraan asiakkaan kanssa.	työskentelee ja kommunikoi ohjattuna suoraan asiakkaan kanssa. neuvottelee ohjattuna tuotteen vaatimuksista ja valmistuksesta.	sopii asiakastapaamisista. neuvottelee tuotteen vaatimuksista ja valmistuksesta.
Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen Vuorovaikutus- ja viestintätaidot Yhteistyötaidot		kokoaa ohjattuna asiakkaalle tietoa tuotteesta ja sen valmistuksesta. esittää ideansa ja kommunikoi asiakkaan kanssa yleiskielellä. toimii ohjattuna muuttuvissa tilanteissa ja etsii ohjattuna uusia ratkaisumalleja.	kokoaa asiakkaalle tietoa tuotteesta ja sen valmistuksesta. esittää ideansa ja kommunikoi asiakkaan kanssa yleisjämattikielellä. toimii joustavasti muuttuvissa tilanteissa ja etsii uusia ratkaisumalleja.
Yhteiset painotukset Laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta	valmistaa tuotteen asiakkaalle ohjeiden mukaan.	valmistaa ohjattuna tuotteen, joka vastaa asiakkaan vaatimuksia ja sopii sovitun käyttötarkoitukseen.	valmistaa asiakkaan vaatimusten mukaan tuotteen sovitun käyttötarkoitukseen.
		työskentelee valmistuksessa ottaen ohjattuna tuotevastuulain huomioon.	työskentelee valmistuksessa ottaen huomioon tuotevastuulain.

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *hyvä 3* tavoitteet

Arviointikriteerit Yritystoiminta ja palvelu

Tyydyttävä 1	Hyvä 3	Kiitettävä 5
Työtehtävien hallinta <ul style="list-style-type: none"> - laatii ohjeiden mukaan tuotetta koskevat asiakirjat - toimii ohjatusti vuorovaikutustilanteissa - osaa työelämän käyttäytymissäännöt - noudattaa työelämän käyttäytymissääntöjä ohjatusti (työaikojen noudattaminen, pukeutuminen) 	<ul style="list-style-type: none"> - tekee ohjattuna yritystoiminnan asiakirjoja ja dokumentteja - osaa toimia vuorovaikutustilanteissa luontevasti ja oma-toimisesti - osaa noudattaa työelämän käyttäytymissääntöjä (työaikojen noudattaminen, pukeutuminen) 	<ul style="list-style-type: none"> - tekee valmistuksen, myynnin ja markkinoinnin sopimuksia, asiakirjoja ja dokumentteja - osaa toimia itsenäisesti vuorovaikutustilanteissa asiantuntevasti ja ammattitaitoisesti - osaa noudattaa työelämän käyttäytymissääntöjä (työaikojen noudattaminen, pukeutuminen)
Työturvallisuuden hallinta <ul style="list-style-type: none"> - noudattaa työturvallisuuteen liittyviä ohjeita - huolehtii ohjatusti työympäristön siisteydestä 	<ul style="list-style-type: none"> - noudattaa työturvallisuuteen liittyviä ohjeita - huolehtii työympäristön siisteydestä 	<ul style="list-style-type: none"> - noudattaa työturvallisuuteen liittyviä ohjeita - huolehtii itsenäisesti työympäristön siisteydestä

Työn perustana olevan tiedon hallinta		
<ul style="list-style-type: none"> - ymmärtää salassapitosopimusten merkityksen - toimii ohjattuna keskeisten tuotevastuu- ja tuotesuojasäädösten mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> - toimii ohjattuna salassapitosopimusten mukaisesti - toimii tuotevastuusäädösten mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> - toimii itsenäisesti salassapitosopimusten mukaisesti - toimii tuotevastuusäädösten mukaan
Ydinosaaminen		
<ul style="list-style-type: none"> - tekee yhteistyöprojektissa omalta osaltaan annetut tehtävät, kysyy tarvittaessa neuvoa 	<ul style="list-style-type: none"> - pystyy työskentelemään projektin jäsenen kanssa erilaisissa tilanteissa, vastaa omasta alueestaan 	<ul style="list-style-type: none"> - työskentelee projektin jäsenen kanssa luontevasti erilaisissa tilanteissa, vastaa itsenäisesti omasta alueestaan
Yhteiset painotukset		
tarvitsee ohjausta asiakaspalvelutilanteissa	<ul style="list-style-type: none"> - toiminta on asiakaslähtöistä 	<ul style="list-style-type: none"> - toiminta on laadukasta ja asiakaslähtöistä

Hyvä 4 Opiskelijan on osattava kaikki *hyvä 3*:een vaadittavat tavoitteet ja osin *kiitettävä 5* tavoitteet.

Tyydyttävä 2 Opiskelijan on osattava kaikki *tyydyttävä 1*:een vaadittavat tavoitteet ja osin hyvä 3 tavoitteet.

Esimerkkejä näytöstä

- opiskelija toimii asiakaspalvelutehtävissä yrityksessä. Hän esittelee ammattitaitoisesti tuotteita asiakkaalle ja pyrkii auttamaan asiakasta ostopäätösten tekemisessä. Opiskelija toimii myyntitapahtumassa yrityksen/liikkeen ohjeiden mukaan
- opiskelija ohjaa asiakasta ompeluun tai kudontaan liittyvässä palvelutilanteessa esimerkiksi käsityökeskuksella

IV NÄYTTÖ

Näytöissä esille tuleva keskeinen osaaminen

Tuotteen suunnittelu ja valmistus 10 ov

- valmistuksen suunnittelu
- yksittäistuotteen ja sarjavalmistetun tuotteen kannattava valmistus.

Kädentaidot ja valmistus 10 ov

- tuoteidean ja tuotteen kehittäminen
- korkeatasoisten tuotteiden valmistus.

Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen 10 ov

- visuaalisten esitystapojen esteettinen soveltaminen ilmaisun ja kommunikoinnin välineenä
- käsi- ja taideteollisuuden historia ja kulttuuriperintö.

Näytön arviointi

Tuotteen suunnittelu ja valmistus

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työprosessin hallinta Valmistusprosessi: valmistuksen suunnittelu ja valmistus	suunnittelee tuotteen valmistuksen ohjeiden mukaan.	suunnittelee ja organisoii ohjattuna työskentelyä sekä kehittää työtapoja valmistuksen eri vaiheissa. suunnittelee ohjattuna valmistuksen.	suunnittelee ja organisoii työskentelyä sekä kehittää työtapoja valmistuksen eri vaiheissa. suunnittelee valmistuksen niin, että käytettävät materiaalit, rakenteet ja työtavat ovat toimivia ja tarkoituksenmukaisia, sopivat toisiinsa ja ilmentävät tuotteen olemusta.
		toimii valinnoissaan asiakaslähtöisesti. suunnittelee ohjattuna työjärjestyksiä ja laatii työohjeita.	perustelee tekemänsä ratkaisut. toimii valinnoissaan asiakaslähtöisesti ja ottaa huomioon tuotteen käyttötarkoituksen, esteettisyyden, kustannukset ja kestävän kehityksen. suunnittelee työjärjestyksiä ja laatii selkeitä työohjeita.
Työtehtävän hallinta			

<p>Ammattialan tuotevalmistuksen suunnittelu ja valmistus</p>	<p>valitsee ohjattuna tuotteeseen tarkoituksenmukaiset materiaalit, rakenteet ja työtavat.</p> <p>valmistaa yksittäis- tai sarjavalmisteen tuotteen teknisten piirustusten tai mallikappaleen mukaan.</p> <p>muokkaa ohjeiden avulla tuotteen toteutettavaksi piensarjatyönä.</p>	<p>työskentelee suunnitelmallisesti valmistuksen suunnittelijana ja teknisenä toteuttajana.</p> <p>työstää ohjattuna suunnitelmia valmiiksi tuotteiksi sekä valmistaa tuotteita teknisten piirustusten ja mallikappaleiden mukaan tai luonnosten ja esityskuvien mukaan.</p> <p>valmistaa ohjattuna suunnitelmia havainnollistavia hahmomalleja tai mallikappaleita tai käyttö- ja markkinointikelpoisia yksittäis- ja sarjavalmisteesia tuotteita.</p> <p>vertaa ohjattuna yksittäis- ja sarjavalmisteen tuotteen valmistusta ja muotoa ja kehittää ohjattuna yksittäistuotteen sarjavalmisteesiksi.</p>	<p>työskentelee omatoimisesti ja suunnittelijan toimeksiannosta valmistuksen suunnittelijana ja teknisenä toteuttajana.</p> <p>työstää suunnitelmia valmiiksi tuotteiksi sekä valmistaa tuotteita luonnosten, teknisten piirustusten, esityskuvien ja mallikappaleiden mukaan.</p> <p>valmistaa suunnitelmia havainnollistavia hahmomalleja ja mallikappaleita ja esteettisesti laadukkaita, käyttö- ja markkinointikelpoisia yksittäis- ja sarjavalmisteesia tuotteita.</p> <p>vertaa yksittäis- ja sarjavalmisteen tuotteen valmistusta, muotoa ja markkinointivuutta ja kehittää yksittäistuotteen sarjavalmisteesiksi.</p>
<p>Yhteiset painotukset</p> <p>Kuluttajaosaaminen</p>		<p>ottaa ohjattuna työskentelyssään huomioon keskeiset tuotevastuun periaatteet ja tekijänoikeuksiin liittyvät asiat.</p>	<p>ottaa työskentelyssään huomioon keskeiset tuotevastuun periaatteet ja tekijänoikeuksiin liittyvät asiat.</p>

Esimerkkejä näytöistä

- Opiskelija tekee yhteistyötä tekstiilitaiteilijan, vaatesuunnittelijan, lavastajan tai puvustajan kanssa. Opiskelija tulkitsee piirrettyä mallia ja tekee ehdotuksia käytettävistä materiaaleista, kaavoittaa tuotteen tai suunnittelee mittakaavan, tekee valmistussuunnitelman sekä valmistaa tuotteen.
- Opiskelija suunnittelee tuotteen valmistuksen ja valmistaa mallikappaleen yrityksen tuotekehitysprojektissa.
- Opiskelija tekee tilaus- tai korjaustöitä yhteistyössä asiakkaan kanssa.
- Opiskelija muuntaa runsaasti koristellun juhla-vaatteen yksinkertaisemmaksi niin, että alkuperäisen vaatteen olemus säilyy, mutta tuotantotapa voidaan muuttaa yksittäisestä sarjavalmisteesiksi. Opiskelija muuntaa mallin, kaavoittaa sen ja valmistaa mallikappaleen uudesta mallista.

Näytön arviointi Kädentaidot ja valmistus

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
<p>Työprosessin hallinta Korkealaatuisen uniikki- tai sarjatyötuotteen tuoteidean ja/tai tuotteen kehittämisen ja valmistuksen prosessi</p>	<p>arvioi ja kehittää tuoteideaa ja tuotetta ohjeiden avulla.</p> <p>kehittää valmistuksen työvaiheita ohjattuna.</p>	<p>arvioi ja kehittää tuoteideaa ja tuotetta.</p> <p>ohjattuna käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita sekä kehittää tuotevalmistuksen työvaiheita ja menetelmiä niin, että työskentely on joutuisaa.</p>	<p>kehittää tuoteideaansa ja tuotettaan erottaen uniikin yksittäistuotteen ja sarjatyönä valmistettavan tuotteen valmistustavat ja tuoteominaisuudet.</p> <p>käyttää ja huoltaa työvälineitä, koneita ja laitteita sekä kehittää tuotevalmistuksen työvaiheita ja menetelmiä niin, että työskentely on joutuisaa, sujuvaa ja vaivatonta.</p>
<p>Työtehtävän hallinta Korkeatasoisen uniikki- tai sarjatyötuotteen valmistus</p>	<p>toteuttaa työhön valitut rakenneratkaisut ja käyttää valittuja materiaaleja.</p>	<p>vertailee ja valitsee ohjattuna tuotteeseen sopivat materiaalit, rakenneratkaisut ja työmenetelmät.</p>	<p>vertailee ja valitsee tuotteeseen sopivat materiaalit, rakenneratkaisut ja työmenetelmät.</p>

		valmistaa toimivia uniikki- ja piensarjatuotteita.	valmistaa toimivia, selkeitä, esteettisiä, viimeistelyjä ja korkealaatuisia uniikki- ja piensarjatuotteita. työskentelee itsenäisesti ja perustelee tekemänsä ratkaisut.
Työn perustana olevan tiedon hallinta Kädentaidon ja työnjäljen laatuerojen tunnistaminen ja arviointi		seuraa omaa työskentelyään ja työn laatua prosessin eri vaiheissa.	seuraa ja arvioi omaa työskentelyään ja työn laatua prosessin eri vaiheissa ja ottaa vastaan rakentavaa ulkopuolista palautetta.
	tunnistaa työnjäljen laatueroja.	tunnistaa ja ohjattuna arvioi kädentaidon ja työnjäljen laatueroja. käyttää ammattitaitoaan ja kädentaitojaan siten, että valmiit tuotteet ovat virheettömiä ja työn jälki viimeistelyä.	tunnistaa ja arvioi kädentaidon ja työnjäljen laatueroja. käyttää ja soveltaa ammattitaitoaan sekä kehittää kädentaitojaan siten, että valmiit tuotteet ovat virheettömiä ja työn jälki viimeistelyä.
Yhteiset painotukset Teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen	käyttää tavallisimpia koneita ja laitteita kädentaidon apuna.	käyttää koneita ja ohjattuna tietotekniikkaa kädentaidon rinnalla tuotteen valmistuksessa.	käyttää koneita ja tietotekniikkaa tarkoituksenmukaisesti kädentaidon rinnalla tuotteen valmistuksessa.

Esimerkkejä näytöistä

- Näyttö voi olla työnantajalta, suunnittelijalta tai asiakkaalta saatu toimeksianto. Se voi olla myös omassa tuotannossa olevan, asiakkaalle valmistettavan tuotteen kehittelyä ja valmistusta, esimerkiksi uniikki lahjatuote, tekstiili, asuste tai vaate.

Näytön arviointi

Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen

Arvioinnin kohteet	Arviointikriteerit		
	TYDYTTÄVÄ (T1)	HYVÄ (H3)	KIITETTÄVÄ (K5)
	Opiskelija	Opiskelija	Opiskelija
Työtehtävän hallinta Väri-, muoto- ja tilasommitelun ja visuaalisten esitystapojen sekä kulttuurihistoriallisen tiedon käyttö ammattialan suunnittelutyössä sekä valmistuksen, toteutuksen ja markkinoinnin apuna	käyttää ohjeiden mukaan sommitelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita sekä käsi- ja taideteollisuuden historian tietoa suunnittelun ja ammattityön apuna.	käyttää ja ohjattuna soveltaa sommitelun sekä väri- ja muoto-opin perusasioita sekä käsi- ja taideteollisuuden historian tietoa ammattityön apuna.	käyttää ja soveltaa ilmaisusaan väri-, muoto- ja tilasommitelua sekä käyttää esteettistä ja visuaalista tietoa sekä käsi- ja taideteollisuuden historian tietoa ammattityössä. tulkitsee näkemäänsä rakennettua ympäristöä, tuotteita ja teoksia.
Työn perustana olevan tiedon hallinta Sommitelun perusasiat sekä käsi- ja taideteollisuuden historia, kansanperinne ja taidehistoria ammattialaan sovellettuna	tunnistaa ja erottaa lähdemateriaaleja käyttäen tuotteen aikakausien tunnuspiirteitä. esittää omia ideoitaan ja suunnitelmiaan visuaalisesti.	yhdistää ohjattuna väri-, muoto- ja tilasommitelun vaikutukset sekä käsi- ja taideteollisuuden historian, kansanperinteen ja taidehistoriallisen tiedon materiaali-, rakenne- ja työtapa- ratkaisuihin.	yhdistää väri-, muoto- ja tilasommitelun vaikutukset sekä käsi- ja taideteollisuuden historian, kansanperinteen ja taidehistoriallisen tiedon materiaali-, rakenne- ja työtapa- ratkaisuihin ja ekologisiin seuraamuksiin.

Esimerkkejä näytöistä

Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen voidaan näyttää yhtenä näyttönä tai osanäyttöinä muiden näyttöjen kanssa.

- Opiskelija tekee oman ammattialan tavan mukaisen esityskuvan tai mallin, jota voi käyttää ilmaisun välineenä tuotekehitysprosessin jossakin vaiheessa.
- Opiskelija tekee perinteisin esitysteknisin keinoin, videona, cd:nä tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla portfolion oman osaamisensa markkinointivälineeksi.
- Opiskelija laatii valmistusohjeen vanhasta valmistusmenetelmästä.
- Opiskelija etsii ja hankkii tietoa ja kuvia nykyaikaisista tuotteista, jotka ilmentävät esimerkiksi 1900-luvun vaihteessa vallalla olleen art nouveaun sisustusfilosofiaa.
- Opiskelija kokoaa tietoa ja kuvia yritys- tai tuote-esitettä varten.

**Vapaasti valittavista opinnoista
on erillinen suunnitelma**